

**ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Факультет природничих наук
Кафедра біології та екології**

**Методичний комплекс для проведення лекційних та
практичних занять із дисципліни «Місцева фауна» (для
студентів спеціальності 091-біологія)**

Підготовлений доц. кафедри біології та екології Микитин Т.В.

м. Івано-Франківськ - 2016

Лекція № 1. Тема. Національні червоні списки.

Мета: Ознайомити студентів з національними червоними списками України і видами, які належать до них.

Вступ. Для проведення кампаній із захисту природних об'єктів, боротьби з явними порушеннями існуючого природоохоронного законодавства, складання листів протесту, заповідання територій, визначення пріоритетів у дослідженні та моніторингу видів тощо необхідно мати чітке уявлення про документи, які регламентують охорону об'єктів дикої природи, зокрема фауни. У зв'язку з цим у лекціях подано стислий опис таких документів та шляхів їх застосування у практичній природоохоронній діяльності.

План.

1. Червона книга України.
2. Регіональні червоні списки.

Зміст лекції.

1. Червона книга України

Червона книга України (ЧКУ) є основним, юридично закріпленим інструментом охорони природи України. Ведення ЧКУ, охорону та використання об'єктів, занесених до неї, регламентовано Законом України «Про Червону книгу України» (№3055-3), а також законами «Про охорону навколишнього природного середовища» (№1264-12), «Про тваринний світ» (№2894-14), «Про рослинний світ» (№591-14), «Про природно-заповідний фонд» (№2456-12) та іншими нормативно-правовими актами. Відповідальність за порушення норм Закону «Про Червону книгу України» передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом України.

Для наукового забезпечення ведення ЧКУ (її ведення загалом покладено законом на Міністерство охорони навколишнього природного середовища України) створено Національну комісію з питань Червоної книги України. До її обов'язків входить, зокрема, підготовка пропозицій щодо занесення до ЧКУ або виключення з неї видів, організація наукових досліджень, розроблення заходів з охорони й відтворення рідкісних видів, контроль за їх виконанням тощо. До складу комісії входять спеціалісти з Національної академії наук України, інших наукових установ, Мінприроди, деяких державних та громадських організацій.

Для занесення (або виключення) видів необхідні дані щодо їх ареалів, чисельності та її динаміки, відомості про зміни умов існування, що підтверджують необхідність впровадження або зняття охорони. Комісія проводить експертизу та узагальнення пропозицій щодо занесення (виключення) видів. Остаточне рішення приймає Міністерство охорони навколишнього природного середовища України.

Перше видання Червоної книги України (Червона книга УРСР, 1980) містило перелік з 85 видів та підвидів тварин: 29 ссавців, 28 птахів, 6 плазунів, 4 земноводних та 18 комах. У другому виданні (Червона книга..., 1994) наведено нариси щодо 382 видів тварин. Затверджений у 2009 р. перелік тварин, що заносяться до Червоної книги України та, відповідно, включені до третього видання Книги, містить 542 види: 297 – безхребетних, 71 – круглоротих та риби, 8 – земноводних, 11 – плазунів, 87 – птахів, 68 – ссавців.

Таблиця 1. Категорії видів Червоної книги України 1994 р. (вже недійсні)

Вид категорії	Опис категорії
—	Зниклі: види, про які після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях розповсюдження, відсутня будь-яка інформація про їх існування у дикій природі.
I	Зникаючі: види, що знаходяться під загрозою зникнення і збереження яких є малоімовірним, якщо продовжиться згубна дія факторів, що впливають на їх стан.
II	Вразливі: види, які у найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії «зникаючих», якщо продовжиться дія факторів, що впливають на їх

	стан.
III	Рідкісні: види, популяції яких невеликі і які у даний час не належать до категорії «зникаючих» чи «вразливих», хоча їм і загрожує небезпека.
IV	Невизначені: види, про які відомо, що вони належать до категорії «зникаючих», «вразливих» чи «рідкісних», однак достовірна інформація, яка б давала змогу визначити, до якої із зазначених категорій вони належать, – відсутня.
—	Недостатньо відомі: види, які можна було б віднести до однієї з відомих: вищеперелічених категорій, однак у зв'язку з відсутністю повної достовірної інформації питання залишається невизначеним.
V	Відновлені види: популяції яких завдяки вжитим заходам щодо їх охорони не викликають стурбованості, однак не підлягають використанню і потребують постійного контролю.*

* Єдиний вид, що мав кат. «V» в ЧКУ-1994, – зубр. У його видовому нарисі помилково вказана категорія «VI».

Стан та необхідні вимоги до охорони того чи іншого червонокнижного виду відображені в його охоронній категорії. Категорії другого видання ЧКУ (які вже не є дійсними) базуються на Положенні про Червону книгу України (затверджене Постановою Верховної Ради України №2750-ХІІ від 29.10.1992), в якому перелічено сім категорій. П'ять з них було пронумеровано та застосовано в другому виданні ЧКУ (табл. 1). Види з категоріями «зниклі» та «недостатньо відомі», у виданні розглянуті не були.

Категорії, що застосовані у третьому виданні Червоної книги 2009 р., базуються вже на Законі про Червону книгу № 3055-3 (табл. 2). Упорядники цього видання відмовилися від нумерації категорій, відповідно, кожен вид у книзі наводиться з називною категорією. Як впливає з порівняння (див. табл. 1 та 2), вилучено категорію «відновлені види», додано – «зниклі в природі», попередня категорія «невизначені» перейменована в «неоцінені».

Таблиця 2. Дійсні категорії видів Червоної книги України 2009 р.

Назва категорії	Опис категорії
Зниклі	Види, про які після неодноразових пошуків, проведених у типових місцевостях або в інших відомих та можливих місцях поширення, відсутня будь-яка інформація про наявність їх у природі чи спеціально створених умовах.
Зниклі в природі	Види, які зникли в природі, але збереглися у спеціально створених умовах.
Зникаючі	Види, які перебувають під загрозою зникнення у природних умовах і збереження яких є малоімовірним, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій.
Вразливі	Види, які у найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії зникаючих, якщо триватиме дія факторів, що негативно впливають на стан їх популяцій.
Рідкісні	Види, популяції яких невеликі і на даний час не належать до категорії зникаючих чи вразливих, хоча їм і загрожує небезпека.
Неоцінені	Види, про які відомо, що вони можуть належати до категорії зникаючих, вразливих чи рідкісних, але ще не віднесені до неї.
Недостатньо відомі	Види, які не можна віднести до жодної із зазначених категорій через відсутність необхідної повної і достовірної інформації.

Важливо мати на увазі, що затверджений національний перелік червонокнижних видів і видання «Червона книга» не є одним і тим самим. Згідно Закону про Червону книгу оновлені видання Книги мають випускати з періодичністю у 10 років (у дійсності – більше), а власне національний червоний список можуть переглядати у будь-який час (за процедурою, що зазначена у Законі). Так виникла деяка плутанина з червонокнижним статусом бурого ведмеда: у другому виданні Червоної книги (1994 р.) нарис щодо ведмеда наведено не було, до переліку ЧКУ вид занесли у 2003 р. (Наказ Міністерства екології та природних ресурсів №82-М «Про затвердження доповнень до Червоної книги України» від 28.05.2003). Відповідно досить

тривалий час на місцях не могли з'ясувати, чи вид занесено до Червоної книги чи ні. Таким чином, варто пам'ятати, що офіційне включення до ЧКУ відбувається за фактом його занесення до юридично затвердженого переліку, а не за фактом виходу Книги.

Існують різні думки з приводу досконалості сучасного переліку (наприклад, щодо виключення звідти борсука та незанесення лося, дивного статусу зубра, видри тощо), втім це демонструє те, що науковці і громадськість мають проявляти більше ініціативи щодо оптимізації та вдосконалення цього документу.

Охоронна категорія виду, занесеного до ЧКУ, визначає й розмір такси, яку виплачують за шкоду, йому нанесену (згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про розміри компенсації за добування (збирання) та шкоду, заподіяну видам тварин та рослин, занесеним до Червоної Книги України» №339 від 01.06.1993). Переглянутий та затверджений у 1999 р. розмір компенсації встановлював від 1,5 до 3400 грн. за один екземпляр тварини та від 900 до 2700 грн. за один гектар пошкоджених угідь, якщо кількість загиблих тварин підрахувати неможливо. Зазначимо, що з моменту затвердження нового червонокнижного переліку у червні 2009 р. постанова про компенсацію стала не актуальною, бо хоч і вказує розмір відшкодування для кожного виду, але робить це в залежності від категорії ЧКУ, що вже змінилися. Нововключені види, відповідно, взагалі в документі не згадані. Зараз йде робота над розробкою та затвердженням нових такс (за станом на листопад 2009 р.).

Таксу за шкоду, заподіяну червонокнижним видам, стягують разом зі штрафом, який сплачують згідно статті 90 Кодексу України про адміністративні правопорушення («Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України»).

Для забезпечення реальної охорони червонокнижних об'єктів особливе значення має стаття 11 Закону про Червону книгу, згідно якій охорона об'єктів ЧКУ здійснюється шляхом:

- «урахування вимог щодо їх охорони під час розроблення нормативно-правових актів»;
- «урахування спеціальних вимог щодо охорони об'єктів Червоної книги України під час розміщення продуктивних сил, вирішення питань відведення земельних ділянок, розроблення проектної та проектно-планувальної документації, проведення екологічної експертизи»;
- «установлення підвищеної адміністративної, цивільної та кримінальної відповідальності за знищення чи пошкодження об'єктів Червоної книги України, заподіяння шкоди середовищу їх перебування (зростання)».

Зміст закону про ЧКУ є підставою для офіційного звернення в державні органи з метою реалізації схеми дій, що дозволяє забезпечити довгострокову охорону червонокнижних об'єктів, що перебувають (зростають) у певній місцевості.

2. Регіональні червоні списки.

На підставі законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про рослинний світ», «Про тваринний світ» та «Про Червону книгу України», з метою посилення охорони природних рослинних та тваринних ресурсів обласні ради України та Верховна рада АР Крим мають право затверджувати власні, регіональні, переліки видів тварин і рослин, які підлягають особливій охороні в межах області.

Регіональні червоні списки дозволяють охороняти в цілому благополучні види на неблагополучних ділянках їх ареалів з урахуванням особливостей місцевих популяцій, їх значення для підтримання локального біологічного різноманіття; забезпечувати охорону мігруючих видів, не занесених до Червоної книги України тощо.

Актуальним залишається підготовка та затвердження регіональних червоних списків фауни для всіх областей України. Необхідно враховувати, що на ініціативність представників обласних рад, загалом, покладатися не варто. В укладанні та затвердженні регіональних

червоних списків (або розширенні тих, що вже є) велику роль відіграє ініціатива науковців та громадських природоохоронних організацій. При укладанні списків слід керуватися таким:

- складають два переліки: видів, що занесені до Червоної книги України, та видів, рідкісних для даного регіону; для останніх треба обґрунтувати режим охорони;
- власне регіональний червоний список видів складають на підставі літературних даних про стан популяцій тварин у даному регіоні, експертних оцінок біологів з урахуванням охоронної категорії виду у Червоному списку МСОП, Європейському червоному списку, додатках міжнародних угод;
- списки не обов'язково мають бути вичерпними, в подальшому вони можуть бути розширені;
- необхідно приділити увагу охороні видів безхребетних та нижчих хребетних тварин.

Після укладання переліків ініціативна група, зазвичай сама, має підготувати проект рішення облради. Загалом, у проекті рішення ради важливо зазначити дві речі: щодо заборони використання тварин (рослин) без дозволу територіального органу Мінприроди, а також щодо зобов'язання територіальних органів самоврядування враховувати в усіх їх рішеннях вимоги стосовно охорони регіонально рідкісних видів. Окремим чітким пунктом треба визначити підрозділи виконавчої влади на місцях, які відповідають за окремі складові такої охорони. Підготовлений проект рішення разом із списками додають до листа на ім'я начальника регіонального управління охорони навколишнього природного середовища з клопотанням про винесення питання про затвердження регіонального червоного списку на найближчу сесію обласної ради. За процедурою подані матеріали мають пройти незалежну наукову експертизу та, можливо, зазнати коректування з урахуванням її висновків. Після цього регіональне управління Мінприроди має подати усі документи на сесію обласної ради. Після затвердження списку природоохоронні організації мають залучитися до кампанії з пропагування цього рішення серед населення. Доцільно організувати появу повідомлень, статей та заміток у місцевому періодичному друці, в яких розповідається про прийняття цього рішення та пояснюється його суть. Статті у пресі мають обов'язково супроводжуватися перерахуванням видів, які підлягають охороні згідно затвердженого списку. Детальний розгляд процедури розробки регіонального червоного списку, аналіз досвіду укладання та затвердження списків наведено І. Парнікосою з колегами (2008). Затверджений регіональний червоний список є документом, обов'язковим для виконання на території всієї області.

Висновок. Назва «червона книга» (або «червоний список») закріплена у світі за узагальнюючими анованими переліками рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин та рослин. Ідея створення червоної книги – документа, метою якого є забезпечення інвентаризації таких видів та визначення відповідальності людства за їх збереження належить серу Пітеру Скотту – англійському орнітологу, художнику-натуралісту.

Література.

1. Червона книга Української РСР. – Київ: Наукова думка, 1980. – 504 с.
2. Червона книга України. Тваринний світ. – Київ: Українська енциклопедія, 1994. – С. 1-464.
3. Червона книга України. Тваринний світ. – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.

Запитання.

1. Що таке Червона книга України? Для чого вона потрібна?
2. Що потрібно для занесення (або виключення) видів у Червону книгу України?
3. Перелічіть категорії видів Червоної книги України 1994 р.
4. Перелічіть категорії видів Червоної книги України 2009 р.
5. Яка є відповідальність за пошкодження або знищення видів, які занесені до ЧКУ?
6. Що таке регіональні червоні списки? Яка їх мета?

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Бернську конвенцію»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Лекція № 2.

Зелена книга України та охорона фауни. Міжнародні червоні списки. Червона книга Чорного моря.

Мета. Ознайомити студентів із Зеленою книгою України, міжнародними червоними списками та Червоною книгою Чорного моря.

Вступ. Для проведення кампаній із захисту природних об'єктів, боротьби з явними порушеннями існуючого природоохоронного законодавства, складання листів протесту, заповідання територій, визначення пріоритетів у дослідженні та моніторингу видів тощо необхідно мати чітке уявлення про документи, які регламентують охорону об'єктів дикої природи, зокрема фауни. У зв'язку з цим у лекціях подано стислий опис таких документів та шляхів їх застосування у практичній природоохоронній діяльності.

План.

1. Зелена книга України та охорона фауни.
2. Міжнародні червоні списки.
3. Європейський червоний список.
4. Червона книга Чорного моря.

Зміст лекції.

1. Зелена книга України та охорона фауни.

Охорона багатьох видів хребетних і, особливо, безхребетних потребує комплексної охорони біотопів. У такому випадку принциповим стає створення об'єкту природно-заповідного фонду (ПЗФ). Окрім самого факту присутності тих чи інших рідкісних видів тварин при укладанні наукового обґрунтування можна використовувати ще один офіційний природоохоронний документ – Зелену книгу України, яку створено для охорони унікальних фітоценозів, які ще збереглися.

У 1987 р. вийшла монографія колективу ботаніків, в якій вперше обґрунтовано та розроблено критерії типів рослинних угруповань, що потребують охорони (Зелена книга..., 1987). У ній описано 127 рідкісних, зникаючих, вразливих природних угруповань, наведено аргументацію щодо їх охорони, власне охоронні категорії, поширення в Україні.

У подальшому було вирішено надати питанню охорони цінних фітоценозів юридичний характер, що й було зроблено Наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища (№17 від 19.02.1997) та Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Зелену книгу України» (№1286 від 29.08.2002). Згідно з останнім, Зелена книга (як і Червона книга) є «офіційним державним документом, в якому зведено відомості про сучасний стан рідкісних, таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні».

Інформацію в Зеленій книзі подано таким чином: для кожного угруповання наводиться назва, мотиви та категорія охорони, поширення у світі та Україні, екологічні умови, синтаксономічний склад, будова та видовий склад угруповань, флористичне ядро, фактори, що спричиняють скорочення поширення, необхідні заходи з охорони, літературні джерела, карта поширення в Україні. Згідно з Положенням, затвердженим згаданим вище наказом Мінприроди, визначено п'ять категорій рослинних угруповань, що потребують охорони:

- корінні рослинні угруповання, в складі яких домінують види рослин, внесені до Червоної книги України, а також реліктові та ендемічні види рослин;
- корінні рослинні угруповання, склад яких визначається типовими видами рослин, що зростають на межі свого ареалу чи висотного поширення та мають тенденцію до зниження свого життєвого потенціалу;
- рослинні угруповання, що не пов'язані з природною зональністю (болота, луки, водні об'єкти тощо), які потребують охорони з ботаніко-географічних міркувань;
- рослинні угруповання, котрі взаємопов'язані зі зникаючими видами представників тваринного світу;

- рослинні угруповання, утворені поширеними в минулому видами рослин, але які стали рідкісними під впливом антропогенних чи стихійних факторів.

Очевидно, що з усіма цими категоріями угруповань нерідко бувають пов'язані рідкісні та зникаючі види тварин. Відповідно, Зелена книга України – ще один документ, який може стати у нагоді для охорони місцезнаходжень дикої фауни.

Наразі Наказом №545 Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 16.10.2009 затверджено новий перелік рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні і заносяться до Зеленої книги України.

У переліку, окрім назви асоціації, її фітосоціологічної характеристики, вказується й найважливіша з практичної точки зору інформація: щодо режиму збереження. Як його варіанти подаються: режими абсолютної чи регульованої заповідності, заказний режим; подекуди режим диференційовано для об'єктів ПЗФ та решти територій.

2. Міжнародні червоні списки.

Червоний список Міжнародного союзу охорони природи. На сьогодні для оцінки статусу виду МСОП використовує дев'ять чітко визначених категорій, до яких може бути віднесений будь-який таксон організмів – наприклад, вид або підвид (IUCN..., 2001). Структура категорій наведена на рис. 1.

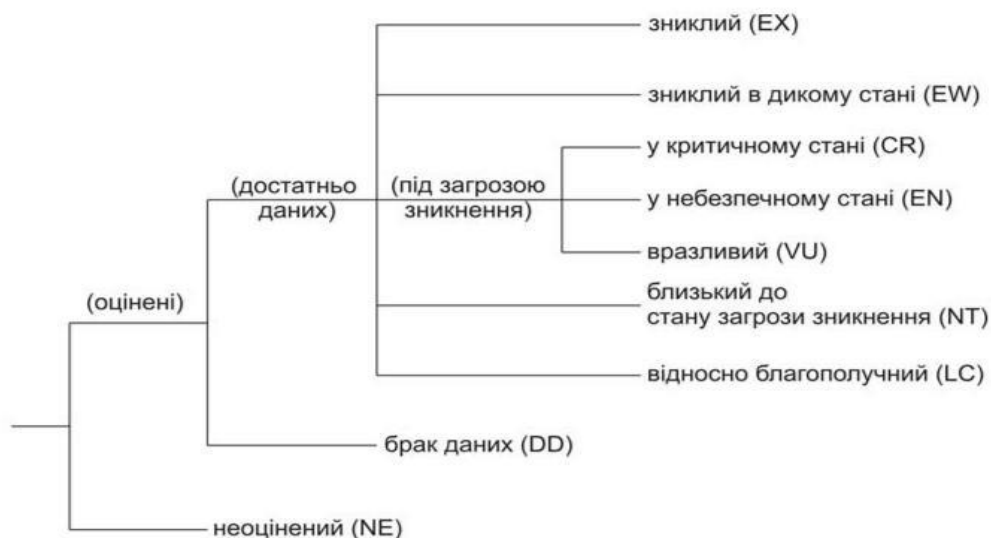

Рис. 1. Структура категорій МСОП (за IUCN..., 2001).

- **Зниклий / Extinct (EX).** Таксон може бути віднесений до цієї категорії у випадку, якщо немає сумніву щодо загибелі його останнього представника. Таксон вважається «зниклим» у випадку, коли ретельне обстеження протягом часового відрізка, порівнянного з життєвим циклом таксону, його відомих або передбачуваних місцезнаходжень у відповідний час в межах його історичного ареалу не виявило жодного його представника.

- **Зниклий у дикому стані / Extinct in the Wild (EW).** Таксон відносять до цієї категорії, коли відомо, що він зберігся тільки в умовах неволі, культури або натуралізованої популяції (або популяцій). Таксон вважається «зниклим у природі» у випадку, коли ретельне обстеження протягом часового відрізка, порівнянного з життєвим циклом таксону, його відомих або передбачуваних місцезнаходжень у відповідний час в межах його історичного ареалу не виявило жодного його представника.

- **Такий, що перебуває у критичному стані / Critically Endangered (CR).** Таксон може бути віднесений до цієї категорії у випадку, коли з найбільшою очевидністю доведено, що його стан відповідає будь-якому з критеріїв А–Е для «таких, що перебувають у критичному стані» (табл. 3), й, відповідно, таксон стоїть перед надзвичайно високим ризиком зникнення в дикій природі.

- **Такий, що перебуває у небезпечному стані / Endangered (EN).** Таксон відносять до цієї категорії, коли з найбільшою очевидністю доведено, що його стан відповідає будь-якому з критеріїв А–Е для «таких, що перебувають у небезпечному стані» (табл. 3), й, відповідно, таксон стоїть перед дуже високим ризиком зникнення в дикій природі.

- **Вразливий / Vulnerable (VU).** Таксон відносять до даної категорії, коли з найбільшою очевидністю доведено, що його стан відповідає будь-якому з критеріїв А–Е для «вразливих» (табл. 3), й, відповідно, таксон стоїть перед високим ризиком зникнення в дикій природі.
- **Близький до стану загрози зникнення / Near Threatened (NT).** Таксон відносять до цієї категорії у випадку, коли оцінка його стану відповідно до існуючих критеріїв на сьогодні не дозволяє віднести його до CR-, EN- або VU-категорій; але включення його до цих категорій цілком ймовірно у найближчому майбутньому.
- **Відносно благополучний / Least Concern (LC).** Таксон, оцінений у відповідності з існуючими критеріями, може бути віднесений до цієї категорії у випадку, якщо він не належить до жодної з попередніх.
- **Брак даних / Data Deficient (DD).** Таксон відносять до цієї категорії у випадку, коли наявної інформації не достатньо, щоб провести оцінку ризику його зникнення на основі даних щодо його поширення та/або стану чисельності. При цьому таксон з цією категорією може бути добре вивченим, та його біологія добре відомою, але відповідні дані про чисельність та поширення – відсутні.
- **Неоцінений / Not Evaluated (NE).** Таксон відносять до категорії «неоцінених», коли оцінки його стану у зв'язку з наявними критеріями зроблено не було.

До 2001 р. застосовували також категорію «низький ризик зникнення» / Low Risk (LR) – для таксонів, які не задовольняють умовам їх віднесення до EN-, CR- або VU-категоріям. LR-категорію розділяли на три підкатегорії: «такі, що залежать від охорони» / Conservation Dependent (CD), NT та LC. Після 2001 р. LR-категорія разом з CD-підкатегорією перестали існувати, а NT- та LC-категорії стали самостійними. Проте у випадку, якщо оцінку стану виду здійснювали у 1996-2001 рр. і після того повторно не проводили, вид може мати колишню LR-категорію.

Важливо пам'ятати, що наразі концепція Червоного списку МСОП дещо відрізняється від знайомого нам принципу укладання червоних книг – «вид заносять до червоної книги, якщо він перебуває під загрозою зникнення». Як впливає з визначення категорій (див. вище), зараз список МСОП включає і види з категорією «відносно благополучні», й «види, по яких бракує даних» тощо. Групу ж «під загрозою зникнення» складають види трьох категорій – «такий, що перебуває у критичному стані», «у небезпечному стані» та «вразливий». Таким чином, суттєвим є не наявність виду у переліку МСОП, а його категорія у ньому!

Для занесення у групу «таких, що перебувають під загрозою зникнення» / «threatened», до яких належать CR, EN та VU-категорії, таксон може відповідати тільки одному з п'яти наступних критеріїв:

- А — скорочення чисельності (в минулому, теперішньому й/або майбутньому);
- В — географічна область поширення, її фрагментованість, скорочення та коливання кількості локалітетів;
- С — мала чисельність, її зменшення та коливання;
- Д — дуже мала чисельність або дуже обмежене поширення;
- Е — кількісний аналіз ризику зникнення.

Проте, якщо наявної інформації достатньо, таксон може бути оцінений максимально повно (напр., для тюленя-монаха: CR A2abc; C2a(i); E; для кульона тонкодзьобого: CR C2a(ii); D).

Детальний опис категорій і критеріїв МСОП та керівництва щодо їх застосування на регіональному рівні розміщено на сайті <http://www.iucnredlist.org> та на сайті <http://www.iucn.org>.

Оцінка статусу таксонів проводиться у середньому з періодичністю раз на декілька років. Процес занесення та оцінки таксонів здійснюється групами експертів (SSC Specialist Groups), які відповідають за певний вид, групу видів або певний регіон. Хоча трапляються й деякі винятки – наприклад, оцінка видів птахів проводиться організацією BirdLife International.

Таблиця 3. Опис критеріїв (А–Е) Червоної книги МСОП (за: IUCN..., 2001; Guidelines..., 2006)

Застосовують будь-які категорії А–Е	СЕ	EN	VU
А. Скорочення чисельності	Зменшення зареєстровано за період остан. 10 років або 3 поколінь		
	> 90 %	> 70 %	> 50 %
А2, А3 та	> 80 %	> 50 %	> 30 %

A1. Скорочення чисельності встановлено на основі спостережень, оцінок, висновків або припущень в минулому, при цьому причини скорочення, що є цілком оборотними та зрозумілими, вже усунуто, що визначається на основі будь-чого з наступного:

- (a) прямого спостереження;
- (b) індексу рясності, застосовного для таксона;
- (c) зменшення області оселення (ОО), області поширення (ОП)³ та / або погіршення якості середовища;
- (d) реального або потенційного рівнів використання;
- (e) впливу інтродуцентів, гібридизації, патогенів, забруднювачів, конкурентів або паразитів.

A2. Скорочення чисельності встановлено на основі спостережень, оцінок, висновків або припущень в минулому, при цьому причини скорочення можуть бути ще неусунутими або можуть не бути зрозумілими чи оборотними. Це встановлюється на основі будь-якого з а–е А1.

A3. Скорочення чисельності прогнозується або припускається в майбутньому (у період максимум до 100 років), що визначається на основі будь-якого з б–е А1.

A4. На основі експертних спостережень, оцінок, висновків, прогнозів або припущень встановлено, що скорочення чисельності відбувалось та буде відбуватися (у майбутньому в період максимум до 100 років); при цьому причини скорочення можуть бути ще неусунутими або можуть не бути зрозумілими чи оборотними. Це встановлюється на основі будь-якого з а–е А1.

В. Географічна область поширення у формі В1 (області поширення) або В2 (області оселення)

Або область поширення	<100 км ²	<5000 км ²	<20000 км ²
Або область оселення	<10 км ²	<500 км ²	< 2000 км ²

за наявності 2 з 3 наступних умов:

- (a) дуже фрагментована або кількість локалітетів =1 ≤ 5 ≤ 10
- (b) зареєстровано триваюче зменшення (i) області поширення, (ii) області оселення, (iii) області, меж та/або погіршення якості місцезнаходження, (iv) кількості локалітетів або субпопуляцій та (v) кількості дорослих особин;
- (c) значні коливання одного з наступних: (i) області поширення, (ii) області оселення, (iii) кількості локалітетів або субпопуляцій та (iv) кількості дорослих особин

С. Мала чисельність та її зменшення

Кількість дорослих особин та або С1, або С2:	< 250	<2500	<10000
С1. Оцінене триваюче зменшення, принаймні, у період до 100 років на	25% за 3 роки або за 1 покоління	20% за 5 років або за 2 покоління	10% за 10 років або за 3 покоління
С2. Триваюче зменшення й (a) й/або (b)			
(a i) кількості дорослих особин у найбільшій субпопуляції	<50	<250	<1000
(a ii) або % дорослих особин в одній субпопуляції	90-100%	95-100%	100%
(b) значні коливання кількості дорослих особин			

Д. Дуже мала або обмежена чисельність

Або (1) кількість дорослих особин або (2) обмежена область оселення	<50	<250	<1000 зазвичай: ОО < 20 км ² або n локалітетів ≤5
---	-----	------	---

Е. Кількісний аналіз ризику зникнення

Вказує, що ймовірність зникнення виду в дикій природі дорівнює, принаймні	50% за 10 років або за 3 покоління (100 років макс.)	20% за 20 років або за 5 поколінь (100 років макс.)	10% за 100 років
---	--	---	------------------

МСОП відмовився від видання Червоного списку у паперовому вигляді. Це пояснюється тим, що об'єм видання був би надзвичайно великим, а, беручи до уваги досить регулярний перегляд категорій таксонів та постійне поповнення переліків за рахунок оцінки нових таксонів, його перевидання потребувало б великих витрат та зусиль. Наразі Червоний список МСОП має вигляд електронної бази даних з відкритим доступом. Переглянути список можна за адресою — <http://www.iucnredlist.org> (англійською).

Червоний список МСОП є авторитетним документом, тому звернення до нього при роботі з заповідними об'єктами та захисті залишків дикої природи є необхідним.

3. Європейський червоний список.

Перший Європейський червоний список вийшов у 1991 р. (European Red List..., 1991). Для його укладання використано сім «старих» категорій МСОП (табл. 4). Перелік видів фауни України у Європейському списку цього видання наведено у Червоній книзі України 1994 р.

Таблиця 4. Опис категорій Європейського червоного списку 1991 р. (цит. за: Червона книга..., 1994)

Категорія	Опис
E	Зникаючі види, перебувають під загрозою зникнення; збереження їх малоймовірно, відтворення неможливе без здійснення спеціальних заходів.
V	Вразливі види, які в найближчому майбутньому можуть бути віднесені до категорії «зникаючих», коли продовжиться дія факторів, що впливають на їх стан.
R	Рідкісні види, популяції яких невеликі, у даний час не віднесені до категорії «зникаючих» та «вразливих», хоча їм і загрожує небезпека.
I	Невизначені види, що вони відносяться до категорії «зникаючих», «вразливих» або «рідкісних», однак достовірна інформація, яка б дозволила визначити, до котрої саме із визначених категорій їх можна віднести, відсутня.
K	Недостатньо відомі види, які можна було віднести до однієї з вищеперелічених категорій, однак у зв'язку з відсутністю повної достовірної інформації питання залишається нез'ясованим.
K*	Категорії птахів, які в даний час вивчає Міжнародна Рада по охороні птахів і які найближчим часом, мабуть, будуть віднесені до вищеперелічених категорій.
*	Категорії тварин, про яких відомо, що вони перебувають під загрозою зникнення, і які у даний час вивчаються Міжнародним союзом охорони природи.

Зараз можна говорити, що список 1991 р. вже не має колишньої актуальності, хоча й на нього можна та треба посилалися у разі відсутності для тієї чи іншої групи нового списку європейського рівня.

У 1997 р. в рамках Бернської конвенції було зроблено спробу створити нову версію загальної Європейської червоної книги хребетних тварин, однак ця робота чомусь була призупинена після розробки попередньої версії. У 1999 р. вийшла Червона книга булавовусих метеликів Європи (Red Data Book of European butterflies..., 1999). Книга містить огляди загроз та охоронний статус для 576 видів булавовусих лускокрилих Європи. Проте статус цієї книги не зовсім зрозумілий. Скоріше її можна розглядати як робочий звіт з оцінки видів групи.

У 2007 р. було проведено оцінку статусу ссавців Європи за програмою, відомою під назвою European Mammal Assessment (The Status and Distribution of European Mammals, 2007). Оцінку проведено вже за оновленими категоріями МСОП. Пізніше аналогічну роботу проведено щодо європейських амфібій та плазунів (European Red List of Amphibians, 2009; European Red List of Reptiles, 2009). Проведена робота щодо метеликів, бабок, сапроксильних жуків (2010 р.), а також молюсків і судинних рослин (2011 р.). Усі укладені переліки розміщені на сайті Європейської комісії за адресою <http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist>. Таким чином, під Європейським червоним списком зараз розуміють саме ці нові зведення, які доповнюють європейський червоний список птахів, підготовлений BirdLife International у 2004 р. (Birds in Europe, 2004).

При укладанні нового Європейського списку використано той самий підхід, що й при укладанні загальносвітових списків МСОП: до нього внесено всі види, включаючи види «відносно благополучні», «неоцінені» тощо.

4. Червона книга Чорного моря.

Створення Червоної книги Чорного моря (Black Sea Red Data Book, BSRDB) ініційовано групою експертів природоохоронної Програми по Чорному морю (Black Sea Environmental Programme). Вона є результатом співробітництва вчених з усіх чорноморських країн – Болгарії, Грузії, Росії, Румунії, Туреччини та України (Black Sea..., 1999).

Книга є зведенням щодо 254 рідкісних і зникаючих видів рослинних і тваринних організмів Чорноморського регіону, стану та ступеня вивченості їх популяцій, загроз виживанню та заходів, необхідних для їх збереження. Просторово Червона книга Чорного моря охоплює Чорне та Азовське моря та їх узбережжя.

У Червоній книзі Чорного моря кожен вид оцінено на різних географічних рівнях – світовому, чорноморському та регіональному (субрегіональному). Категорія субрегіонального рівня може бути різною у різних країн – в залежності від його чисельності та стану на відповідних ділянках ареалу.

Згідно первинної концепції, до Книги, перш за все, внесено види, які вже охороняються міжнародними і національними червоними списками. Також вона «доповнена» іншими видами, рекомендованими спеціалістами. Для визначення статусу видів та популяцій використано критерії та категорії МСОП.

Симптоматично, що до цієї Книги також потрапили види, які мають промислове значення, в т. ч. деякі види бичків, кефаль, сарган, султанка та, навіть, тюлька.

Висновок. На сьогодні в нашій країні Червона книга Чорного моря не має юридичного статусу, але на неї можна посилається, особливо у зв'язку з підписанням Україною Конвенції про захист Чорного моря від забруднення та прийняттям Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів» (№2333–14 від 22.03.2001), що стало певним кроком до збереження екосистем Чорноморського регіону.

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Парнікоза І., Загороднюк І., Дулицький А., Годлевська О. Рекомендації до укладання регіональних червоних списків // Раритетна теріофауна та її охорона. – Луганськ, 2008. – С. 49-52. (Праці Теріологічної школи. Вип. 9).
3. Black Sea Red Data Book. – UNOPS, GEF and UNDP, 1999. – 413 p.
4. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. – 2006. – 60 p.

Запитання.

1. Що таке Зелена книга України? Для чого вона потрібна?
2. Які є 5 рослинних угруповань, що потребують охорони?
3. Що таке Червоний список Міжнародного союзу охорони природи? Його призначення і мета?
4. Які є категорії видів за МСОП?
5. Коли вийшов перший Європейський червоний список?
6. Що таке Європейський червоний список? Його мета і призначення.
7. Перелічіть категорії Європейського червоного списку 1991 р.?
8. Яка мета і призначення створення Червоної книги Чорного моря?

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Бонську конвенцію. Дочірні угоди Бонської конвенції»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Лекція № 3.

Охоронні категорії видів фауни України. Ссавці.

Мета. Ознайомити студентів з охоронними категоріями видів фауни України і вивчити види Ссавців, які знаходяться під охороною.

Вступ. Зазвичай приймаючий рішення орган тієї чи іншої конвенції або угоди може затверджувати включення видів до додатків. Після приєднання України до різноманітних конвенцій та угод, їх додатки було переглянуто.

План.

1. Охоронні категорії видів фауни України.
2. Ссавці.

Зміст лекції.

1. Охоронні категорії видів фауни України.

У таблицях зведено всі наявні на сьогодні охоронні категорії фауни України, за винятком категорій видів Бухарестської конвенції. Наведено лише ті види тварин, які зазначені в тому чи іншому природоохоронному документі і яким присвоєну певну категорію.

Використано такі скорочення.

МСОП — загальносвітовий Червоний список Міжнародного союзу охорони природи (оцінка видів за станом на жовтень 2016 р.). Наведено всі категорії, за винятком «least concern». Визначені критерії категорій кожного з видів, «що перебувають під загрозою зникнення», можна переглянути на сайті <http://www.iucnredlist.org>.

ЄС — статус видів згідно європейських червоних списків. Для ссавців — за *The Status and Distribution of European Mammals* (2007), птахів — за *Birds in Europe* (2004), плазунів — за *European Red List of Reptiles* (2009), амфібій — за *European Red List of Amphibians* (2009). Наведено всі категорії за винятком «least concern». Визначені критерії для кожного виду групи «під загрозою зникнення» можна переглянути у згаданих виданнях. Для груп, по яких такі нові списки ще не завершено або взагалі не існують — напр., риби, безхребетні, наводяться старі категорії за списком 1991 р. (*European Red List...*, 1991).

БЕ — Бернська конвенція («2» — Додаток II, «3» — Додаток III до конвенції).

БО — Бонська конвенція («1» — Додаток I, «2» — Додаток II до конвенції); види, які відмічені зірочками додатково охороняються самостійними угодами: EUROBATS, AEWА, ACCOVAMS.

ВА — Вашингтонська конвенція, CITES («1» — Додаток I, «2» — Додаток II до конвенції).

У — Червона книга України (2009): «ЗН» — зниклий; «ЗП» — зниклий у природі; «ЗК» — зникаючий; «ВР» — вразливий; «РД» — рідкісний; «НО» — неоцінений; «НВ» — недостатньо відомий.

РегУкр — регіональна охорона в Україні (відповідно червоним спискам: З — Закарпатської, Д — Дніпропетровської, Л — Луганської, М — Миколаївської, П — Полтавської, С — Сумської, Х — Харківської областей, К — м. Києва).

Слід зазначити, що зазвичай приймаючий рішення орган тієї чи іншої конвенції або угоди може затверджувати включення видів до додатків. Після приєднання України до перерахованих конвенцій та угод, їх додатки було переглянуто. Отже, переліки видів, які наведено в офіційному українському перекладі тексту і додатків, що супроводжують закони про приєднання України до тієї чи іншої конвенції, вже не є повними.

Обласні червоні переліки укладено за дещо різними схемами. Деякі (напр., для Сумської області) включають два окремі розділи: перелік видів, занесених до Червоної книги України, та видів, що на момент затвердження до ЧКУ не були занесені, але охороняються в межах області; деякі (напр., для Луганської) містять тільки один перелік видів (другого зразка). Для деяких такий перелік є змішаним (напр., для Полтавської області). Ми до наведених нижче таблиць внесли усі види, зазначені у регіональних списках.

Перелік видів в межах окремих систематичних груп наведено за абеткою. У квадратних дужках — синонімічні назви, що використані у деяких червоних списках; для безхребетних синонімічні назви видів або родів латиною наведено у квадратних дужках після основної повної видової назви виду. Назви таксонів українською подано з великої літери.

2. Ссавці.

У сучасній фауні ссавців України налічують близько 126 видів (без урахування свійських тварин та людини, але включаючи інтродуковані види, що перебувають у вільних або напіввільних умовах) 28 родин, які належать до 9 рядів. З них 95 (96 — разом з кролем у

Полтавській обл.) види мають охоронні категорії відповідно до хоча б одного червоного списку. Частка видів, які охороняються, для їжакоподібних становить 50 %, мідцеподібних – 100 %, рукокрилих – 100 %, зайцеподібних – 100 %, гризунів – 65 %, хижих – 89 %, непарнопалих – 100 %, парнопалих – 80 %, китоподібних – 100 % (з розрахунку виключено види, інтродуковані людиною – кріль дикий (*Oryctolagus cuniculus*), нутрія (*Myocastor coypus*), ондатра звичайна (*Ondatra zibethicus*), норка американська (*Mustela vison*), собака єнотовий (*Nyctereutes procyonoides*), єнот усурійський (*Procyon lotor*), сарна азійська (*Capreolus pygargus*), олень плямистий (*Cervus nippon*), лань (*Dama dama*), муфлон (*Ovis orientalis*).

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
MAMMALIA	ССАВЦІ							
ERINACEOMORPHA	ЇЖАКОПОДІБНІ							
<i>Hemiechinus auritus</i>	Їжачок вухатий	–	–	–	–	–	ЗК	–
SORICOMORPHA	МІДИЦЕПОДІБНІ							
<i>Crocidura leucodon</i>	Білозубка білочерева	–	–	3	–	–	НВ	ДЗЛ
<i>Crocidura suaveolens</i>	Білозубка мала	–	–	3	–	–	–	ДЗЛ
<i>Desmana moschata</i>	Хохуля руська	VU	VU	2	–	–	ЗК	С
<i>Neomys anomalus</i>	Рясоніжка [Кутора] мала	–	–	3	–	–	РК	ПС
<i>Neomys fodiens</i>	Рясоніжка [Кутора] велика	–	–	3	–	–	–	ДЗЛХ
<i>Sorex alpinus</i>	Мідиця альпійська	NT	NT	3	–	–	РК	–
<i>Sorex araneus</i>	Мідиця звичайна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Sorex caecutiens</i>	Мідиця середня	–	–	3	–	–	–	–
<i>Sorex minutus</i> s. l.	Мідиця мала	–	–	3	–	–	–	ДЛ
<i>Talpa europaea</i>	Кріт європейський	–	–	–	–	–	–	Л
CHIROPTERA	РУКОКРИЛІ⁶							
<i>Barbastella barbastellus</i>	Широковух європейський	NT	VU	2	2*	–	ЗК	–
<i>Eptesicus nilssonii</i>	Лилик північний	–	–	2	2*	–	РК	ЗСПХ
<i>Eptesicus serotinus</i>	Лилик пізній	–	–	2	2*	–	ВР	СХ
<i>Hypsugo savii</i>	Негопир скельний [Саві]	–	–	2	2*	–	РК	–
<i>Miniopterus scheibersii</i>	Довгокрил звичайний	–	NT	2	2*	–	ЗН	–
<i>Myotis bechsteinii</i>	Нічниця довговуха	NT	VU	2	2*	–	ВР	–
<i>Myotis oxygnathus</i> [blythii]	Нічниця гостровуха	–	NT	2	2*	–	ВР	З
<i>Myotis brandtii</i>	Нічниця північна [Брандта]	–	–	2	2*	–	РК	З
<i>Myotis dasycneme</i>	Нічниця ставкова	NT	NT	2	2*	–	ЗК	СХ
<i>Myotis daubentonii</i>	Нічниця водяна	–	–	2	2*	–	ВР	ДЛСХ
<i>Myotis emarginatus</i>	Нічниця триколірна	–	–	2	2*	–	ЗК	–
<i>Myotis myotis</i>	Нічниця велика	–	–	2	2*	–	ВР	З
<i>Myotis mystacinus</i>	Нічниця вусата	–	–	2	2*	–	ВР	ДЗЛХ
<i>Myotis nattereri</i>	Нічниця війчаста	–	–	2	2*	–	ВР	–
<i>Nyctalus leisleri</i>	Вечірниця мала	–	–	2	2*	–	РК	С
<i>Nyctalus noctula</i>	Вечірниця руда	–	–	2	2*	–	ВР	СХ
<i>Nyctalus lasiopterus</i>	Вечірниця велетенська	NT	DD	2	2*	–	ЗК	С
<i>Pipistrellus kuhlii</i>	Негопир білосмугий	–	–	2	2*	–	ВР	–
<i>Pipistrellus nathusii</i>	Негопир лісовий	–	–	2	2*	–	НО	ДЗЛПСХ
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Негопир карлик	–	–	3	2*	–	ВР	ДЗЛПС
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	Негопир пігмей	–	–	2	2*	–	НО	ЗЛ
<i>Plecotus auritus</i>	Вухань бурий	–	–	2	2*	–	ВР	ДЗЛСХ
<i>Plecotus austriacus</i>	Вухань сірий [австрійський]	–	–	2	2*	–	РК	З
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	Підковоніс великий	–	NT	2	2*	–	ВР	–
<i>Rhinolophus hipposideros</i>	Підковоніс малий	–	NT	2	2*	–	ВР	–
<i>Vespertilio murinus</i>	Лилик двоколірний	–	–	2	2*	–	ВР	ЗДЛСХ
LAGOMORPHA	ЗАЙЦЕПОДІБНІ							
<i>Lepus europaeus</i>	Засць сірий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Lepus timidus</i>	Засць білий	–	–	3	–	–	РК	С

<i>Alces alces</i>	Лось європейський	–	–	3	–	–	–	Л
<i>Bison bonasus</i>	Бізон європейський, Зубр	VU	VU	3	–	–	ЗП	С
<i>Capreolus capreolus</i>	Сарна європейська	–	–	3	–	–	–	–
<i>Cervus elaphus</i>	Олень благородний	–	–	3	–	–	–	–
СЕТАСЕА	КІТКОПОДІБНІ							
<i>Delphinus delphis</i>	Дельфін білобочка	VU ¹¹	DD	2	1 ¹² , 2*	2	НО	–
<i>Tursiops truncatus</i>	Афаліна	EN ¹³	DD	2	1 ¹³ , 2*	2	РК	–
<i>Phocoena phocoena</i>	Морська свиня	EN ¹⁴	VU	2	2*	2	ВР	–

Висновок. Ссавці (Mammalia) – клас теплокровних хребетних тварин, які характеризуються високим розвитком кори великих півкуль головного мозку, наявністю молочних залоз та волосяного покриву. Ссавці опанували усі середовища життя включаючи водне і повітряне. Станом на 2015 рік відомо 5416 видів ссавців, які розподілені між 1229 родами, 153 родами та 29 рядами. За кількістю сучасних видів над ссавцями переважають такі групи хребетних, як риби – 21 тисяч та птахи – 9000-10000 (плазунів – 4 тисячі).

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Загороднюк І. В. Роди звірів східноєвропейської фауни та їх українські назви. Частина 1. Загальні положення. Комахоїдні, кажани та хижі // Вісник Національного науково-природничого музею НАН України. – 2001. – Вип. 1. – С.113-132.
3. Ссавці України під охороною Бернської конвенції / Під ред. Загороднюка І. В. – Київ, 1999. – 224 с. (Праці Теріологічної школи, Вип. 2).
4. Mammal Species of the World / Eds.: Wilson D. E., Reeder D. M. – Johns Hopkins University Press, 2005. – 2142 p. (<http://nmmnhgoph.si.edu/msw>).

Запитання.

1. Розшифруйте і поясніть скорочення: МСОП, ЄС, БЕ, БО, ВА, У, РегУкр?
2. Скільки видів ссавців занесені до ЧКУ? Які ряди переважають?
3. Назвіть кілька представників ссавців, що занесені до ЧКУ?
4. Назвіть представників ссавців, які занесені до БЕ?
5. Назвіть представників ссавців, які занесені до МСОП?
6. Назвіть представників ссавців, які занесені до ЄС?
7. Назвіть представників ссавців, які занесені до БО?
8. Назвіть представників ссавців, які занесені до ВА?
9. Назвіть представників ссавців, які занесені до РегУкр?

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Вашингтонську конвенцію (CITES). Рамсарську конвенцію»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Лекція №4. Птахи.

Мета. Ознайомити студентів з рідкісними видами птахів, які занесені до різноманітних списків і угод.

Вступ. До орнітофауни України зараз зараховують 425 види птахів. З них біля 270 видів регулярно гніздяться в межах країни, до 140 видів трапляються у зимовий період, з яких приблизно 20 видів з'являються лише для зимівлі. Біля 40 видів, переважно кулики, є пролітними, реєструються лише під час сезонних міграцій. Більше 100 видів птахів належать до залітних, потрапляють до країни випадково.

План.

1. Орнітофауна.

Зміст лекції.

1. Орнітофауна.

До третьої редакції Червоної книги України (2009) включено 87 видів птахів, які належать до кількох рядів: до ряду Пеліканоподібних – 4 види, Лелекоподібних – 4, Гусеподібних – 11, Соколоподібних – 22, Куроподібних – 3, Журавлеподібних – 4, Сивкоподібних – 16,

Голубоподібних – 1, Совоподібних – 8, Сиворакшеподібних – 1, Дятлоподібних – 3, Горобцеподібних – 10. У цілому до цього природоохоронного документу внесено 20,8 % видів з усієї орнітофауни країни.

Окрім видів Червоної книги України, у кількох областях та м. Києві місцевою владою затверджено додаткові переліки видів птахів, які потребують особливої охорони на відповідних адміністративних територіях. У Харківській області таких видів 114, Дніпропетровській – 69, Сумській – 62, Луганській – 57, Закарпатській – 55, Миколаївській – 19, Полтавській – 19, на території м. Києва – 10.

Завдяки введенню у дію Бернської конвенції (1979) з усього складу вітчизняної орнітофауни лише 13 видів птахів не віднесено до жодної з природоохоронних категорій (мартин чорнокрилий – *Larus fuscus*, мартин сріблястий – *Larus argentatus* і у комплексі з ним мартин жовтоногий – *Larus cachinnans*, мартин морський – *Larus marinus*, припутень – *Columba palumbus*, шпак звичайний – *Sturnus vulgaris*, сойка – *Garrulus glandarius*, сорока – *Pica pica*, галка – *Corvus monedula*, ворона сіра – *Corvus cornix* у комплексі з вороною чорною – *Corvus corone*, грак – *Corvus frugilegus*, горобець хатній – *Passer domesticus*), тобто 96,9 % усіх видів птахів у нашій країні підлягають охороні за тим чи іншим критерієм.

Помітно менше видів птахів фауни України знаходяться під охороною Бонської конвенції (1983), проте їх кількість теж значна: усі види рядів Гагароподібних, Фламінгоподібних, Гусеподібних і Соколоподібних, переважна більшість видів рядів Пеліканоподібних (60 %), Лелекоподібних (61,5 %), Журавлеподібних (57,1 %) і Сивкоподібних (82,2 %), деякі види рядів Пірникозоподібних (40 %), Куроподібних (12,2 %), Сиворакшеподібних (40 %) і Горобцеподібних (16,2 %).

За нормами Вашингтонської конвенції (CITES, 1979), якими регулюється торгівля рідкісними видами, охороні підлягають усі види рядів Фламінгоподібних, Соколоподібних та Совоподібних і окремі види рядів Пеліканоподібних (20 %), Лелекоподібних (15,3 %), Гусеподібних (7,8 %), Журавлеподібних (42,8 %).

За даними 2004 р., до Європейського переліку видів птахів, що знаходяться під загрозою (ETS), потрапили найвразливіші види фауни нашої країни з рядів Гагароподібних (25 %), Буревісничоподібних (25 %), Гусеподібних (21,1 %), Соколоподібних (28,6 %), Журавлеподібних (21,4 %), Сивкоподібних (13,3 %), Сиворакшеподібних (40 %), Горобцеподібних (0,5 %).

У Червоній книзі Міжнародного союзу охорони природи (IUCN, 2008) зазначена ще більша кількість вразливих видів вітчизняної фауни з рядів Гусеподібних (13,1 %), Соколоподібних (28,5 %), Журавлеподібних (28,5 %), Сивкоподібних (7,6 %), Сиворакшеподібних (20 %), Горобцеподібних (1,1 %).

Особливо варто виокремити кілька видів птахів, яких внесено у всі міжнародні природоохоронні акти, що згадані у цій книзі і стосуються тваринного світу, а також у Червону книгу України: казарка червоновола – *Rufibrenta (Branta) ruficollis*, савка – *Oxyura leucocephala*, лунь степовий – *Circus macrourus*, підорлик великий – *Aquila clanga*, балабан – *Falco cherrug*, стерв'ятник – *Neophron percnopterus*, дрохва – *Otis tarda*.

Назви таксонів наведено за виданням «Анотований список українських наукових назв птахів фауни України» (Фесенко, Бокотей, 2007).

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
AVES	ПТАХИ							
GAVIFORMES	ГАГАРОПОДІБНІ							
<i>Gavia adamsii</i>	Гагара полярна	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Gavia arctica</i>	Гагара чорношия	–	VU	2	2*	–	–	ДЛХ
<i>Gavia immer</i>	Гагара білодзьоба	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Gavia stellata</i>	Гагара червоношия	–	–	2	2*	–	–	ДХ
PODICIPEDIFORMES	ПІРНИКОЗОПОДІБНІ							

<i>Podiceps auritus</i>	Пірникоза червоношия	–	–	2	2*	–	–	ДСХ
<i>Podiceps cristatus</i>	Пірникоза велика	–	–	3	–	–	–	–
<i>Podiceps grisegena</i>	Пірникоза сірощока	–	–	2	2*	–	–	ЗЛПСХ
<i>Podiceps nigricollis</i>	Пірникоза чорношия	–	–	2	–	–	–	ДХ
<i>Podiceps ruficollis</i>	Пірникоза мала	–	–	2	–	–	–	ДЛСХ
PROCELLARIIFORMES	БУРЕВІСНИКОПОДІБНІ							
<i>Calonectris [Procellaria] diomedea</i>	Буревісник середземноморський	–	VU	2	–	–	–	–
<i>Fulmarus glacialis</i>	Буревісник кочівний	–	–	3	–	–	–	–
<i>Hydrobates pelagicus</i>	Качурка морська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Puffinus puffinus</i>	Буревісник малий	–	–	2	–	–	–	–
PELECANIFORMES	ПЕЛІКАНОПОДІБНІ							
<i>Pelecanus crispus</i>	Пелікан кучерявий	VU	–	2	1, 2*	1	ЗК	–
<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Пелікан рожевий	–	–	2	1, 2*	–	ЗК	–
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Баклан чубатий	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Phalacrocorax carbo</i>	Баклан великий	–	–	3	–	–	–	ДЛ
<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	Баклан малий	–	–	2	2*	–	ЗК	–
CICONIIFORMES	ЛЕЛЕКОПОДІБНІ							
<i>Ardea cinerea</i>	Чапля сіра	–	–	3	–	–	–	ЗМС
<i>Ardea purpurea</i>	Чапля руда	–	–	2	2*	–	–	ЗЛМСХ
<i>Ardeola ralloides</i>	Чапля жовта	–	–	2	–	–	РД	–
<i>Botaurus stellaris</i>	Бугай	–	–	2	2*	–	–	ЗЛСХ
<i>Bubulcus ibis</i>	Чапля єгипетська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Ciconia ciconia</i>	Лелека білий	–	–	2	2*	–	–	ЛХ
<i>Ciconia nigra</i>	Лелека чорний	–	–	2	2*	2	РД	–
<i>Egretta [Casmerodius] alba</i>	Чепура велика	–	–	2	2*	–	–	ЛСХ
<i>Egretta garzetta</i>	Чепура мала	–	–	2	–	–	–	ДЛПХ
<i>Ixobrychus minutus</i>	Бугайчик	–	–	2	2*	–	–	КСХ
<i>Nycticorax nycticorax</i>	Квак	–	–	2	–	–	–	ЗЛМСХ
<i>Platalea leucorodia</i>	Косар	–	–	2	2*	2	ВР	–
<i>Plegadis falcinellus</i>	Коровайка	–	–	2	2*	–	ВР	–
PHOENICOPTERIFORMES	ФЛАМІНГОПОДІБНІ							
<i>Phoenicopterus roseus [ruber]</i>	Фламініго	–	–	2	2*	2	–	–
ANSERIFORMES	ГУСЕПОДІБНІ							
<i>Anas acuta</i>	Шилохвіст	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ
<i>Anas clypeata</i>	Широконоска	–	–	3	1, 2*	–	–	ЗЛПХ
<i>Anas crecca</i>	Чирянка мала	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ
<i>Anas formosa</i>	Чирянка-квоктун	–	–	3	1, 2	2	–	–
<i>Anas penelope</i>	Свиц	–	–	3	1, 2*	–	–	СХ
<i>Anas platyrhynchos</i>	Крижень	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Anas querquedula</i>	Чирянка велика	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Anas strepera</i>	Нерозень	–	–	3	1, 2*	–	РД	ЗДХ
<i>Anser albifrons</i>	Гуска білолоба	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Anser anser</i>	Гуска сіра	–	–	3	1, 2*	–	–	МСХ
<i>Anser erythropus</i>	Гуска мала	VU	EN	2	1, 2*	–	ВР	ДЛХ
<i>Anser fabalis</i>	Гуменник	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Aythya ferina</i>	Попелюх	–	–	3	1, 2*	–	–	ЗПХ
<i>Aythya fuligula</i>	Чернь чубата	–	–	3	1, 2*	–	–	ПХ
<i>Aythya marila</i>	Чернь морська	–	EN	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Aythya nyroca</i>	Чернь білоока	NT	VU	3	1, 2*	–	ВР	–
<i>Branta bernicla</i>	Казарка чорна	–	VU	3	1, 2*	–	–	–
<i>Branta canadensis</i>	Казарка канадська	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Branta leucopsis</i>	Казарка білощока	–	–	2	1, 2*	–	–	–
<i>Bucephala clangula</i>	Гоголь	–	–	3	1, 2*	–	РД	–
<i>Chen caerulescens</i>	Гуска біла	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Clangula hyemalis</i>	Морянка	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ

<i>Cygnus bewickii</i> [<i>columbarius</i>]	Лебідь малий	–	VU	2	1, 2*	–	РД	–
<i>Cygnus cygnus</i>	Лебідь-кликун	–	–	2	1, 2*	–	–	ДЛХ
<i>Cygnus olor</i>	Лебідь-шипун	–	–	3	1, 2*	–	–	ЛПСХ
<i>Eulabeia</i> [<i>Anser</i>] <i>indica</i>	Гуска гірська	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Histrionicus histrionicus</i>	Каменярка	–	–	2	1, 2	–	–	–
<i>Melanitta fusca</i>	Турпан	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ
<i>Melanitta nigra</i>	Синьга	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Mergus</i> [<i>Mergellus</i>] <i>albellus</i>	Крех малий	–	–	2	1, 2*	–	–	ДЛХ
<i>Mergus merganser</i>	Крех великий	–	–	3	1, 2*	–	–	ДХ
<i>Mergus serrator</i>	Крех середній	–	–	3	1, 2*	–	ВР	Х
<i>Netta rufina</i>	Чернь червонодзьоба	–	–	3	1, 2*	–	РД	ЛХ
<i>Oxyura leucocephala</i>	Савка	EN	VU	2	1, 2*	2	ЗК	–
<i>Rufibrenta</i> [<i>Branta</i>] <i>ruficollis</i>	Казарка червоновола	EN	VU	2	1, 2*	2	ВР	–
<i>Somateria mollissima</i>	Пухівка	–	–	3	1, 2*	–	ВР	–
<i>Tadorna ferruginea</i>	Огар	–	VU	2	1, 2*	–	ВР	–
<i>Tadorna tadorna</i>	Галагаз	–	–	2	1, 2*	–	–	ДЛ
FALCONIFORMES	СОКОЛОПОДІБНІ							
<i>Accipiter brevipes</i>	Яструб коротконогий	–	VU	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Accipiter gentilis</i>	Яструб великий	–	–	2	1, 2	2	–	М
<i>Accipiter nisus</i>	Яструб малий	–	–	2	1, 2	2	–	М

<i>Aegypius monachus</i>	Гриф чорний	NT	–	2	1, 2	2	ВР	–
<i>Aquila chrysaetos</i>	Беркут	–	–	2	1, 2	2	ВР	–
<i>Aquila clanga</i>	Підорлик великий	VU	EN	2	1, 2	2	РД	–
<i>Aquila heliaca</i>	Могильник	VU	–	2	1, 2	1	РД	–
<i>Aquila pomarina</i>	Підорлик малий	–	–	2	1, 2	2	РД	–
<i>Aquila rapax</i> [<i>nipalensis</i>]	Орел степовий	–	EN	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Buteo buteo</i>	Канюк звичайний	–	–	2	1, 2	2	–	Х
<i>Buteo lagopus</i>	Зимняк	–	–	2	1, 2	2	–	–
<i>Buteo rufinus</i>	Канюк степовий	–	VU	2	1, 2	2	РД	–
<i>Circaetus gallicus</i>	Зміїд	–	–	2	1, 2	2	РД	–
<i>Circus aeruginosus</i>	Лунь очеретяний	–	–	2	1, 2	2	–	МХ
<i>Circus cyaneus</i>	Лунь польовий	–	–	2	1, 2	2	РД	–
<i>Circus macrourus</i>	Лунь степовий	NT	EN	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Circus pygargus</i>	Лунь лучний	–	–	2	1, 2	2	ВР	ЗДЛМСХ
<i>Falco cherrug</i>	Балабан	EN	EN	2	2	2	ВР	–
<i>Falco columbarius</i>	Підсоколик малий	–	–	2	2	2	–	ДХ
<i>Falco naumanni</i>	Боривітер степовий	VU	–	2	2	2	ЗК	М
<i>Falco peregrinus</i>	Сапсан	–	–	2	2	1	РД	–
<i>Falco rusticolus</i>	Кречет	–	–	2	2	1	–	–
<i>Falco subbuteo</i>	Підсоколик великий	–	–	2	2	2	–	ДЛМСХ
<i>Falco tinnunculus</i>	Боривітер звичайний	–	–	2	2	2	–	ДЛМПСХ
		NT						ЗДЛМПС
<i>Falco vespertinus</i>	Кібчик		VU	2	2	2	–	Х
<i>Gypaetus barbatus</i>	Ягнятник	–	VU	2	1, 2	2	–	–
<i>Gyps fulvus</i>	Сип білоголовий	–	–	2	1, 2	2	ВР	–
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Орлан-білохвіст	–	–	2	1, 2	1	РД	–
<i>Haliaeetus leucoryphus</i>	Орлан-довгохвіст	–	–	2	1, 2	2	–	–
<i>Hieraetus pennatus</i>	Орел-карлик	–	–	2	1, 2	2	РД	–
<i>Milvus milvus</i>	Шуліка рудий	NT	–	2	1, 2	2	ЗК	–
		–					ВР	
<i>Milvus migrans</i>	Шуліка чорний		VU	2	1, 2	2	ЗДКЛМСХ	
<i>Neophron percnopterus</i>	Стерв'ятник	EN	EN	2	1, 2	2	ЗК	–
<i>Pandion haliaetus</i>	Скопа	–	–	2	2	2	ЗК	–
<i>Pernis apivorus</i>	Осоїд	–	–	2	1, 2	2	–	ЗЛПСХ

GALLIFORMES	КУРОПОДІБНІ							
<i>Alectoris chukar</i>	Кеклик	–	VU	3	–	–	–	–
<i>Coturnix coturnix</i>	Перепілка	–	–	3	2	–	–	МХ
<i>Lagopus lagopus</i>	Куріпка біла	–	–	3	–	–	–	–
<i>Lyrurus [Tetrao] tetrix</i>	Тетерук	–	–	3	–	–	ЗК	ЗС
<i>Perdix perdix</i>	Куріпка сіра	–	VU	3	–	–	–	МПХ
<i>Tetrao urogallus</i>	Глушець	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Tetrastes bonasia</i>	Орябок	–	–	3	–	–	ВР	С
<i>Phasianus colchicus</i>	Фазан	–	–	3	–	–	–	–
GRUIFORMES	ЖУРАВЛЕПОДІБНІ							
<i>Anthropoides [Grus] virgo</i>	Журавель степовий	–	–	2	2*	2	ЗК	–
<i>Chlamydotis undulata</i>	Джек	VU	VU	1, 2	–	1	–	–
<i>Crex crex</i>	Деркач	NT	–	2	–	–	–	ДКЛ
<i>Fulica atra</i>	Лиска	–	–	3	2*	–	–	–
<i>Gallinula chloropus</i>	Курочка водяна	–	–	3	–	–	–	З
<i>Grus grus</i>	Журавель сирій	–	–	2	1, 2*	2	РД	–
<i>Grus leucogeranus</i>	Журавель білий	–	–	2	1, 2*	1	–	–

<i>Limicola falcinellus</i>	Побережник болотяний	–	–	2	1, 2*	–	–	–
<i>Limosa lapponica</i>	Грицик малий	–	–	3	1, 2*	–	–	–
<i>Limosa limosa</i>	Грицик великий	NT	VU	3	1, 2*	–	–	ЗДЛСХ
<i>Lymnocyrtus minimus</i>	Баранець малий	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Numenius arquata</i>	Кульон великий	NT	–	3	1, 2*	–	ЗК	–
<i>Numenius phaeopus</i>	Кульон середній	–	–	3	1, 2*	–	ЗК	–
<i>Numenius tenuirostris</i>	Кульон тонкодзьобий	CR	–	2	1, 2*	1	ЗК	–
<i>Phalaropus fulicarius</i>	Плавунець плоскодзьобий	–	–	2	2*	–	–	Д
<i>Phalaropus lobatus</i>	Плавунець круглодзьобий	–	–	2	2*	–	–	ДХ
<i>Philomachus pugnax</i>	Брижач	–	–	3	1, 2*	–	–	ДСХ
<i>Pluvialis apricaria</i>	Сивка звичайна	–	–	3	2*	–	–	Х
<i>Pluvialis fulva</i>	Сивка бурокрила	–	–	3	2	–	–	–
<i>Pluvialis squatarola</i>	Сивка морська	–	–	3	2*	–	–	ДЛХ
<i>Recurvirostra avosetta</i>	Чоботар	–	–	2	2*	–	РД	Д
<i>Rissa tridactyla</i>	Мартин трипалій	–	–	3	–	–	–	–
<i>Scolopax rusticola</i>	Слуква	–	–	3	1, 2	–	–	КСХ
<i>Stercorarius longicaudus</i>	Поморник довгохвостий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Stercorarius parasiticus</i>	Поморник короткохвостий	–	–	3	–	–	–	Д
<i>Stercorarius pomarinus</i>	Поморник середній	–	–	3	–	–	–	–
<i>Stercorarius [Catharacta] skua</i>	Поморник великий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Sterna albifrons</i>	Крячок малий	–	–	2	2*	–	РД	ЗКЛСХ
<i>Sterna hirundo</i>	Крячок річковий	–	–	2	2*	–	–	ЗЛСХ
<i>Sterna paradisaea</i>	Крячок полярний	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Thalasseus [Sterna] sandvicensis</i>	Крячок рябодзьобий	–	–	2	2*	–	–	–
<i>Tringa erythropus</i>	Коловодник чорний	–	–	3	1, 2*	–	–	ЛХ
<i>Tringa glareola</i>	Коловодник болотяний	–	–	2	1, 2*	–	–	Х
<i>Tringa nebularia</i>	Коловодник великий	–	–	3	1, 2*	–	–	Х
<i>Tringa ochropus</i>	Коловодник лісовий	–	–	2	1, 2*	–	–	ДСХ
<i>Tringa stagnatilis</i>	Коловодник ставковий	–	–	2	1, 2*	–	ЗК	–
<i>Tringa totanus</i>	Коловодник звичайний	–	–	3	1, 2*	–	–	ЗХ
<i>Tryngites subruficollis</i>	Жовтоволик	–	–	3	1, 2	–	–	–
<i>Vanellorchettusia [Vanellus] leucura</i>	Чайка білохвоста	–	–	3	2*	–	–	–
<i>Vanellus vanellus</i>	Чайка	–	VU	3	2*	–	–	Х
<i>Xenus [Tringa] cinereus</i>	Мородунка	–	–	2	1, 2*	–	–	ДЛСХ
COLUMBIFORMES	ГОЛУБОПОДІБНІ							
<i>Columba oenas</i>	Голуб-синяк	–	–	3	–	–	ВР	ДПХ
<i>Columba livia</i>	Голуб сізій	–	–	3	–	–	–	–

<i>Pterocles alchata</i>	Рябок білочеревий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Pterocles orientalis</i>	Рябок чорночеревий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Streptopelia decaocto</i>	Горлиця садова	–	–	3	–	–	–	–
<i>Streptopelia orientalis</i>	Горлиця велика	–	–	3	–	–	–	–
<i>Streptopelia turtur</i>	Горлиця звичайна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Syrhaptes paradoxus</i>	Саджа	–	–	2	–	–	–	–
CUCULIFORMES	ЗОЗУЛЕПОДІБНІ							
<i>Clamator glandarius</i>	Зозуля чубата	–	–	2	–	–	–	–
<i>Cuculus canorus</i>	Зозуля	–	–	3	–	–	–	–
<i>Cuculus saturatus</i>	Зозуля глуха	–	–	3	–	–	–	–

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУк р
STRIGIFORMES	СОВОПОДІБНІ							
<i>Aegolius funereus</i>	Сич волохатий	–	–	2	–	2	РД	–
<i>Asio flammeus</i>	Сова болотяна	–	–	2	–	2	РД	ЛМСХ
<i>Asio otus</i>	Сова вухата	–	–	2	–	2	–	М
<i>Athene noctua</i>	Сич хатній	–	–	2	–	2	–	Д
<i>Bubo bubo</i>	Пугач	–	–	2	–	2	РД	–
<i>Glaucidium passerinum</i>	Сичик-горобець	–	–	2	–	2	ВР	–
<i>Nyctea scandiaca</i>	Сова біла	–	–	2	–	2	–	–
<i>Otus scops</i>	Совка	–	–	2	–	2	РД	ДЛМПСХ
<i>Strix aluco</i>	Сова сіра	–	–	2	–	2	–	ДСХ
<i>Strix nebulosa</i>	Сова бородата	–	–	2	–	2	РД	–
<i>Strix uralensis</i>	Сова довгохвоста	–	–	2	–	2	НВ	–
<i>Surnia ulula</i>	Сова яструбина	–	–	2	–	2	–	–
<i>Tyto alba</i>	Сипуха	–	–	2	–	2	ЗК	–
CAPRIMULGIFORMES	ДРІМЛЮГОПОДІБНІ							
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Дрімлюга	–	–	2	–	–	–	ЗХ
APODIFORMES	СЕРПОКРИЛЬЦЕПОДІБНІ							
<i>Apus apus</i>	Серпокрилець чорний	–	–	3	–	–	–	–
<i>Apus melba</i>	Серпокрилець білочеревий	–	–	2	–	–	–	–
CORACIFORMES	СИВОРАКШЕПОДІБНІ							
<i>Alcedo atthis</i>	Рибалочка	–	–	2	–	–	–	КХ
<i>Ceryle rudis</i>	Рибалочка строкатий	–	CR	2	–	–	–	–
<i>Coracias garrulus</i>	Сиворакша	NT	VU	2	2	–	ЗК	ЗДМП СХ
<i>Merops apiaster</i>	Бджолоїдка	–	–	2	2	–	–	ЗСХ
<i>Merops superciliosus</i>	Бджолоїдка зелена	–	–	3	–	–	–	–
URUPIFORMES	ОДУДОПОДІБНІ							
<i>Upupa epops</i>	Одуд	–	–	2	–	–	–	–
PICIFORMES	ДЯТЛОПОДІБНІ							
<i>Dendrocopos leucotos</i>	Дятел білоспинний	–	–	2	–	–	РД	С
<i>Dendrocopos major</i>	Дятел звичайний	–	–	2	–	–	–	–
<i>Dendrocopos medius</i>	Дятел середній	–	–	2	–	–	–	ДС
<i>Dendrocopos minor</i>	Дятел малий	–	–	2	–	–	–	З
<i>Dendrocopos syriacus</i>	Дятел сирійський	–	–	2	–	–	–	–
<i>Dryocopus martius</i>	Жовна чорна	–	–	2	–	–	–	ЗС
<i>Jynx torquilla</i>	Крутиголовка	–	–	2	–	–	–	–
<i>Picoides tridactylus</i>	Дятел трипалий	–	–	2	–	–	ВР	З
<i>Picus canus</i>	Жовна сива	–	–	2	–	–	–	Д
<i>Picus viridis</i>	Жовна зелена	–	–	2	–	–	ВР	ДС
PASSERIFORMES	ГОРОБЦЕПОДІБНІ							
<i>Acanthis [Carduelis] cannabina</i>	Коноплянка	–	–	2	–	–	–	–

<i>Acanthis [Carduelis] flammea</i>	Чечітка звичайна	-	-	2	-	-	-	Д
<i>Acanthis [Carduelis] flavirostris</i>	Чечітка гірська	-	-	2	-	-	-	-
<i>Acanthis [Carduelis] hornemanni</i>	Чечітка біла	-	-	2	-	-	-	-
<i>Acrocephalus agricola</i>	Очеретянка індійська	-	-	2	-	-	-	ЛПХ
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Очеретянка велика	-	-	2	-	-	-	З
<i>Acrocephalus dumetorum</i>	Очеретянка садова	-	-	2	-	-	-	-
<i>Acrocephalus paludicola</i>	Очеретянка прудка	VU	VU	2	-	-	ЗК	-
<i>Acrocephalus palustris</i>	Очеретянка чагарникова	-	-	2	-	-	-	ЗДХ
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Очеретянка лучна	-	-	2	-	-	-	ЗХ
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Очеретянка ставкова	-	-	2	-	-	-	ЗЛХ
<i>Aegithalos caudatus</i>	Синиця довгохвоста	-	-	3	-	-	-	ДЛХ
<i>Alauda arvensis</i>	Жайворонок польовий	-	-	3	-	-	-	-
<i>Anthus campestris</i>	Щеврик польовий	-	-	2	-	-	-	С
<i>Anthus cervinus</i>	Щеврик червоногрудий	-	-	2	-	-	-	Л
<i>Anthus hodgsoni</i>	Щеврик оливковий	-	-	2	-	-	-	-
<i>Anthus pratensis</i>	Щеврик лучний	-	-	2	-	-	-	Д
<i>Anthus richardi</i>	Щеврик азійський	-	-	2	-	-	-	-
<i>Anthus rubescens</i>	Щеврик американський	-	-	2	-	-	-	-
<i>Anthus spinoletta</i>	Щеврик гірський	-	-	2	-	-	-	-
<i>Anthus trivialis</i>	Щеврик лісовий	-	-	2	-	-	-	-
<i>Bombycilla garrulus</i>	Омелюх	-	-	2	-	-	-	-
<i>Calandrella cinerea</i>	Жайворонок малий	-	-	3	-	-	-	ДЛС
<i>Calandrella rufescens</i>	Жайворонок сірий	-	-	2	-	-	НО	-
<i>Calcarius lapponicus</i>	Подорожник лапландський	-	-	2	-	-	-	-
<i>Carduelis carduelis</i>	Щиглик	-	-	2	-	-	-	-
<i>Carpodacus erythrinus</i>	Чечевиця	-	-	2	-	-	-	Д
<i>Carpodacus roseus</i>	Чечевиця сибірська	-	-	3	-	-	-	-
<i>Carpodacus rubicilla</i>	Чечевиця велика	-	-	3	-	-	-	-
<i>Catharus ustulatus</i>	Дрізд Свенсона	-	-	3	2	-	-	-
<i>Cercotrichas [Erythropgia] galactotes</i>	Соловейко рудохвостий	-	VU	2	2	-	-	-
<i>Certhia brachydactyla</i>	Підкоришник короткопалий	-	-	2	-	-	-	-
<i>Certhia familiaris</i>	Підкоришник звичайний	-	-	2	-	-	-	-
<i>Cettia cetti</i>	Очеретянка середземноморська	-	-	2	-	-	-	-
<i>Chloris [Carduelis] chloris</i>	Зеленяк	-	-	2	-	-	-	-
<i>Cinclus cinclus</i>	Пронурок	-	-	2	-	-	-	З
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Костогриз	-	-	2	-	-	-	-
<i>Corvus corax</i>	Крук	-	-	3	-	-	-	-
<i>Delichon urbica</i>	Ластівка міська	-	-	2	-	-	-	-
<i>Emberiza aureola</i>	Вівсянка лучна	VU	-	2	1, 2	-	-	С
<i>Emberiza buchanani</i>	Вівсянка скельна	-	-	3	-	-	-	-
<i>Emberiza caesia</i>	Вівсянка сивоголова	-	-	2	-	-	-	-
<i>Emberiza calandra</i>	Просянка	-	-	3	-	-	-	ДСХ
<i>Emberiza chrysophrys</i>	Вівсянка жовтоброва	-	-	3	-	-	-	-
<i>Emberiza cia</i>	Вівсянка гірська	-	-	2	-	-	-	З
<i>Emberiza cirlus</i>	Вівсянка городня	-	-	2	-	-	-	-
<i>Emberiza citrinella</i>	Вівсянка звичайна	-	-	2	-	-	-	-
<i>Emberiza hortulana</i>	Вівсянка садова	-	-	3	-	-	-	ЗС
<i>Emberiza leucocephala</i>	Вівсянка білоголова	-	-	2	-	-	-	-
<i>Emberiza melanocephala</i>	Вівсянка чорноголова	-	-	2	-	-	РД	-
<i>Emberiza pusilla</i>	Вівсянка-крихітка	-	-	2	-	-	-	-
<i>Emberiza rustica</i>	Вівсянка-ремез	-	-	2	-	-	-	-
<i>Emberiza schoeniclus</i>	Вівсянка очеретяна	-	-	2	-	-	-	ЗД
<i>Eremophila alpestris</i>	Жайворонок рогатий	-	-	2	-	-	-	-

<i>Erithacus rubecula</i>	Вільшанка	–	–	2	2	–	–	Х
<i>Ficedula albicollis</i>	Мухоловка білошия	–	–	2	2	–	–	ЗХ
<i>Ficedula hypoleuca</i>	Мухоловка строката	–	–	2	2	–	–	ЗЛХ
<i>Ficedula parva</i>	Мухоловка мала	–	–	2	2	–	–	ДЛХ
<i>Fringilla coelebs</i>	Зяблик	–	–	3	–	–	–	–
<i>Fringilla montifringilla</i>	В'юрюк	–	–	3	–	–	–	–
<i>Galerida cristata</i>	Посмітюха	–	–	3	–	–	–	3
<i>Hippolais caligata</i>	Берестянка мала	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hippolais icterina</i>	Берестянка звичайна	–	–	2	–	–	–	ЗДЛХ
<i>Hippolais olivetorum</i>	Берестянка оливкова	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hippolais pallida</i>	Берестянка бліда	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hirundo daurica</i>	Ластівка даурська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hirundo rustica</i>	Ластівка сільська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Lanius collurio</i>	Сорокопуд терновий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Lanius excubitor</i>	Сорокопуд сирій	–	–	2	–	–	РД	Д
<i>Lanius minor</i>	Сорокопуд чорнолобий	–	–	2	–	–	–	ЗС
<i>Lanius nubicus</i>	Сорокопуд білолобий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Lanius senator</i>	Сорокопуд червоноголовий	–	–	2	–	–	РД	–
<i>Locustella fluviatilis</i>	Кобилочка річкова	–	–	2	–	–	–	ЗДЛХ
<i>Locustella luscinioides</i>	Кобилочка солов'їна	–	–	2	–	–	–	ЗДХ
<i>Locustella naevia</i>	Кобилочка-цвіркун	–	–	2	–	–	–	ЗДЛСХ
<i>Loxia curvirostra</i>	Шишкар ялиновий	–	–	2	–	–	–	П ¹⁵ С
<i>Loxia leucoptera</i>	Шишкар білокрилий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Loxia pytyopsittacus</i>	Шишкар сосновий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Lullula arborea</i>	Жайворонок лісовий	–	–	3	–	–	–	ЗДС
<i>Luscinia luscinia</i>	Соловейко східний	–	–	2	2	–	–	Х
<i>Luscinia megarhynchos</i>	Соловейко західний	–	–	2	2	–	–	–
<i>Luscinia svecica</i>	Синьошийка	–	–	2	2	–	–	3
<i>Luscinola melanopogon</i>	Очеретянка тонкодзьоба	–	–	2	–	–	–	–
<i>Melanocorypha calandra</i>	Жайворонок степовий	–	–	2	–	–	–	ДСХ
<i>Melanocorypha leucoptera</i>	Жайворонок білокрилий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Melanocorypha yeltoniensis</i>	Жайворонок чорний	–	EN	2	–	–	–	–
<i>Monticola saxatilis</i>	Скеляр строкатий	–	–	2	2	–	РД	–
<i>Monticola solitarius</i>	Скеляр синій	–	–	2	2	–	–	–
<i>Montifringilla nivalis</i>	В'юрюк сніговий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Motacilla alba</i>	Плиска біла	–	–	2	–	–	–	–
<i>Motacilla cinerea</i>	Плиска гірська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Motacilla citreola</i>	Плиска жовтоголова	–	–	2	–	–	–	–
<i>Motacilla feldegg</i>	Плиска чорноголова	–	–	2	–	–	–	ЗЛ
<i>Motacilla flava</i>	Плиска жовта	–	–	2	–	–	–	–
<i>Muscicapa striata</i>	Мухоловка сіра	–	–	2	2	–	–	ЗХ
<i>Nucifraga caryocatactes</i>	Горіхівка	–	–	2	–	–	–	С
<i>Oenanthe hispanica</i>	Кам'янка іспанська	–	–	2	2	–	–	–
<i>Oenanthe isabellina</i>	Кам'янка попеляста	–	–	2	2	–	–	С
<i>Oenanthe leucura</i>	Кам'янка білогуза	–	–	2	–	–	–	–
<i>Oenanthe oenanthe</i>	Кам'янка звичайна	–	–	2	2	–	–	–
<i>Oenanthe pleschanka</i>	Кам'янка лиса	–	–	2	2	–	–	ЛП
<i>Oriolus oriolus</i>	Вивільга	–	–	2	–	–	–	–
<i>Panurus biarmicus</i>	Синиця вусата	–	–	2	–	–	–	ЛХ
<i>Parus ater</i>	Синиця чорна	–	–	2	–	–	–	ЛС
<i>Parus caeruleus</i>	Синиця блакитна	–	–	2	–	–	–	–
<i>Parus cristatus</i>	Синиця чубата	–	–	2	–	–	–	–
<i>Parus cyanus</i>	Синиця біла	–	–	2	–	–	РД	–
<i>Parus major</i>	Синиця велика	–	–	2	–	–	–	–

<i>Parus montanus</i>	Гаїчка-пухляк	–	–	2	–	–	–	–
<i>Parus palustris</i>	Гаїчка болотяна	–	–	2	–	–	–	–
<i>Passer hispaniolensis</i>	Горобець чорногрудий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Passer montanus</i>	Горобець польовий	–	–	3	–	–	–	–
<i>Perisoreus infaustus</i>	Кукша	–	–	2	–	–	–	–
<i>Petronia petronia</i>	Горобець скельний	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Горихвістка чорна	–	–	2	2	–	–	–
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Горихвістка звичайна	–	–	2	2	–	–	3X
<i>Phylloscopus bonelli</i>	Вівчарик світлочеревий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus collybita</i>	Вівчарик-ковалик	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus inornatus</i>	Вівчарик лісовий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus nitidus</i>	Вівчарик жовточеревий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus proregulus</i>	Вівчарик золотомушковий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus schwarzi</i>	Вівчарик товстодзьобий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Вівчарик жовтобровий	–	–	2	–	–	–	ЛХ
<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Вівчарик зелений	–	–	2	–	–	–	Х
<i>Phylloscopus trochilus</i>	Вівчарик весняний	–	–	2	–	–	–	–
<i>Pinicola enucleator</i>	Смеречник	–	–	2	–	–	–	–
<i>Plectrophenax nivalis</i>	Пуночка	–	–	2	–	–	–	Л
<i>Prunella collaris</i>	Тинівка альпійська	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Prunella modularis</i>	Тинівка лісова	–	–	2	–	–	–	Д
<i>Prunella montanella</i>	Тинівка сибірська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	Ластівка скельна	–	–	2	–	–	–	–
<i>Pyrrhocorax graculus</i>	Галка альпійська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Снігур	–	–	3	–	–	–	С
<i>Regulus ignicapillus</i>	Золотомушка червоночуба	–	–	2	–	–	НО	–
<i>Regulus regulus</i>	Золотомушка жовточуба	–	–	2	–	–	–	ЛХ
<i>Remiz pendulinus</i>	Ремез	–	–	2	–	–	–	ЗМС
<i>Riparia riparia</i>	Ластівка берегова	–	–	2	–	–	–	–
<i>Saxicola rubetra</i>	Трав'янка лучна	–	–	2	2	–	–	Х
<i>Saxicola torquata</i>	Трав'янка чорноголова	–	–	2	2	–	–	Д
<i>Serinus serinus</i>	Щедрик	–	–	2	–	–	–	С
<i>Sitta europaea</i>	Повзик	–	–	2	–	–	–	–
<i>Spinus [Carduelis] spinus</i>	Чиж	–	–	2	–	–	–	С
<i>Sturnus roseus</i>	Шпак рожевий	–	–	2	–	–	РД	–
<i>Sylvia atricapilla</i>	Кропив'янка чорноголова	–	–	2	–	–	–	Х
<i>Sylvia borin</i>	Кропив'янка садова	–	–	2	–	–	–	3X
<i>Sylvia cantillans</i>	Кропив'янка червоноголова	–	–	2	–	–	–	–
<i>Sylvia communis</i>	Кропив'янка сіра	–	–	2	–	–	–	Х
<i>Sylvia curruca</i>	Кропив'янка прудка	–	–	2	–	–	–	Д
<i>Sylvia hortensis</i>	Кропив'янка співоча	–	–	2	–	–	–	–
<i>Sylvia melanocephala</i>	Кропив'янка середземноморська	–	–	2	–	–	–	–
<i>Sylvia mystacea</i>	Кропив'янка біловуса	–	–	2	–	–	–	–
<i>Sylvia nana</i>	Кропив'янка пустельна	–	–	2	–	–	–	–
<i>Sylvia nisoria</i>	Кропив'янка рябогруда	–	–	2	–	–	–	ЗЛХ
<i>Sylvia rueppelli</i>	Кропив'янка Рюппеля	–	–	2	–	–	–	–
<i>Tarsiger cyanurus</i>	Синьохвіст тайговий	–	–	2	–	–	–	–
<i>Tichodroma muraria</i>	Стінолаз	–	–	2	–	–	–	–
<i>Troglodytes troglodytes</i>	Волове око	–	–	2	–	–	–	–
<i>Turdus iliacus</i>	Дрізд білобровий	–	–	3	2	–	–	ЛС
<i>Turdus atrogularis</i>	Дрізд чорноволий	–	–	3	2	–	–	–
<i>Turdus merula</i>	Дрізд чорний	–	–	3	2	–	–	Х
<i>Turdus naumanni</i>	Дрізд Наумана	–	–	3	2	–	–	–
<i>Turdus pilaris</i>	Чикотень	–	–	3	2	–	–	–

<i>Turdus philomelos</i>	Дрізд співочий	–	–	3	2	–	–	X
<i>Turdus torquatus</i>	Дрізд гірський	–	–	2	2	–	–	–
<i>Turdus viscivorus</i>	Дрізд-омелюх	–	–	3	2	–	–	ДСХ

Висновок. До третьої редакції Червоної книги України (2009) включено 87 видів птахів, які належать до кількох рядів: до ряду Пеліканоподібних – 4 види, Лелекоподібних – 4, Гусеподібних – 11, Соколоподібних – 22, Куроподібних – 3, Журавлеподібних – 4, Сивкоподібних – 16, Голубоподібних – 1, Совоподібних – 8, Сиворакшеподібних – 1, Дятлоподібних – 3, Горобцеподібних – 10. У цілому до цього природоохоронного документу внесено 20,8 % видів з усієї орнітофауни країни.

Література.

1. Водно-болотні угіддя України. Довідник. – Київ, 2006. – 312 с.
2. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
3. Птахи України під охороною Бернської конвенції / Під ред. Гаврися Г. Г. – Київ, 2003. – 395 с.
4. Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Анотований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). – Київ–Львів, 2007. – 111 с.
5. Birds in Europe. Population Estimates, Trends and Conservation Status. – Bird Life International, 2004. – 374 р.
6. Important Bird Areas and potential Ramsar sites in Europe. – BirdLife International, 2001. – 126 р.

Запитання.

1. Скільки видів птахів занесені до ЧКУ? Які ряди переважають?
2. Назвіть кілька представників птахів, що занесені до ЧКУ?
3. Назвіть представників птахів, які занесені до БЕ?
4. Назвіть представників птахів, які занесені до МСОП?
5. Назвіть представників птахів, які занесені до ЄС?
6. Назвіть представників птахів, які занесені до БО?
7. Назвіть представників птахів, які занесені до ВА?
8. Назвіть представників птахів, які занесені до РегУкр?

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Ріодежанейрську конвенцію. Конвенцію ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Лекція № 5.

Плазуни та амфібії. Міноги та риби.

Мета. Ознайомити студентів з рідкісними видами риб, міног, амфібій та плазунів.

Вступ. Міноги, риби, амфібії та плазуни є хребетними тваринами, які є пойкилотермними організмами.

План.

1. Фауна плазунів та амфібій.
2. Фауна міног та риб.

Зміст лекції.

1. Фауна плазунів та амфібій.

Фауна плазунів України включає 24 (25) види 7 родин 2 рядів (включаючи інтродукованих черепахи *Testudo graeca* та ящірок *Darevskia [Lacerta] armeniaca* та *Darevskia [Lacerta] dahlii* (Земноводні та плазуни під охороною Бернської конвенції, 1999; Доценко, Даревский, 2005), а фауна амфібій – 20 видів 6 родин 2 рядів (Писанець, 2007). Усі види плазунів та амфібій України, за винятком зазначених інтродуцентів, мають охоронні категорії.

Систематику нижчих таксонів плазунів та їх латинські назви наведено за базою даних TIGR Reptile Database (<http://www.reptile-database.org>); амфібій – за Є.М. Писанцем (2007).

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	РегУкр
REPTILIA	ПЛАЗУНИ							
TESTUDINES	ЧЕРЕПАХИ							
<i>Emys orbicularis</i>	Черепаха болотяна	LR/nt	NT	2	–	–	–	КЛСХ
SQUAMATA	ЛУСКАТИ							
<i>Anguis fragilis</i>	Веретільниця ламка	–	–	3	–	–	–	ЛПХ
<i>Coronella austriaca</i>	Мідянка європейська	–	–	2	–	–	ВР	С
<i>Cyrtopodion [Mediodactylus, Cyrtodactylus] kotschy</i>	Гекон середземноморський [кримський]	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Darevskia [Lacerta] lindholmi</i>	Ящірка скельна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Dolichophis [Hierophis, Coluber] caspius [jugularis]</i>	Полоз жовточеревий	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Elaphe dione</i>	Полоз візерунковий	–	–	3	–	–	ЗК	ДЛ
<i>Elaphe sauromates [E. quatuorlineata sauromates]</i>	Полоз Паласів [сарматський]	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Eremias arguta</i>	Ящірка піщана	–	NT	3	–	–	–	ДЛМПХ
<i>Lacerta agilis</i>	Ящірка прудка	–	–	2	–	–	–	м16
<i>Lacerta viridis</i>	Ящірка зелена	–	–	2	–	–	ВР	ДКМП
<i>Natrix natrix</i>	Вуж звичайний	–	–	3	–	–	–	д17
<i>Natrix tessellata</i>	Вуж водяний	–	–	2	–	–	–	ПХ

<i>Podarcis tauricus</i>	Ящірка кримська	–	–	2	–	–	–	М
<i>Pseudopus [Ophisaurus] apodus</i>	Жовтопуз безногий	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Vipera berus</i>	Гадюка звичайна	–	–	3	–	–	–	ДКЛПСХ
<i>Vipera nikolskii</i>	Гадюка чорна [Нікольського]	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Vipera renardi [V. ursinii renardi]</i>	Гадюка степова	–	VU	2	–	–	ВР	–
<i>Zamenis [Elaphe] longissimus</i>	Полоз лісовий	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Zamenis [Elaphe] situla</i>	Полоз леопардовий	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Zootoca [Lacerta] vivipara</i>	Ящірка живородна	–	–	3	–	–	–	ДХ
AMPHIBIA	ЗЕМНОВОДНІ							
CAUDATA	ХВОСТАТИ							
<i>Salamandra salamandra</i>	Саламандра плямиста	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Lissotriton [Triturus] vulgaris</i>	Тритон звичайний	–	–	3	–	–	–	ДКЛМ
<i>Lissotriton [Triturus] montandoni</i>	Тритон карпатський	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Mesotriton [Triturus] alpestris</i>	Тритон альпійський	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Triturus cristatus</i>	Тритон гребенястий	–	–	2	–	–	–	КМПХ
<i>Triturus dobrogicus</i>	Тритон дунайський	NT	NT	2	–	–	ВР	–
<i>Triturus karelinii</i>	Тритон Кареліна	–	–	2	–	–	ВР	–
ANURA	БЕЗХВОСТИ							
<i>Bombina bombina</i>	Джерлянка червоночерева	–	–	2	–	–	–	КЛ
<i>Bombina variegata</i>	Джерлянка жовточерева	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Bufo bufo</i>	Ропуха сіра, або звичайна	–	–	3	–	–	–	ДКЛМХ
<i>Bufo calamita</i>	Ропуха очеретяна	–	–	2	–	–	ВР	–
<i>Bufo viridis</i>	Ропуха зелена	–	–	2	–	–	–	–
<i>Hyla arborea</i>	Райка звичайна, або деревна	–	–	2	–	–	–	ДКЛМСХ
<i>Pelobates fuscus</i>	Землянка звичайна	–	–	2	–	–	–	П
<i>Rana arvalis</i>	Жаба гостроморда	–	–	2	–	–	–	КЛМ
<i>Rana dalmatina</i>	Жаба прудка	–	–	2	–	–	ЗК	–
<i>Rana temporaria</i>	Жаба трав'яна	–	–	3	–	–	–	ДМС
<i>Pelophylax [Rana] esculentus</i>	Жаба їстівна	–	–	3	–	–	–	ДЛ
<i>Pelophylax [Rana] lessonae</i>	Жаба ставкова	–	–	3	–	–	–	Х
<i>Pelophylax [Rana] ridibundus</i>	Жаба озерна	–	–	3	–	–	–	–

2. Фауна міног та риб.

Для фауни України відомо більше 200 видів міног, хрящових риб, променеперих риб, включаючи інтродуковані види та види, яких використовують для товарного вирощування.

Обидва види міног охороняються різноманітними червоними списками, з 4 видів хрящових риб охоронний статус має 1 вид, 106 видів та підвидів променеперих риб занесені до охоронних списків, що становить близько 50 % їхньої загальної кількості. Найзначнішою представленістю охоронних переліках відзначається родина осетрових: крім того, що процент видів, які охороняються, становить 100 % (всі 6 видів), кожен з цих видів занесений одразу до кількох охоронних переліків.

Для більшості риб підвиди не зазначені, оскільки в охоронних переліках вони не уточнюються. При виникненні питань стосовно латинських назв риб можна звертатися до пошукової системи сайту <http://www.fishbase.org>, де наведено синонімічні назви.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	БО	ВА	ЧУ	PerУкр
PETROMYZONTIDA	МІНОГИ							
PETROMYZONTIFORMES	МІНОГОПОДІБНІ							
<i>Eudontomyzon danfordi</i>	Мінога карпатська	–	–	–	–	–	ЗК	–
<i>Eudontomyzon mariae</i>	Мінога українська	–	V*	3	–	–	ЗК	С
CHONDRICHTHYES	ХРЯЩОВІ РИБИ							
RAJIFORMES	СКАТОПОДІБНІ							
<i>Raja clavata</i>	Ромбовий скат колючий	LR/nt	–	–	–	–	–	–
SQUALIFORMES	КАТРАНОПОДІБНІ							
<i>Squalus acanthias</i>	Катран звичайний	VU	–	–	–	–	–	–
ACTINOPTERYGII	ПРОМЕНЕПЕРІ РИБИ							
ACIPENSERIFORMES	ОСЕТРОПОДІБНІ							
<i>Acipenser gueldenstaedtii</i>	Осетер руський	EN	–	–	2	2	ВР	ДЛМ
<i>Acipenser nudiiventris</i>	Шип	EN ¹⁸	Е	–	2	2	ЗН	–
<i>Acipenser ruthenus</i>	Стерлядь	VU	–	3	2	2	ЗК	С
<i>Acipenser stellatus</i>	Севрюга	EN	–	3	2	2	ВР	–
<i>Acipenser sturio</i>	Осетер атлантичний	CR	Е	2	1	1	ЗН	–
<i>Huso huso</i>	Білуга звичайна	EN ¹⁹	–	3	2	2	ЗК	–
ANGUILLIFORMES	ВУГРЕПОДІБНІ							
<i>Anguilla anguilla</i>	Річковий вугор європейський	CR	–	–	–	–	–	ДЛС
CLUPEIFORMES	ОСЕЛЕДЦЕПОДІБНІ							
<i>Alosa fallax</i>	Фінта середземноморська	–	–	3	–	–	–	–
<i>Alosa pontica</i>	Оселедець чорноморсько-азовський прохідний	VU	–	3	–	–	–	ДМ
CYPRINIFORMES	КОРОПОПОДІБНІ							
<i>Alburnoides bipunctatus</i>	Бистрянкa звичайна	–	–	3	–	–	–	ДМ
<i>Alburnoides rossicus</i>	Бистрянкa руська	–	–	–	–	–	ЗК	–
<i>Alburnus leobergi</i>	Шемая азовська	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Alburnus mentoides</i>	Шемая кримська	EN	–	3	–	–	ЗК	–
<i>Alburnus sarmaticus</i>	Шемая чорноморська	EN	–	3	–	–	ВР	–
<i>Aspius aspius</i>	Білизна звичайна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Ballerus ballerus</i>	Синець звичайний	–	–	3	–	–	–	ДМХ
<i>Ballerus sapa</i>	Клепець європейський	–	–	3	–	–	–	Д
<i>Barbatula barbatula</i>	Вусатий слиж європейський	–	–	–	–	–	–	ДМ
<i>Barbus barbus</i>	Марена звичайна	–	–	–	–	–	ВР	–
<i>Barbus borysthenicus</i>	Марена дніпровська	–	–	–	–	–	ЗК	С
<i>Barbus petenyi</i>	Марена дунайсько-дністровська	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Barbus tauricus</i>	Марена кримська	VU	–	–	–	–	ЗК	–
<i>Barbus waleckii</i>	Марена Валецького	–	–	–	–	–	ВР	–
<i>Carassius carassius</i>	Карась звичайний	–	–	–	–	–	ВР	–
<i>Chondrostoma nasus</i>	Підуст звичайний	–	–	3	–	–	–	ДК
<i>Chondrostoma variable</i>	Підуст волзький	–	–	–	–	–	ВР	–
<i>Cobitis melanoleuca</i>	Щипавка сибірська	–	–	–	–	–	ВР	–
<i>Cobitis taenia</i> s. l.	Щипавка звичайна	–	–	3	–	–	–	–

<i>Cobitis taurica</i>	Щипавка кримська	CR	–	–	–	–	–	–
<i>Cyprinus carpio</i>	Короп європейський	VU ²⁰	–	–	–	–	–	–
<i>Eupallasella percunurus</i>	Гольян озерний	–	–	–	–	–	ЗК	ДС
<i>Gobio krymensis</i>	Пічкур кримський	VU	–	–	–	–	–	–
<i>Gobio uranoscopus</i>	Пічкур дунайський	–	–	3	–	–	ЗК	–
<i>Idus idus</i>	В'язь звичайний	–	–	–	–	–	–	М
<i>Leucaspis delineatus</i>	Верховка звичайна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Leuciscus danilewskii</i>	Ялець Данилевського	–	–	–	–	–	ЗК	–
<i>Leuciscus leuciscus</i>	Ялець звичайний	–	–	–	–	–	ВР	ДКМ
<i>Misgurnus fossilis</i>	В'юн звичайний	–	–	3	–	–	–	–
<i>Pelecus cultratus</i>	Чехоня звичайна	–	–	3	–	–	–	М
<i>Petroleuciscus borysthenticus</i>	Бобирець звичайний	–	–	–	–	–	–	Д
<i>Rhodeus amarus</i>	Гірчак європейський	–	–	3	–	–	–	–
<i>Romanogobio albipinnatus</i> s. l.	Білоперий пічкур європейський	–	–	3	–	–	–	–
<i>Romanogobio kesslerii</i>	Білоперий пічкур дністровський	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Rutilus frisii</i>	Вирезуб причорноморський	–	–	3	–	–	ЗК	–
<i>Sabanejewia aurata</i> s. l.	Щипавка золотиста	DD	–	3	–	–	–	–
<i>Squalius cephalus</i>	Головень звичайний	–	–	–	–	–	–	Х
<i>Telestes souffia</i>	Ялець-андруга європейський	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Vimba tenella</i>	Рибець малий	–	–	–	–	–	ЗН	–
<i>Vimba vimba</i>	Рибець звичайний	–	–	3	–	–	–	ДКСЗ
SILURIFORMES	СОМОПОДІБНІ							
<i>Silurus glanis</i>	Сом європейський	–	–	3	–	–	–	–
ESOCIFORMES	ЩУКОПОДІБНІ							
<i>Umbra krameri</i>	Умбра звичайна	VU	V	2	–	–	РД	–
SALMONIFORMES	ЛОСОСЕПОДІБНІ							
<i>Hucho hucho</i>	Лосось дунайський	EN	E	3	–	–	ЗК	–
<i>Salmo labrax</i>	Лосось чорноморський	–	E	–	–	–	ЗК	–
<i>Thymallus thymallus</i>	Харіус європейський	–	–	3	–	–	ВР	–
GADIFORMES	ТРИСКОПОДІБНІ							
<i>Lota lota</i>	Минь річковий	–	–	–	–	–	ВР	ДЛМХ
MUGILIFORMES	КЕФАЛЕПОДІБНІ							
<i>Liza ramada</i>	Кефаль рамада	–	–	–	–	–	РД	–
ZEIFORMES	ЗЕУСОПОДІБНІ							
<i>Zeus faber</i>	Зеус звичайний	–	–	–	–	–	РД	–
GASTEROSTEIFORMES	КОЛОЧКОПОДІБНІ							
<i>Gasterosteus aculeatus</i>	Триголкова колючка звичайна	–	–	–	–	–	–	ДХ
<i>Hippocampus guttulatus</i>	Морський коник довгорилий	DD	–	–	–	2	ВР	–
<i>Pungitius platygaster</i>	Багатоголовка колючка південна	–	–	3	–	–	–	–
<i>Syngnathus abaster</i>	Морська голка пухлощока	–	–	3	–	–	–	–
<i>Syngnathus tenuirostris</i>	Морська голка тонкоріла	–	–	–	–	–	ВР	–
<i>Syngnathus variegatus</i>	Морська голка товсторила	–	–	–	–	–	ВР	–
SCORPAENIFORMES	СКОРПЕНОПОДІБНІ							
<i>Chelidonichthys lucerna</i>	Морський півень жовтий	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Cottus poecilopus</i>	Бабець строкатоплавцевий	–	–	3	–	–	–	–

PERCIFORMES	ОКУНЕПОДІБНІ							
<i>Benthophiloides brauneri</i>	Бичок-пуголовочок Браунера	DD	–	–	–	–	РД	–
<i>Benthophilus stellatus</i>	Бичок-пуголовок зірчастий	–	–	–	–	–	РД	Д
<i>Boops boops</i>	Бопс смугастий	–	–	–	–	–	НВ	–
<i>Callionymus pusillus</i>	Піскарка бура	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Callionymus risso</i>	Піскарка сіра	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Caspiosoma caspium</i>	Бичок-каспіосома каспійський	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Chromis chromis</i>	Хроміс звичайний	–	–	–	–	–	НО	–

<i>Ctenolabrus rupestris</i>	Гребінчастий губань золотистий	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Dicentrarchus labrax</i>	Лаврак європейський	–	–	–	–	–	НО	–
<i>Diplecogaster bimaculatus</i>	Короткопера риба-присосок двоплямиста	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Diplodus puntazzo</i>	Зубарик звичайний	–	–	–	–	–	НО	–
<i>Gobius bucchichi</i>	Бичок Букчича	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Gobius ophiocephalus</i>	Бичок-трав'яник	DD	–	3	–	–	–	–
<i>Gobius paganellus</i>	Бичок-паганель	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Gymnocephalus acerinus</i>	Йорж-носар	–	–	–	–	–	ЗК	ДМЛСХ
<i>Gymnocephalus baloni</i>	Йорж Балона	–	–	3	–	–	НО	–
<i>Gymnocephalus schraester</i>	Йорж смугастий	–	–	3	–	–	ВР	–
<i>Labrus viridis</i>	Губань зелений	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Lepadogaster candolii</i>	Риба-присосок товсторила	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Lepadogaster lepadogaster</i>	Риба-присосок європейська	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Neogobius fluviatilis</i>	Бичок-пісочник	–	–	3	–	–	–	–
<i>Neogobius kessleri</i>	Бичок-головач	–	–	3	–	–	–	–
<i>Neogobius syrman</i>	Бичок-сірман	–	–	3	–	–	–	–
<i>Pagellus erythrinus</i>	Пагель червоний	–	–	–	–	–	НВ	–
<i>Percarina demidoffii</i>	Перкарина чорноморська	VU	–	–	–	–	РД	–
<i>Pomatoschistus minutus</i>	Бичок-лисун малий довгастиї	–	–	3	–	–	–	–
<i>Proterorhinus marmoratus</i> s. l.	Тупоносий бичок-пуцик	–	–	3	–	–	–	С
<i>Proterorhinus tataricus</i>	Тупоносий бичок чорноріченський	CR	–	–	–	–	–	–
<i>Sander marinus</i>	Судак морський	DD	–	–	–	–	ЗК	–
<i>Sander volgensis</i>	Судак волзький	–	–	3	–	–	ЗК	МЗ
<i>Sciaena umbra</i>	Горбань темний	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Serranus scriba</i>	Кам'яний окунь	–	–	–	–	–	РД	–
<i>Symphodus rostratus</i>	Зеленушка носата	–	–	–	–	–	ВР	–
<i>Thunnus thynnus</i>	Тунець звичайний атлантичний	EN	–	–	–	–	–	–
<i>Tripterygion tripteronotus</i>	Трьохперка чорноголова	–	–	–	–	–	ВР	–
<i>Umbrina cirrosa</i>	Умбріна світла	–	–	3	–	–	РД	–
<i>Xiphias gladius</i>	Риба-меч звичайна	DD	–	–	–	–	–	–
<i>Zingel streber</i>	Чоп малий	–	V	3	–	–	РД	–
<i>Zingel zingel</i>	Чоп звичайний	–	V	3	–	–	РД	–
LOPHIIFORMES	Вудильникоподібні							
<i>Lophius piscatorius</i>	Морський чорт європейський	–	–	–	–	–	ВР	–
PLEURONECTIFORMES	Камбалоподібні							
<i>Arnoglossus kessleri</i>	Камбала Кеслера	–	–	–	–	–	ВР	–

Висновок. Для фауни України відомо більше 200 видів міног, хрящових риб, променеперих риб, включаючи інтродуковані види та види, яких використовують для товарного вирощування. Фауна плазунів України включає 24 (25) види 7 родин 2 рядів (включаючи інтродукованих черепахи *Testudo graeca* та ящірок *Darevskia [Lacerta] armeniaca* та *Darevskia [Lacerta] dahlii*, а фауна амфібій – 20 видів 6 родин 2 рядів (Писанець, 2007).

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Земноводні та плазуни під охороною Бернської конвенції / Під ред. І. В. Загороднюка. – Київ, 1999. – 108 с.
3. Мовчан Ю. В. До характеристики різноманіття іхтіофауни прісноводних водойм України (таксономічний склад, розподіл по річковим басейнам, сучасний стан) // Збірник праць Зоологічного музею. – 2005. – № 37. – С. 70-82.
4. Мовчан Ю. В. Зауваження до складу іхтіофауни України (нечисленні, рідкісні, зниклі і нові види) та сучасні зміни в номенклатурі її таксонів // Збірник праць Зоологічного музею. – 2006. – № 38. – С. 34-43.
5. Писанець Є. М. Земноводні України (посібник для визначення амфібій України та суміжних країн). – Київ: Вид-во Раєвського, 2007. – 192 с.

6. European Red List of Amphibians / Compilers: Temple H. J., Cox N. A. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – viii+32 p.

7. European Red List of Reptiles / Compilers: Cox N. A., Temple H. J. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – vii+32 p.

Запитання.

1. Скільки видів земноводних, плазунів, риб і міног занесені до ЧКУ? Які ряди переважають?
2. Назвіть по кілька представників земноводних, плазунів, риб і міног, що занесені до ЧКУ?
3. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до БЕ?
4. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до МСОП?
5. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до ЄС?
6. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до БО?
7. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до ВА?
8. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до РегУкр?

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Бухарестську конвенцію»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Лекція 6-7. Безхребетні.

Мета. Ознайомити студентів з рідкісними видами безхребетних.

Вступ. Безхребетні є великою групою тварин, яких об'єднує відсутність хребта у будові і нижчий рівень організації. Всі вони є пойкилотермними організмами.

План.

1. Фауна членистоногих.
2. Фауна кишковопорожнинних, червів та молюсків.

Зміст лекції.

1. Фауна членистоногих.

Наукові назви безхребетних подано, в основному, за Fauna Europaea (www.faunaeur.org). Уточнити синоніміку можна також і за іншими пошуковими системами: Global Biodiversity Information Facility (GBIF) (www.gbif.org), Species 2000 (www.sp2000.org), Червоною книгою Чорного моря (www.grid.unep.ch/bsein/redbook/index.htm), Європейським реєстром морських видів (European Register of Marine Species (ERMS)) (www.marbef.org/data/erms.php), Encyclopedia of Life (EOL) (<http://www.eol.org>) або на порталі «A Pan-European Species directories Infrastructure» (www.eu-nomen.eu/portal), який знаходиться на стадії розроблення.

Окремо слід зупинитися на українських назвах безхребетних. У Червоній книзі України та регіональних охоронних переліках є значні розбіжності у національних видових назвах, немає цілісного бачення вживання назв, оскільки кожен перелік готувався окремо.

У наведеному нижче переліку ми зробимо спробу уніфікації українських назв безхребетних. При цьому дотримуватимемось чинного українського правопису (Український правопис, 2007), рекомендацій для укладання національної номенклатури, розроблених для звірів (Загороднюк, 2001), а також наступних положень: 1) за відсутності української родової чи видової назви, пропонуватимемо її приблизний переклад; 2) якщо прийняттого перекладу не вдається знайти, транслітеруватимемо латинський біномен повністю або частково; 3) за наявності української родової чи видової назви від їх транслітерованих аналогів, у більшості випадків, відмовлятимемось; 4) в українських назвах видів роду назву ставимо на першому місці (наприклад «краб»); 5) за наявності однакових українських родових назв (омонімів) у різних таксономічних групах («стрибун», «молюскоїд», «деревоточець») назву залишали лише для окремого роду чи групи родів (наприклад «стрибун» для групи родів *Cicindelinae* (Coleoptera)); 6) за наявності кількох українських назв для окремих видів, наводимо всі такі назви; 7) закінчення «крапковий» замінено на «цятковий».

У результаті впроваджено нові українські назви для тих видів безхребетних, які їх не мали, частину назв, які пропонувалися раніше, змінено або запропоновано нові.

Бонська конвенція до видів безхребетних не застосовується. Під охороною CITES-конвенції поки перебувають тільки два види фауни України: *Parnassius apollo* і *Hirudo medicinalis*.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
ARTHROPODA	ЧЛЕНИСТОНОГІ					
BRANCHIATA	ЗЯБРОДИШНІ					
CRUSTACEA	РАКОПОДІБНІ					
<i>Astacus astacus</i> (Linnaeus, 1758)	Рак широкопалий	VU	V	3	ВР	–
<i>Branchinecta ferox</i> (H. Milne Edwards, 1840)	Бранхінекта лякаюча	–	–	–	РД	–
<i>Branchinecta minuta</i> Smirnov, 1948	Бранхінекта маленька	–	–	–	ВР	–
<i>Branchinecta orientalis</i> G.O. Sars, 1901	Бранхінекта східна	–	–	–	ЗК	–
<i>Branchinectella media</i> Schmankewitsch, 1873	Бранхінектела середня	–	–	–	ЗК	–
<i>Branchinella spinosa</i> (H. Milne Edwards, 1840)	Браншінела колюча	–	–	–	ЗК	–
<i>Branchipus schaefferi</i> Fischer, 1834	Бранхіпус Шафера	–	–	–	ЗК	–
<i>Carcinus aestuarii</i> Nordo, 1847 ²¹	Краб трав'яний	–	–	–	ЗК	–
<i>Colpocyclops dulcis</i> Monchenko, 1977	Кольпоциклоп прісноводний	–	–	–	ВР	–
<i>Colpocyclops longispinosus</i> (Monchenko, 1974)	Кольпоциклоп шипуватий	–	–	–	ВР	–
<i>Drepanosurus birostratus</i> (Fischer, 1851)	Дрепанозурус дволикий	–	–	–	РД	–
<i>Eriphia verrucosa</i> Forskall, 1755	Краб кам'яний	–	–	–	ЗК	–
<i>Gmelina kusnetzowi</i> (Sowinskyi, 1894)	Гмеліна Кузнецова	–	–	–	ВР	–
<i>Gmelina pusilla</i> G.O. Sars, 1896	Гмеліна маленька	–	–	–	ВР	–
<i>Hemidiaptomus rylovi</i> Charin, 1928	Гемідіаптомус Рилова	–	–	–	ЗК	–
<i>Hemimysis anomala</i> G.O. Sars, 1907	Мізида аномальна	–	–	–	ЗК	–
<i>Hemimysis serrata</i> (Bacescu, 1938)	Мізида зубчаста	–	–	–	ЗК	–
<i>Iphigenella acanthopoda</i> G.O. Sars, 1896	Іфігенела колючконога	–	–	–	ЗК	–
<i>Iphigenella andrusowi</i> (G.O. Sars, 1896)	Іфігенела Андрусова	–	–	–	ВР	–
<i>Iphigenella shablensis</i> (Carausu 1943) [Shablogammarus]	Іфігенела шаблінська	–	–	–	ВР	–
<i>Katamysis warpachowskyi</i> G.O. Sars, 1893	Мізида Варпаховського	–	–	–	ЗК	–
<i>Lysmata seticaudata</i> (Risso, 1816)	Лисмата щетинконога	–	–	–	ВР	–
<i>Niphargoides intermedius</i> Carausu, 1943	Ніфарг середній	–	–	–	ВР	–
<i>Pachygrapsus marmoratus</i> Fabricius, 1787	Краб мармуровий	–	–	–	ЗК	–
<i>Pilumnus hirtellus</i> (Linnaeus, 1758)	Краб волохатий	–	–	–	ЗК	–
<i>Potamon tauricum</i> Czernyavsky, 1884	Краб прісноводний	–	–	–	ЗК	–
<i>Smirnoviella reducta</i> Monchenko, 1977	Смірновіела редукована	–	–	–	ВР	–
<i>Speodiaptomus birsteini</i> Borutzky, 1962	Спеодіаптомус Бірштейна	–	–	–	ВР	–
<i>Tanymastix stagnalis</i> (Linnaeus, 1758)	Танімастикс ставковий	–	–	–	ЗК	–
<i>Upogebia pusilla</i> Petagna, 1792	Морський кріт	–	–	–	ЗК	–
<i>Xantho poressa</i> (Olivier, 1792)	Краб [Ксанто] пореса	–	–	–	ЗК	–
TRACHEATA	ТРАХЕЙНІ					
MYRIAPODA	БАГАТОНІЖКИ					
<i>Leptojulius semenkevitchi</i> Lohmander, 1928	Ківсяк [Лептоюлюс] Семенкевича	–	–	–	РД	–
<i>Polydesmus montanus</i> Lohmander, 1928	Багатозв'яз [Полідесм] гірський	–	–	–	РД	–
<i>Scutigera coleoptrata</i> (Linnaeus, 1758)	Мухоловка [Скутигера] звичайна	–	–	–	ЗК	Д
COLLEMBOLA	НОГОХВІСТКИ					
<i>Morulina verrucosa</i> (Börner, 1903)	Моруліна пухирчаста	–	–	–	ВР	–
<i>Tetradontophora bielensis</i> (Waga, 1842)	Тетрадонтофора блакитна	–	–	–	ВР	–
INSECTA	КОМАХИ					
ODONATA	БАБКИ					
<i>Aeshna cyanea</i> (Müller, 1764)	Коромисло синє	–	–	–	–	КС
<i>Aeshna grandis</i> (Linnaeus, 1758)	Коромисло велике	–	–	–	–	К
<i>Aeshna viridis</i> Eversmann, 1836	Коромисло зелене	LR/nt	I	2	–	Д
<i>Anax imperator</i> Leach, 1815	Дозорець-імператор	–	–	–	ВР	–

<i>Anax parthenope</i> (Selys, 1839)	Дозорець звичайний	–	–	–	–	Х
<i>Brachytron pratense</i> (Müller, 1764)	Короткочеревець лучний	–	I	–	–	К
<i>Calopteryx taurica</i> Selys, 1853	Красуня блискуча кримська	–	–	–	ВР	–
<i>Calopteryx virgo</i> (Linnaeus, 1758)	Красуня-діва	–	–	–	ВР	Х
<i>Cercion lindenii</i> (Selys, 1840)	Стрілка Ліндена	–	–	–	РД	–
<i>Coenagrion mercuriale</i> (Charpentier, 1840)	Стрілка Меркурія	VU	V	2	-	–
<i>Cordulegaster bidentata</i> Selys, 1843	Кордулегастер двозубчастий	–	–	–	ЗК	–
<i>Cordulegaster boltonii</i> (Donovan, 1807)	Кордулегастер кільчастий	–	–	–	ВР	–
<i>Cordulia aenea</i> (Linnaeus 1758)	Бабка бронзово-зелена	–	–	–	–	ДК
<i>Gomphus flavipes</i> (Charpentier, 1825)	Дідок жовтоногий	–	I	2	–	–
<i>Gomphus vulgatissimus</i> (Linnaeus, 1758)	Дідок звичайний	–	–	–	–	К
<i>Leucorrhinia albifrons</i> (Burmeister, 1839)	Білоноска [Левкоринія] білолоба	–	I	2	ЗК	К
<i>Leucorrhinia caudalis</i> (Charpentier, 1840)	Білоноска товстохвоста, Левкоринія хвостата	–	I	2	–	К
<i>Leucorrhinia dubia</i> (Vander Linden, 1825)	Білоноска [Левкоринія] малесенька	–	–	–	–	К
<i>Leucorrhinia pectoralis</i> (Charpentier, 1825)	Білоноска [Бабка] болотяна, Левкоринія лісова	–	*	2	–	ДК
<i>Leucorrhinia rubicunda</i> (Linnaeus, 1758)	Білоноска [Левкоринія] червонувата	–	–	–	–	К
<i>Libellula fulva</i> Müller, 1764	Лібелюля руда	–	–	–	–	К
<i>Ophiogomphus cecilia</i> (Fourcroy, 1785)	Офіогомфус Цецилія	–	–	2	ВР	–
<i>Pyrrhosoma nymphula</i> (Sulzer, 1776)	Стрілка-пірозомна наречена	–	–	–	–	Д
<i>Somatochlora flavomaculata</i> (Vander Linden, 1825)	Зеленотілка жовтоплямиста	–	–	–	–	К
<i>Somatochlora metallica</i> (Vander Linden, 1825)	Зеленотілка металічна	–	–	–	–	ДК
<i>Sympsectra braueri</i> (Bianchi, 1904)	Симпекта Брауера	–	*	2	–	–
<i>Sympetrum danae</i> (Sulzer, 1776)	Тонкочеревець чорний	–	–	–	–	К
<i>Sympetrum fonscolombii</i> (Selys, 1840)	Тонкочеревець Фонсколомба	–	–	–	–	К
<i>Sympetrum meridionale</i> (Selys, 1841)	Тонкочеревець південний	–	–	–	–	К
<i>Sympetrum pedemontanum</i> (Allioni, 1766)	Тонкочеревець перев'язаний	–	–	–	ВР	ДК
EPHEMEROPTERA		ОДНОДЕНКИ				
<i>Ecdyonurus solus</i> <i>Klonowska-Olejnik, Prokopov, Godunko, 2007</i>	Екдіонурус єдиний	–	–	–	ЗК	–
<i>Ephoron virgo</i> (Olivier, 1791)	Одноденка-красуня	–	–	–	–	Х
<i>Heptagenia samochai</i> (Demoulin, 1973)	Гептагенія Самоха	–	–	–	ЗК	–
<i>Palingenia longicauda</i> (Olivier, 1791)	Палінгенія довгохвоста	–	–	2	ЗК	–
MANTOPTERA		БОГОМОЛИ				
<i>Ameles heldreichi</i> Brunner von Wattenwyl, 1882	Богомол гелдрих	–	–	–	–	Д
<i>Bolivaria brachyptera</i> (Pallas, 1773)	Боліварія короткокрила	–	V	–	ВР	–
<i>Empusa fasciata</i> Brullé, 1836	Емпуза смугаста	–	V	–	ВР	–
<i>Empusa pennicornis</i> (Pallas, 1773)	Емпуза піщана	–	–	–	ВР	–
<i>Iris polystictica</i> (Fischer de Waldheim, 1846)	Богомол-ірис плямистий	–	–	–	РД	–
<i>Mantis religiosa</i> (Linnaeus, 1758)	Богомол звичайний	–	–	–	–	ПСХ
EMBIOPTERA		ЕМБІЇ				
<i>Haploembia solieri</i> Rambur, 1842	Ембія реліктова	–	–	–	РД	–
ISOPTERA		ТЕРМІТИ				
<i>Reticulitermes lucifugus</i> (Rossi 1792)	Терміт світлобоязкий	–	–	–	–	Д
ORTHOPTERA		ПРЯМОКРИЛІ				
<i>Acrida bicolor</i> (Thunberg, 1815)	Акрида двобарвна	–	–	–	–	ХД
<i>Anadrymadusa retowskii</i> Adelung, 1908	Анадримадуза Ретовського	–	–	–	ВР	–
<i>Bryodemella tuberculata</i> (Fabricius, 1775)	Тріскачка ширококрила	–	–	–	ЗК	–
<i>Callimenus multituberculatus</i> (Fischer-Waldheim, 1833)	Коник-товстун степовий	–	E	–	ЗК	–
<i>Decticus verrucivorus</i> (Linnaeus, 1758)	Коник сірий	–	–	–	–	Х
<i>Ephippiger ephippiger</i> (Fiebig, 1784)	Сідлоносець звичайний	–	–	–	–	Х

<i>Euchorhippus pulvinatus</i> (Fischer de Waldheim, 1846)	Кобилка степова	–	–	–	–	Х
<i>Myrmeleotettix antennatus</i> (Fieber, 1853)	Списовуска волохата	–	–	–	–	Д
<i>Onconotus laxmanni</i> (Pallas, 1771)	Сівчук Лаксмана	–	–	–	–	ДХ
<i>Paracinema tricolor</i> (Thunberg, 1815)	Парацинема трибарвна	–	–	–	–	Д
<i>Pholidoptera frivaldskyi</i> (Herman, 1871)	Коник Фривальдського	–	–	–	–	Х
<i>Poecilimon boldyrevi</i> Miram, 1938	Пилкохвіст Болдирева	–	–	–	ЗК	–
<i>Poecilimon pliginskii</i> Miram, 1929	Пилкохвіст Плігінського	–	–	–	ЗК	–
<i>Poecilimon schmidti</i> (Fieber, 1853)	Пилкохвіст лісовий	–	–	–	ВР	–
<i>Poecilimon ukrainicus</i> Bey-Bienko, 1951	Пилкохвіст український	–	–	–	ВР	–
<i>Pseudomogoplistes byzantius</i> Gorochov, 1995	Цвіркун візантійський	–	–	–	ВР	–
<i>Psophus stridulus</i> (Linnaeus, 1758)	Огнівка трісчуча	–	–	–	–	Х
<i>Saga pedo</i> (Pallas, 1771)	Дибка степова	VU	V	2	РД	–
<i>Sphingonotus caeruleus</i> (Linnaeus, 1767)	Пустельниця блакитнокрила	–	–	–	–	Д
<i>Tetrix bolivari</i> Saulcy, 1901	Тетрикс Болівара	–	–	–	–	Д
НОМОПТЕРА	РІВНОКРИЛІ					
<i>Cicadatra atra</i> (Olivier, 1790)	Цикада чорна	–	–	–	–	Х
<i>Cicadatra hyalina</i> (Fabricius, 1798)	Цикада скляна	–	–	–	–	Д
<i>Cicadetta montana</i> (Scopoli, 1772)	Цикада гірська	–	–	–	–	Д
<i>Dictyophara pannonica</i> (Germar, 1830)	Носатка панонська	–	–	–	–	ДХ
<i>Ledra aurita</i> (Linnaeus 1758)	Ледра дубова	–	–	–	–	ДХ
<i>Porphyrophora polonica</i> (Linnaeus, 1758)	Кошеніль польська	–	–	–	НВ	–
<i>Ranatra linearis</i> (Linnaeus, 1758)	Ранатра звичайна	–	–	–	–	С
<i>Tibicina haematodes</i> (Scopoli, 1763)	Цикада червона	–	–	–	–	Д
HEMIPTERA	КЛОПИ					
<i>Aphelocheirus aestivalis</i> (Fabricius, 1794)	Плавт літній	–	–	–	–	Х
<i>Brachynema germarii</i> (Kolenati, 1846)	Брахинема Гермара	–	–	–	–	Х
<i>Coranus griseus</i> (Rossi, 1790)	Коранус сірий	–	–	–	РД	–
<i>Geocoris grylloides</i> (Linnaeus, 1761)	Геокор цвіркуноподібний	–	–	–	–	Д
<i>Jalla dumosa</i> (Linnaeus, 1758)	Яла овальна	–	–	–	–	Х
<i>Neides tipularius</i> (Linnaeus, 1758)	Нейдес комароподібний	–	–	–	–	Д
<i>Oncocephalus paternus</i> Putchkov, 1984	Онкоцефал кримський	–	–	–	НВ	–
<i>Pentatoma rufipes</i> (Linnaeus, 1758)	Пентатома рудонога	–	–	–	–	Д
<i>Phymata crassipes</i> (Fabricius, 1775)	Клоп-фімата товстоногий	–	–	–	–	ДХ
<i>Rhynocoris iracundus</i> (Poda, 1761)	Ринокорис червоний	–	–	–	–	Х
COLEOPTERA	ЖУКИ					
<i>Acmaeodera degener</i> (Scopoli, 1763)	Златка Дегенера	–	–	–	–	Х
<i>Acmaeoderella flavofasciata</i> (Piller, Mitterpacher, 1783)	Златка жовтосмуга	–	–	–	–	Д
<i>Agabus bifarius</i> (Kirby, 1837)	Гребець Кеслера	–	–	–	–	Х
<i>Agabus biguttulus</i> (Thomson, 1867)	Гребець двоплямистий	–	–	–	–	Х
<i>Agabus guttatus</i> (Paykull, 1798)	Гребець плямистий	–	–	–	–	Х
<i>Agabus lineatus</i> Gebler, 1848	Гребець смугастий	–	–	–	–	Х
<i>Agonum duftschmidti</i> J. Schmidt, 1994	Агонум Дуфтшміта	–	–	–	–	Д
<i>Agonum impressum</i> (Panzer, 1796)	Агонум вирозний	–	–	–	–	Д
<i>Agonum marginatum</i> (Linnaeus, 1758)	Агонум каймистий	–	–	–	–	Д
<i>Agonum micans</i> (Nicolai, 1822)	Агонум блискучий	–	–	–	–	Д
<i>Agonum monachum</i> (Duftschmid, 1812)	Агонум чорнуватий	–	–	–	–	Д
<i>Agonum muelleri</i> (Herbst, 1784)	Агонум Мюллера	–	–	–	–	Д
<i>Agonum sexpunctatum</i> (Linnaeus, 1758)	Агонум шестикрапковий	–	–	–	–	Д
<i>Agonum viridicupreum</i> (Goeze, 1777)	Агонум мідно-зелений	–	–	–	–	Д
<i>Agostenus alutaceus</i> (Gebler, 1829)	Слизнеїд алотацеус	–	–	–	–	Д
<i>Alaus parreyssi</i> Steven, 1830	Ковалик Парейса	–	–	–	ЗК	–
<i>Amphimallon altaicum</i> (Mannerheim, 1825)	Хрущ алтайський	–	–	–	–	Д

<i>Amphimallon assimile</i> (Herbst, 1790)	Хрущ схожий	–	–	–	–	Д
<i>Amphimallon burmeisteri</i> Brenske, 1886 [<i>A. pilicollis</i> Burmeister, 1855]	Хрущ Бурмейстера	–	–	–	–	Д
<i>Anatolica eremita</i> (Steven, 1829)	Чорнотілка самітник, Анатоліка піщана	–	–	–	–	ДХ
<i>Anisodactylus poeciloides</i> (Stephens, 1828)	Анізодактилюс золотистий	–	–	–	–	Д
<i>Anisoplia brenskei</i> Reitter, 1889	Анізоплія Бренске	–	–	–	–	Д
<i>Anisoplia deserticola</i> Fischer von Waldheim, 1824	Анізоплія пустельна	–	–	–	–	Д
<i>Anisoplia villosa</i> Goeze, 1777)	Анізоплія волохата	–	–	–	–	Д
<i>Anthrenus goliath</i> Mulsant, Rey, 1868	Шкіроїд-голіаф	–	–	–	–	Д
<i>Aromia moschata</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач мускусний	–	–	–	ВР	–
<i>Asida lutosa</i> Solier, 1836	Азіда-замазура	–	–	–	–	Х
<i>Blaps mucronata</i> Latreille, 1804	Жук-забарило гостроконечний	–	–	–	–	Д
<i>Blemus discus</i> (Fabricius, 1792)	Блемус-дискус	–	–	–	–	Д
<i>Blethisa multipunctata</i> (Linnaeus, 1758)	Блетіса багатояткова	–	–	–	–	Д
<i>Bolbelasmus unicornis</i> Schrank, 1789	Больбелязм однорогий	–	–	–	ВР	–
<i>Brachinus brevicollis</i> Motschulsky, 1844	Бомбардир короткоший	–	–	–	–	Д
<i>Brachycerus sinuatus</i> Olivier, 1807	Брахіцерус зморшкуватий	–	–	–	НВ	–
<i>Brychius elevatus</i> (Panzer, 1794)	Кільовик-плавунчик	–	–	–	–	Х
<i>Buprestis octoguttata</i> Linnaeus, 1758	Златка восьмиплямиста	–	–	–	–	Д
<i>Buprestis splendens</i> Fabricius, 1775	Златка блискуча	VU	–	2	ЗН	–
<i>Callistus lunatus</i> (Fabricius, 1775)	Калістус плямистий	–	–	–	–	Д
<i>Calomera littoralis nemoralis</i> (Olivier, 1790)	Стрибун береговий	–	–	–	–	Д
<i>Calosoma inquisitor</i> (Linnaeus, 1758)	Красотіл бронзовий	–	–	–	–	Х
<i>Calosoma investigator</i> (Illiger, 1798)	Красотіл-дослідник	–	–	–	–	Д
<i>Calosoma sycophanta</i> (Linnaeus, 1758)	Красотіл пахучий	–	V	–	ВР	–
<i>Carabus bessarabicus</i> Fischer von Waldheim, 1823	Турун бесарабський	–	–	–	ВР	–
<i>Carabus besseri</i> Fischer von Waldheim, 1822	Турун Бессера	–	–	–	–	Д
<i>Carabus clatratus</i> Linnaeus, 1761	Турун золотоямковий	–	–	–	–	ДХ
<i>Carabus coriaceus</i> Linnaeus, 1758	Турун-шкіряник	–	–	–	–	Х
<i>Carabus errans</i> Fischer von Waldheim, 1823	Турун блукаючий	–	–	–	–	Д
<i>Carabus estreicheri</i> Fischer von Waldheim, 1822	Турун Ештрайхера	–	–	–	ВР	Д
<i>Carabus excellens</i> Fabricius, 1798	Турун чудовий	–	–	–	–	Д
<i>Carabus glabratus</i> Paykull, 1790	Турун гладенький	–	–	–	–	Х
<i>Carabus haeres</i> Fischer von Waldheim, 1823	Турун чіпкий	–	–	–	–	Д
<i>Carabus hortensis</i> Linnaeus, 1758	Турун садовий	–	–	–	–	С
<i>Carabus hungaricus</i> Fabricius, 1792	Турун угорський	–	–	–	ВР	–
<i>Carabus intricatus</i> Linnaeus, 1761	Турун зморшкуватий	LR/nt	V	–	–	–
<i>Carabus menetriesi</i> Hummel, 1827	Турун Менетріє	–	–	–	ВР	С
<i>Carabus nitens</i> Linnaeus, 1758	Турун блискучий	–	–	–	–	Х
<i>Carabus scabrosus tauricus</i> Bonelli, 1811	Турун [Слимакоїд] кримський	–	R	–	ВР	–
<i>Carabus stscheglowi</i> Mannerheim, 1827	Турун Щеглова	–	–	–	РД	ДС
<i>Carabus violaceus</i> Linnaeus, 1758	Турун фіолетовий	–	–	–	–	Д
<i>Carterus dama</i> (P. Rossi, 1792)	Жужелиця-дама	–	–	–	РД	–
<i>Cassida canaliculata</i> Laicharting, 1781	Щитоноска шавлієва	–	–	–	–	Д
<i>Cassida subreticulata</i> Suffrian, 1844	Щитоноска золота	–	–	–	–	Д
<i>Cecchiniola platyscelidina</i> (Jacobson, 1908)	Чекініола платисцелідина	–	I	–	ЗК	–
<i>Cephalophonus cephalotes</i> (Fairmaire, Laboulbène, 1854)	Гарпалос-головач	–	–	–	–	Д
<i>Cephalota besseri</i> (Dejean, 1826)	Стрибун Бессера	–	–	–	РД	Д
<i>Cephalota chiloleuca</i> (Fischer von Waldheim, 1820)	Стрибун білогубий	–	–	–	–	Д
<i>Cephalota elegans stigmatophora</i> (Fischer von Waldheim, 1825)	Стрибун елегантний	–	–	–	–	Д

<i>Cerambyx cerdo cerdo</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач великий дубовий західний	VU	Е	2	ВР	–
<i>Ceratophyus polyceros</i> (Pallas, 1771)	Цератофій багаторогий	–	–	–	ВР	–
<i>Cerocoma schreberi</i> Fabricius, 1781	Церокома Шребера	–	–	–	–	Д
<i>Chioneosoma pulvereum</i> (Knoch, 1801)	Хрущ білоопилений	–	–	–	–	Х
<i>Chlaeniellus terminatus</i> (Dejean, 1826)	Слизнеїд термінатус	–	–	–	–	Д
<i>Chlaenius festivus</i> (Panzer, 1796)	Слизнеїд вишуканий	–	–	–	–	Д
<i>Chlaenius aeneocephalus</i> Dejean, 1826	Слизнеїд золотоголовий	–	–	–	–	Д
<i>Chrysolina carpathica</i> (Fuss, 1856)	Хризоліна карпатська	–	–	–	ЗК	–
<i>Clivina collaris</i> (Herbst, 1784)	Клівіна комірцева	–	–	–	–	Д
<i>Coccinella magnifica</i> Redtenbacher, 1843	Сонечко величаве	–	–	–	–	Д
<i>Crioceris asparagi</i> (Linnaeus, 1758)	Тришалка спаржева	–	–	–	–	Д
<i>Cryptocephalus gamma</i> Herrich-Schaeffer, 1829	Скритоголов-гама	–	–	–	–	Х
<i>Cteniopinus altaicus</i> (Gebler, 1830)	Пилкоїд алтайський	–	–	–	–	Х
<i>Cucujus cinnaberinus</i> (Scopoli, 1763)	Плоскотілка червона	VU	Е	2	ВР	–
<i>Cylindera arenaria viennensis</i> (Schrank, 1781)	Стрибун піщаний	–	–	–	–	Д
<i>Cymindis angularis</i> Gyllenhal, 1810	Циміндіс кутастий	–	–	–	–	Д
<i>Cymindis axillaris</i> (Fabricius, 1794)	Циміндіс пахвастий	–	–	–	–	Д
<i>Cymindis humeralis</i> (Geoffroy in Fourcroy, 1785)	Циміндіс плечистий	–	–	–	–	Д
<i>Daptus vittatus</i> Fischer von Waldheim, 1824	Даптус прикрашений	–	–	–	–	Д
<i>Demetrias imperialis</i> (Germar, 1824)	Деметрій імператорський	–	–	–	–	Д
<i>Dendroxena quadrimaculata</i> (Scopoli, 1772)	Мертвоїд чотирицятковий	–	–	–	–	Х
<i>Diachromus germanus</i> (Linnaeus, 1758)	Діахромус германус	–	–	–	–	Д
<i>Dixus obscurus</i> (Dejean, 1825)	Диксус темний	–	–	–	–	Д
<i>Dromius quadrimaculatus</i> (Linnaeus, 1758)	Дроміус чотириплямовий	–	–	–	–	Д
<i>Drypta dentata</i> (P. Rossi, 1790)	Дрипта зубчаста	–	–	–	–	Д
<i>Dyschiriodes pusillus</i> (Dejean, 1825)	Дишіріодес-крихітка	–	–	–	–	Д
<i>Dyschirius obscurus</i> (Gyllenhal, 1827)	Дишіріус темний	–	–	–	–	Д
<i>Dytiscus latissimus</i> Linnaeus, 1758	Плавунець широкий	VU	Е	2	НВ	Д
<i>Elatер ferrugineus</i> Linnaeus, 1758	Ковалик рудуватий	–	–	–	–	Х
<i>Emus hirtus</i> (Linnaeus, 1758)	Стафілін волохатий	–	–	–	РД	–
<i>Enicopus pilosus</i> (Scopoli, 1763)	Малашка волохата	–	–	–	–	Х
<i>Epicauta erythrocephala</i> (Pallas, 1781)	Наривник червоноголовий	–	–	–	–	Х,
<i>Ergates faber</i> (Linnaeus, 1761)	Вусач-тесляр	–	–	–	–	ДСХ
<i>Eumolpus asclepiadeus</i> (Pallas, 1776)	Листоїд ластівневий	–	–	–	–	ДХ
<i>Eurythyrea aurata</i> (Pallas, 1776)	Златка золотиста, Евритирея золота	–	–	–	РД	ДХ
<i>Exocentrus lusitanus</i> (Linnaeus, 1767)	Вусач лузитанський	–	–	–	–	Д
<i>Glaphyrus vulpes</i> (Fabricius, 1781)	Хрущ-лисичка	–	–	–	–	ДХ
<i>Gnorimus variabilis</i> (Linnaeus, 1758)	Пістряк восьмицятковий	–	–	–	–	Х
<i>Graphoderus bilineatus</i> (De Geer, 1774)	Плавунець дволінійний	–	–	2	НВ	–
<i>Haliplus zacharenkoi</i> Gramma, Prisy, 1973	Плавунчик Захаренка	–	–	–	–	Х
<i>Halyzia sedecimguttata</i> (Linnaeus, 1758)	Сонечко шістнадцятицяткове	–	–	–	–	К
<i>Harpalus caspius</i> (Steven, 1806)	Гарпалос каспійський	–	–	–	–	Д
<i>Harpalus hirtipes</i> (Panzer, 1796)	Гарпалос гіртіпес	–	–	–	–	Д
<i>Harpalus laevipes</i> Zetterstedt, 1828 [H. quadripunctatus Dej.]	Гарпалос чотирицятковий	–	–	–	–	Д
<i>Harpalus saxicola</i> Dejean, 1829	Гарпалос-каменелюб	–	–	–	–	Д
<i>Harpalus stevenii</i> Dejean, 1829	Гарпалос Стевена	–	–	–	–	Д
<i>Homorosoma validirostre</i> (Gyllenhal, 1837)	Гоморосома міцноноса	–	–	–	–	К
<i>Hypera diversipunctata</i> (Schrank, 1798)	Довгоносик різноцятковий	–	–	–	–	К
<i>Laccornis kocae</i> (Ganglbauer, 1906)	Лакорніс Коча	–	–	–	–	Х
<i>Laccornis oblongus</i> (Stephens, 1835)	Лакорніс видовжений	–	–	–	–	Х
<i>Laemostenus terricola</i> (Herbst, 1784)	Лемостенус земляний	–	–	–	–	Д
<i>Lamia textor</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач-товтсун вербовий	–	–	–	–	Д

<i>Lamprias cyanocephalus</i> (Linnaeus, 1758)	Лебія синьоголова	–	–	–	–	Д
<i>Lampyris noctiluca</i> (Linnaeus, 1767)	Світляк звичайний	–	–	–	–	Х
<i>Lebia cruxminor</i> (Linnaeus, 1758)	Лебія-хрестоносець	–	–	–	–	Д
<i>Leichenium pictum</i> (Fabricius, 1801)	Лейхенум гострий	–	–	–	–	Д
<i>Leistus ferrugineus</i> (Linnaeus, 1758)	Леїстус рудий	–	–	–	–	Д
<i>Leucomigus candidatus</i> (Pallas, 1771)	Левкомігус білосніжний	–	–	–	РД	–
<i>Licinus cassideus</i> (Fabricius, 1792)	Ліцінус щитоносний	–	–	–	–	Д
<i>Limoniscus suturalis</i> (Gebler, 1845)	Ковалик цілинний	–	–	–	–	Х
<i>Liparus glabrirostris</i> Küster, 1849	Жиряк гладеньконосий	–	–	–	–	К
<i>Liparus laevigatus</i> (Gyllenhal 1834)	Жиряк гладенький	–	–	–	НО	–
<i>Lixus canescens</i> Fischer-Waldheim, 1835	Ліксус катрановий	–	–	–	РД	–
<i>Lucanus cervus</i> Linnaeus, 1758	Жук-олень, Рогач звичайний	–	–	3	РД	–
<i>Lydus quadrimaculatus</i> Tauscher, 1812	Лідус чотирицятковий	–	–	–	–	Х
<i>Macrostagon tricuspdatum</i> (Lepechin, 1774)	Віялоносець звичайний	–	–	–	–	Х
<i>Melanotus crassicollis</i> (Erichson, 1841)	Ковалик широкоцятковий	–	–	–	–	Д
<i>Melanotus punctolineatus</i> (Pelerin, 1829)	Ковалик цятково-лінійний	–	–	–	–	Д
<i>Meloe hungarus</i> Schrank, 1776	Майка угорська	–	–	–	–	Д
<i>Meloe proscarabaeus</i> Linnaeus, 1758	Майка звичайна	–	–	–	–	Д
<i>Meloe violaceus</i> Marsham, 1802	Майка фіолетова	–	–	–	–	Д
<i>Mesosa curculionoides</i> (Linnaeus, 1761)	Вусач очкастий довгоносий	–	–	–	–	Д
<i>Mesosa myops</i> (Dalman, 1817)	Вусач очкастий плямистий	–	–	–	–	Д
<i>Microderes brachypus</i> (Steven, 1809)	Гарпалос короткоплечий	–	–	–	–	Д
<i>Minyops carinatus</i> (Linnaeus, 1767)	Дрібноочок гребінчастий	–	–	–	–	К
<i>Molorchus minor</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач-молорх маленький	–	–	–	–	К
<i>Morimus funereus</i> Mulsant, 1863	Морімус темний	VU	Е	–	ВР	–
<i>Muzimes collaris</i> (Fabricius, 1787)	Наривник комірцевий	–	–	–	–	Х
<i>Mycterus tibialis</i> Küster, 1850	Трухляк степовий	–	–	–	–	Х
<i>Necydalis major</i> Linnaeus, 1758	Вусач-короткокрил великий	–	–	–	–	СХ
<i>Neopristilophus depressus</i> Coermar, 1822	Ковалик сплющений	–	–	–	РД	–
<i>Ocyopus curtippennis</i> Motschulsky, 1849	Бистрик короткокрилий	–	–	–	ВР	–
<i>Omalopecta spireae</i> (Pallas, 1776)	Омалоплія таволжана	–	–	–	–	Д
<i>Omphron limbatum</i> (Fabricius, 1776)	Омофрон облямований	–	–	–	–	Х
<i>Ontholestes tessellatus</i> (Geoffroy, 1785)	Онтолестес мозаїчний	–	–	–	–	К
<i>Onthophagus furcatus</i> (Fabricius, 1781)	Гноїд рогатий	–	V	–	–	Д
<i>Ophonus azureus</i> (Fabricius, 1775)	Офонус лазурний	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus cribricollis</i> (Dejean, 1829)	Офонус решітчастоший	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus diffinis</i> (Dejean, 1829)	Офонус діфініс	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus laticollis</i> Mannerheim, 1825 [<i>O. nitidulus</i> Stephens, 1828]	Офонус широкоший	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus puncticollis</i> (Paykull, 1798)	Офонус цяткоший	–	–	–	–	Д
<i>Ophonus stictus</i> Stephens, 1828	Офонус темний	–	–	–	–	Д
<i>Orectochilus villosus</i> (O.F. Müller, 1776)	Вертячка сутінкова	–	–	–	–	Х
<i>Oreina plagiata</i> (Suffrian, 1861)	Ореїна плагіата	–	–	–	РД	–
<i>Oreina viridis</i> (Duftschmid, 1825)	Ореїна зелена	–	–	–	РД	–
<i>Oryctes nasicornis</i> (Linnaeus, 1758)	Жук-носоріг	–	–	–	–	КСХ
<i>Osmoderma barnabita</i> Motschulsky, 1845	Жук-самітник, Жук-пустельник	VU	Е	2	ВР	–
<i>Ovalisia rutilans</i> (Fabricius, 1777)	Златка липова	–	–	–	–	ДХ
<i>Oxymirus cursor</i> Linnaeus, 1758	Вусач квітковий звичайний	–	–	–	–	К
<i>Pachylister inaequalis</i> (Olivier, 1789)	Карапузик степовий	–	–	–	–	Х
<i>Parazaphium chevolatii</i> (Laporte de Castelnau, 1833)	Жужелиця Шевролата	–	–	–	РД	–

<i>Pedestredorcadion cinerarium caucasicum</i> Küster, 1847 [Dorcadion]	Вусач-коренеїд кавказький	–	–	–	–	ДХ
<i>Pedestredorcadion elegans</i> (Kraatz, 1873)	Вусач-коренеїд елегантний	–	–	–	–	ДХ
<i>Pedestredorcadion equestre</i> (Laxmann, 1770) [Dorcadion]	Вусач-коренеїд хрестоносець	–	–	–	ВР	–
<i>Pedestredorcadion mokrzeckii</i> (Jakovlev, 1902) [Dorcadion]	Вусач-коренеїд Мокржецького	–	–	–	РД	–
<i>Pedestredorcadion pusillum</i> (Küster, 1847) [Dorcadion]	Вусач-коренеїд малий	–	–	–	–	Д
<i>Pedestredorcadion tauricum</i> (Walzl, 1838) [Dorcadion]	Вусач-коренеїд таврійський	–	–	–	–	Д
<i>Pedinus borysthenicus</i> Reichardt, 1936	Педінус дніпровський	–	–	–	–	Д
<i>Pimelia subglobosa</i> (Pallas, 1781)	Чорнотілка напівкуляста	–	–	–	–	Д
<i>Platycerus caraboides</i> (Linnaeus, 1758)	Рогач синій	–	–	–	–	КХ
<i>Platydracus fulvipes</i> (Scopoli, 1763)	Платидракус жовтоногий	–	–	–	–	К
<i>Platydracus latebricola</i> (Gravenhorst, 1806)	Платидракус скритожил	–	–	–	–	К
<i>Platystomos albinus</i> (Linnaeus, 1758)	Слоник несправжній білий	–	–	–	–	ДХ
<i>Pleurocleonus quadrivittatus</i> (Zoubkoff, 1829)	Клеонус чотириплямистий	–	–	–	–	Х
<i>Pogonistes convexicollis</i> (Chaudoir, 1871)	Погоністес опуклий	–	–	–	–	Д
<i>Pogonus cumanus</i> Lutshik, 1916	Погонус Куманус	–	–	–	–	Д
<i>Pogonus punctulatus</i> Dejean, 1828	Погонус п'яткований	–	–	–	–	Д
<i>Polistichus connexus</i> (Geoffroy in Fourcroy, 1785)	Полістихус звичайний	–	–	–	–	Д
<i>Polyphylla alba</i> (Pallas, 1773)	Хрущ білий	–	–	–	–	Д
<i>Prionus coriarius</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач-шкіряник	–	–	–	–	Д
<i>Protaetia aeruginosa</i> (Linnaeus, 1767)	Велика бронзівка зелена	–	–	–	–	Д
<i>Protaetia affinis</i> (Andersch, 1797)	Велика бронзівка широка	–	–	–	–	Д
<i>Protaetia speciosa speciosa</i> (Adams, 1817)	Велика бронзівка особлива, Бронзівка розкішна	–	–	–	ВР	Х
<i>Pseudaphaenops jacobsoni</i> (Pliginskiy, 1912)	Псевдофенопс Якобсона	–	–	–	ВР	–
<i>Pseudocistela ceramboides</i> (Linnaeus, 1761)	Псевдоцістела вусачева	–	–	–	–	Х
<i>Pterostichus chameleon</i> (Motschulsky, 1865)	Птеростіхус-хамелеон	–	–	–	–	Д
<i>Pterostichus macer</i> (Marshall, 1802)	Птеростіхус стрункий	–	–	–	–	Д
<i>Purpuricenus kaehleri</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач-червонокрил Келлера	–	–	–	ВР	–
<i>Pyrochroa coccinea</i> (Linnaeus, 1761)	Вогнецітка червона	–	–	–	–	Х
<i>Pyrrhidium sanguineum</i> (Linnaeus, 1758)	Червоний вусач плоский	–	–	–	–	К
<i>Quedius transsylvanicus</i> Weise, 1875	Кведій карпатський	–	–	–	ВР	–
<i>Rhysodes sulcatus</i> (Fabricius, 1787)	Ризодес лісовий	–	–	–	–	Х
<i>Rosalia alpina</i> (Linnaeus, 1758)	Вусач альпійський, Розалія альпійська	VU	Е	2	ВР	–
<i>Saperda perforata</i> (Pallas, 1773)	Скрипун очкастий	–	–	–	–	Х
<i>Saperda punctata</i> (Linnaeus, 1767)	Скрипун ільмовий	–	–	–	–	Д
<i>Scarabaeus sacer</i> Linnaeus, 1758	Скарабей священний	–	–	–	ЗК	–
<i>Sinodendron cylindricum</i> (Linnaeus, 1758)	Жук-носоріг малий	–	–	–	–	К
<i>Sphenoptera antiqua</i> (Illiger, 1803)	Златка коренева велика	–	–	–	–	Х
<i>Sphenoptera cuprina cuprina</i> Motschulski, 1860	Златка мідна	–	–	–	–	Д
<i>Staphylinus caesareus</i> Cederhjelms, 1798	Хижак золотистосмугий, Стафілін довгоопущений	–	–	–	–	КХ
<i>Staphylinus erythropterus</i> Linnaeus, 1758	Хижак червонокрилий	–	–	–	–	Х
<i>Stenodera caucasica</i> (Pallas, 1781)	Стенодера кавказька	–	–	–	–	Х
<i>Stephanocleonus tetragrammus</i> (Pallas, 1781)	Клеон чотирисмугий	–	–	–	–	Х
<i>Stictoleptura rubra</i> (Linnaeus, 1758)	Лептура червона	–	–	–	–	ДХ

<i>Stomis pumicatus</i> (Panzer, 1796)	Стоміс шліфований	–	–	–	–	Д
<i>Synuchus vivalis</i> (Illiger, 1798)	Синухус жвавий	–	–	–	–	Д
<i>Tachyta nana</i> (Gyllenhal, 1810)	Тахита мала	–	–	–	–	Д
<i>Taphoxenus gigas</i> (Fischer von Waldheim, 1823)	Тафоксенус гігантський	–	–	–	–	Д
<i>Tasgius melanarius</i> (Heer, 1839)	Стафілін-тагсгій чорнуватий	–	–	–	–	К
<i>Tasgius pliginskii</i> (Bernhauer, 1915)	Стафілін-тагсгій Плігінського	–	–	–	ВР	–
<i>Taurocimmerites dublanskii</i> Belousov, 1998	Турун печерний Дублянського	–	–	–	РД	–
<i>Timarcha goettingensis</i> (Linnaeus, 1758) [<i>T. coriaria</i> Laicharting, 1781]	Тімарха підмаренникова	–	–	–	–	Х
<i>Trechus quadristriatus</i> (Schrank, 1781)	Трехус чотириямковий	–	–	–	–	Д
<i>Trichius fasciatus</i> (Linnaeus, 1758)	Жук-восковик	–	–	–	–	ДХ
MECOPTERA	СКОРПОНОВІ МУХИ					
<i>Bittacus italicus</i> (Müller, 1786)	Комарівка італійська	–	–	–	ВР	–
<i>Boreus westwoodi</i> Hagen, 1866	Льодовичник Вествуда	–	–	–	ВР	–
TRICHOPTERA	ВОЛОХОКРИЛЬЦІ					
<i>Oligostomis reticulata</i> (Linnaeus, 1761)	Невронія сітчастокрила	–	–	–	–	К
<i>Oxyethira flavicornis</i> (Pictet, 1834)	Оксетира жовтовуса	–	–	–	ВР	–
<i>Phryganea grandis</i> Linnaeus, 1758	Волохокрилець звичайний	–	–	–	–	К
NEUROPTERA	СІТЧАСТОКРИЛІ					
<i>Acanthaclisis occitanica</i> (Villers, 1789)	Велегенський мурашиний лев західний	–	К	–	ЗК	–
<i>Dendroleon pantherinus</i> (Fabricius, 1787)	Мурашиний лев деревний	–	К	–	–	–
<i>Drepanopteryx phalaenoides</i> (Linnaeus, 1758)	Серпокрилка сітчастокрила	–	–	–	–	Д
<i>Euroleon nostras</i> (Fourcroy, 1785)	Мурашиний лев європейський	–	–	–	–	СХ
[<i>E. europaeus</i> (McLachlan, 1873)]						
<i>Libelloides macaronius</i> (Scopoli, 1763)	Аскалаф строкатий	–	К	–	ВР	–
<i>Mantispa perla</i> Pallas, 1772	Мантіспа звичайна	–	–	–	–	Х
<i>Mantispa styriaca</i> (Poda, 1761)	Мантіспа штирійська	–	К	–	РД	Д
<i>Megistopus flavicornis</i> (Rossi, 1790)	Мурашиний лев жовтуватий	–	–	–	–	Х
<i>Myrmeleon formicarius</i> Linnaeus, 1767	Мурашиний лев звичайний	–	К	–	–	Д
<i>Nineta vittata</i> (Wesmael, 1841)	Золотоочка велика	–	–	–	–	К
<i>Osmylus fulvicephalus</i> (Scopoli, 1763)	Осміл звичайний	–	–	–	–	К
[<i>O. chrysops</i> (Linnaeus, 1758)]						
<i>Sisyra terminalis</i> Curtis, 1854	Сізира темна	–	–	–	–	Х
MEGALOPTERA	ВИСЛОКРИЛКИ					
<i>Sialis lutaria</i> (Linnaeus, 1758)	Вислокрилка звичайна	–	–	–	–	К
LEPIDOPTERA	МЕТЕЛИКИ					
<i>Abraxas sylvata</i> (Scopoli 1763)	П'ядун-арлекін лісовий	–	–	–	–	Д
<i>Abrostola triplasia</i> (Linnaeus, 1758)	Совка-металовидка кропив'яна	–	–	–	–	С
<i>Acherontia atropos</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник мертва голова	–	–	–	РД	–
<i>Aedophron rhodites</i> (Eversmann, 1851)	Едофрон рожевий	–	–	–	–	Д
<i>Aegle kaekeritziana</i> (Hübner, 1799)	Егле кекеріціана	–	–	–	–	Д
<i>Aglais urticae</i> (Linnaeus, 1758)	Сонцевик кропив'яний	–	–	–	–	Д
<i>Aglia tau</i> (Linnaeus, 1758)	Сатурнія руда	–	–	–	ВР	–
<i>Agrius convolvuli</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник березковий	–	–	–	–	Д

<i>Anania funebris</i> (Ström, 1768)	Ананія брудна	–	–	–	–	Д
<i>Apatura ilia</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Мінливець малий, Ілія	–	–	–	–	Д
<i>Apatura iris</i> (Linnaeus, 1758)	Мінливець великий, Ірис, Райдужниця велика	–	–	–	ВР	–
<i>Apatura metis</i> Freyer, 1829	Мінливець Метис, Райдужниця Метис, Переливниця Метис	–	Е	2	–	Д
<i>Apeira syringaria</i> (Linnaeus, 1758)	П'ядун бузковий	–	–	–	–	Д
<i>Aphantopus hyperantus</i> (Linnaeus, 1758)	Очняк квітковий	–	–	–	–	Д
<i>Archiearis parthenias</i> (Linnaeus, 1761)	П'ядун-веснянка березовий	–	–	–	–	Д
<i>Arctia caja</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця Кая	–	–	–	–	Д
<i>Arctia festiva</i> (Hufnagel, 1766)	Ведмедиця Геба	–	–	–	–	ДКХ
<i>Arctornis l-nigrum</i> (Müller, 1764)	Хвилівка Л-чорне	–	–	–	–	Д
<i>Arethusana arethusa</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Оксамитниця Арегуза	–	–	–	–	Д
<i>Argynnis adippe</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Підсрібник [Перламутрівка] Адипа	–	–	–	–	Д
<i>Argynnis pandora</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Підсрібник [Перламутрівка] Пандора	–	–	–	–	ДХ
<i>Argynnis paphia</i> (Linnaeus, 1758)	Підсрібник великий, Пафія, Перламутрівка велика лісова	–	–	–	–	СХ
<i>Arytrura musculus</i> (Ménétriés, 1859)	Совка мишоподібна	–	–	–	–	Д
<i>Atolmis rubricollis</i> (Linnaeus, 1758)	Лишайниця червоношия	–	–	–	–	Д
<i>Autographa pulchrina</i> (Haworth, 1809)	Совка-металовидка красива	–	–	–	–	С
<i>Bembecia ichneumoniformis</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Скляниця іхневмоподібна	–	–	–	–	К
<i>Bena bicolorana</i> (Fuessly, 1775)	Совка дубова	–	–	–	–	Д
<i>Boloria dia</i> (Linnaeus, 1767)	Перлівець малий, Перламутрівка мала, Дія	–	–	–	–	Х
<i>Boloria selene</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Перлівець Селена, Перламутрівка звичайна	–	–	–	–	Х
<i>Brachodes appendiculata</i> (Esper, 1783)	Міль деревоточцева	–	–	–	–	Д
<i>Brenthis daphne</i> (Bergsträsser, 1780)	Перлівець Дафна	–	–	–	–	Д
<i>Calamia tridens</i> (Hufnagel, 1766)	Совка трав'яна зелена	–	–	–	–	Д
<i>Callimorpha dominula</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця-господиня	–	–	–	ВР	–
<i>Callistege mi</i> (Clerck, 1759)	Калістеге мі	–	–	–	–	Д
<i>Calliteara pudibunda</i> (Linnaeus, 1758)	Червонохвіст	–	–	–	–	Д
<i>Calyptra thalictri</i> (Borkhausen, 1790)	Калиптра чубаткова	–	–	–	–	Х
<i>Carterocephalus palaemon</i> (Pallas, 1771)	Палемон	–	У	–	–	Д
<i>Catephia alchymista</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Катефія білострічкова	–	–	–	–	ДХ
<i>Catocala dilecta</i> (Hübner, 1808)	Стрічкарка велика червона	–	–	–	РД	–
<i>Catocala disjuncta</i> (Geyer, 1828)	Стрічкарка диз'юнктивна	–	–	–	РД	–
<i>Catocala diversa</i> (Geyer, 1828)	Стрічкарка червоно-жовта	–	–	–	РД	–
<i>Catocala electa</i> (Vieweg, 1790)	Стрічкарка вербова	–	–	–	–	ДС
<i>Catocala fraxini</i> (Linnaeus, 1758)	Стрічкарка блакитна	–	–	–	ВР	–
<i>Catocala fulminea</i> (Scopoli, 1763)	Стрічкарка жовта	–	–	–	–	Х
<i>Catocala hymenaea</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Стрічкарка темно-жовта	–	–	–	–	Д
<i>Catocala promissa</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Стрічкарка мала червона	–	–	–	–	ДХ
<i>Catocala puerpera</i> (Giorna, 1791)	Стрічкарка цеглясто-червона	–	–	–	–	Д
<i>Catocala sponsa</i> (Linnaeus, 1767)	Стрічкарка орденська малинова	–	–	–	РД	–
<i>Catopta thrips</i> (Hübner, 1818)	Деревоточець трипс	–	–	–	–	Д
<i>Cerastis leucographa</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Совка білоплямиста	–	–	–	–	Д
<i>Cerura erminea</i> (Esper, 1783)	Вилохвіст великий білий	–	–	–	–	Д
<i>Charissa obscurata</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	П'ядун-хариса темний	–	–	–	–	Д
<i>Chazara briseis</i> (Linnaeus, 1764)	Бризеїда звичайна	–	–	–	–	ДХ
<i>Chelis maculosa</i> (Gerning, 1780)	Ведмедиця плямиста	–	–	–	–	Д
<i>Chlorissa viridata</i> (Linnaeus, 1758)	П'ядун-гострокрил світло-зелений	–	–	–	–	Д
<i>Clostera anastomosis</i> (Linnaeus, 1758)	Чубатка анастомоза	–	–	–	–	Д

<i>Clostera pigra</i> (Hufnagel, 1766)	Чубатка пігра	–	–	–	–	Д
<i>Coenonympha hero</i> (Linnaeus, 1761)	Сінниця [Прочанок] Геро	–	*	2	ВР	–
<i>Coenonympha oedippus</i> (Fabricius, 1787)	Сінниця Едіп, Прочанок Едіп	LR/nt	Е	2	–	–
<i>Colias chrysotheme</i> (Esper, 1781)	Жовтох хрисотеміда, Жовтянка золотиста	–	–	–	–	Д
<i>Colias croceus</i> (Fourcroy, 1785)	Жовтох-помаранчик, Жовтянка шафранна	–	–	–	–	Х
<i>Colias erate</i> (Esper, 1805)	Жовтох Ерато, Жовтянка степова	–	–	–	–	Х
<i>Colias myrmidone</i> (Esper, 1781)	Жовтох-шапранець, Жовтянка зіноватна [мирмідона]	–	–	–	–	ДХ
<i>Colias palaeno</i> (Linnaeus, 1761)	Жовтох торфовищний, Жовтянка торфова	–	–	–	ЗК	–
<i>Cucullia argentea</i> (Hufnagel, 1766)	Каптурниця срібна	–	–	–	РД	–
<i>Cucullia argentina</i> (Fabricius, 1787)	Каптурниця срібляста	–	–	–	РД	–
<i>Cucullia lactea</i> (Fabricius, 1787)	Каптурниця молочно-біла	–	–	–	–	Д
<i>Cucullia magnifica</i> (Freyer, 1840)	Каптурниця пишна	–	–	–	РД	–
<i>Cucullia splendida</i> (Stoll, 1782)	Каптурниця блискуча	–	–	–	РД	–
<i>Cucullia umbratica</i> (Linnaeus, 1758)	Каптурниця лінива	–	–	–	–	Д
<i>Cupido minimus</i> (Fuessly, 1775)	Синявець крихітний [карликовий]	–	–	–	–	Д
<i>Dasypolia templi</i> (Thunberg, 1792)	Совка соборна	–	–	–	–	Д
<i>Diacrisia sannio</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця лучна	–	–	–	–	Д
<i>Dicycla oo</i> (Linnaeus, 1758)	Совка О-подвійне	–	–	–	–	Д
<i>Drepana falcataria</i> (Linnaeus, 1758)	Серпокрилка березова	–	–	–	–	Д
<i>Dyspessa salicicola</i> (Eversmann, 1848)	Деревоточець вербняковий	–	–	–	–	Д
<i>Dyspessa ulula</i> (Borkhausen, 1790)	Деревоточець цибулевий	–	–	–	–	Д
<i>Eilicrinia cordiaria</i> (Hübner, 1790)	П'ядун-ейлікрінія липовий	–	–	–	–	Д
<i>Endromis versicolora</i> (Linnaeus, 1758)	Шовкопряд [Ендроміс] березовий	–	–	–	ВР	–
<i>Epascestria pustulalis</i> (Hübner, 1823)	Епасцестрія плямиста	–	–	–	–	Д
<i>Erebia manto</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Чорнушка Манто	–	–	–	РД	–
<i>Eriogaster catax</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд золотистий	DD	Е	2	–	–
<i>Eriogaster lanestris</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд пухнастий	–	–	–	–	Д
<i>Esperarge climene</i> (Esper, 1783)	Клімена	–	–	–	ВР	–
<i>Ethmia aurifluella</i> (Hübner, 1810)	Етмія золотисточерева	–	–	–	–	Д
<i>Ethmia dodecea</i> (Haworth, 1828)	Етмія дванадцятицяткова	–	–	–	–	Д
<i>Ethmia pyrausta</i> (Pallas, 1771)	Етмія вогниста	–	–	–	–	Д
<i>Eublemma panonica</i> (Freyer, 1840)	Совка панонська	–	–	–	–	Д
<i>Eublemma purpurina</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Совка пурпурова	–	–	–	–	Д
<i>Euchalcia consona</i> (Fabricius, 1787)	Евхальція оливково-бура	–	–	–	–	Д
<i>Euchalcia variabilis</i> (Piller, 1783)	Евхальція різнобарвна	–	–	–	РД	–
<i>Euchloe ausonia</i> (Hübner 1804)	Аврора біла	–	–	–	ВР	–
<i>Eudia pavonia</i> (Linnaeus, 1758)	Сатурнія мала	–	–	–	РД	–
<i>Eudia spini</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Сатурнія середня [тернова]	–	–	–	ЗК	–
<i>Eugnosta magnificana</i> (Rebel, 1914)	Евгноста чарівна	–	–	–	–	Д
<i>Euphydryas aurinia</i> (Rottemburg, 1775)	Рябець Авринія, Авринія скабіозова	–	–	2	–	–
<i>Euphydryas maturna</i> (Linnaeus, 1758)	Рябець великий, Матурна	–	Е	2	–	Д
<i>Euplocamus anthracinalis</i> (Scopoli, 1763)	Міль букова перистовуса	–	–	–	–	Д
<i>Eurhodope rosella</i> (Scopoli, 1763)	Вогнівка рожева	–	–	–	–	Д
<i>Eurois occulta</i> (Linnaeus, 1758)	Совка земляна тьяна	–	–	–	–	Д
<i>Eutelia adalatrix</i> (Hübner, 1813)	Евгелія фісташкова	–	–	–	–	Д
<i>Euthrix potatoria</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд трав'яний	–	–	–	–	Д
<i>Falcaria lacertinaria</i> (Linnaeus, 1758)	Серпокрилка сухий лист	–	–	–	–	Д
<i>Gastropacha populifolia</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Коконопряд тополелистий	–	–	–	–	ДХ
<i>Gastropacha quercifolia</i> (Linnaeus, 1758)	Коконопряд дуболистий	–	–	–	–	ДХ
<i>Geometra papilionaria</i> (Linnaeus, 1758)	П'ядун великий зелений	–	–	–	–	Д

<i>Glaucopsyche alcon</i> (Denis, Schiffermüller, 1775) [Maculinea]	Синявець Алькон	LR	V	–	–	–
<i>Glaucopsyche arion</i> (Linnaeus, 1758) [Maculinea]	Синявець Аріон	LR	V	2	–	Д
<i>Glaucopsyche nausithous</i> (Bergsträsser, 1779) [Maculinea]	Синявець чорнуватий [торфовищний]	LR	E	2	–	–
<i>Glaucopsyche teleius</i> (Bergsträsser, 1779) [Maculinea]	Синявець Телей [родовиковий]	LR	E	2	–	Д
<i>Gonospileia triquetra</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Совка трикутника	–	–	–	–	Д
<i>Grammodes stolidia</i> (Fabricius 1775) [Prodotis]	Совка строката	–	–	–	–	Д
<i>Griposia aprilina</i> (Linnaeus, 1758)	Совка осіння зелена	–	–	–	–	Д
<i>Hamearis lucina</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник люцина, Люцина	–	–	–	ВР	–
<i>Hemaris croatica</i> (Esper, 1800)	Бражник хорватський	–	–	–	РД	–
<i>Hemaris fuciformis</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник жимолостевий	–	–	–	–	Д
<i>Hemaris tityus</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник скабіозовий	–	–	–	РД	–
<i>Heteropterus morpheus</i> (Pallas, 1771)	Товстоголовка Морфей	–	–	–	–	Д
<i>Hipparchia fagi</i> (Scopoli, 1763)	Сатир буковий	–	–	–	–	Д
<i>Hipparchia semele</i> (Linnaeus, 1758)	Сатир Семела [боровий]	–	–	–	–	Х
<i>Hipparchia stalinus</i> (Hufnagel, 1766)	Сатир залізний	–	–	–	РД	–
<i>Hippotion celerio</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник винний великий	–	–	–	–	С
<i>Hydraecia petasitis</i> Doubleday, 1847	Гідроєція кремінна	–	–	–	–	Д
<i>Hyles hippophaes</i> (Esper, 1789)	Бражник обліпиховий	DD	V	2	–	Д
<i>Hyles livornica</i> (Esper, 1780)	Бражник ліворнський	–	–	–	–	ДХ
<i>Hyles nicaea</i> (De Prunner, 1798)	Бражник південний молочайний	–	–	–	РД	–
<i>Hyphoraia aulica</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця буро-жовта	–	–	–	–	Д
<i>Hyponephele lupinus</i> (O. Costa, 1836)	Очняк люпиновий	–	–	–	–	Д
<i>Hyssia cavernosa</i> (Eversmann, 1842)	Совка гірська	–	–	–	–	Д
<i>Idaea emarginata</i> (Linnaeus, 1758)	Г ядун облямований	–	–	–	–	Д
<i>Iphiclides podalirius</i> (Linnaeus, 1758)	Подалірій	–	–	–	ВР	–
<i>Lamellocossus terebra</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Деревоточець осиковий	–	–	–	–	Д
<i>Lampides boeticus</i> (Linnaeus, 1767)	Синявець гороховий	–	–	–	–	Д
<i>Lamprotes c-aureum</i> (Knoch, 1781)	Хризоптера С-золоте	–	–	–	–	Д
<i>Lasiocampa quercus</i> (Linnaeus, 1758)	Коконпряд дубовий	–	–	–	–	Д
<i>Lemonia ballioni</i> (Christoph, 1888)	Шовкопряд Балліона	–	–	–	РД	–
<i>Lemonia dumi</i> (Linnaeus, 1761)	Шовкопряд салатний	–	–	–	–	ДХ
<i>Lemonia taraxaci</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Шовкопряд кульбабовий	–	–	–	ВР	–
<i>Libythea celtis</i> (Laicharting in Fuessly, 1782)	Носатка листоподібна	–	–	–	РД	–
<i>Limenitis camilla</i> (Linnaeus, 1764)	Пасомець [Стрічка] Каміла	–	–	–	–	ДСХ
<i>Limenitis populi</i> (Linnaeus, 1758)	Пасомець [Стрічка] тополевий	–	–	–	ВР	С
<i>Lopinga achine</i> (Scopoli, 1763)	Осадець-білозір, Сатир-лопінга жовтоочковий	–	*	2	–	Д
<i>Lycaena alciphron</i> (Rottemburg, 1775)	Червінець фіолетовий	–	–	–	–	Д
<i>Lycaena dispar</i> (Haworth, 1802)	Дукачик непарний, Синявець [Червінець] непарний	LR	E	2	–	Д
<i>Lycia pomonaria</i> (Hübner, 1790)	Г ядун-шовкопряд плодовий	–	–	–	–	Д
<i>Lycia zonaria zonaria</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Г ядун-шовкопряд смугастий	–	–	–	–	Д
<i>Lymantria monacha</i> (Linnaeus, 1758)	Монашка звичайна	–	–	–	–	Д
<i>Macroglossum stellatarum</i> (Linnaeus, 1758)	Язикан звичайний	–	–	–	–	П
<i>Malacosoma castrense</i> (Linnaeus, 1758)	Коконпряд молочайний	–	–	–	–	Д
<i>Maniola jurtina</i> (Linnaeus, 1758)	Очняк волове око [трав'яний]	–	–	–	–	Д
<i>Marumba quercus</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Бражник дубовий	–	–	–	РД	–
<i>Meganola togatalis</i> (Hübner, 1798)	Шовкопряд карликовий темно-сірий	–	–	–	–	Д
<i>Megaspilates mundataria</i> (Stoll, 1782)	Г ядун полиновий	–	–	–	–	Х
<i>Melanargia galathea</i> (Linnaeus, 1758)	Мереживниця Галатєя	–	–	–	–	ДХ
<i>Melitaea aurelia</i> Nickerl, 1850	Рябець Аврелія	–	–	–	–	Х
<i>Melitaea cinxia</i> (Linnaeus, 1758)	Рябець Цинксія [рудий]	–	–	–	–	Х
<i>Melitaea diamina</i> (Lang, 1789)	Рябець Діаміна	–	–	–	–	Х

<i>Melitaea phoebe</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Рябець Феба	–	–	–	–	Х
<i>Minoa murinata</i> (Scopoli, 1763)	Г'ядун бурий молочайний	–	–	–	–	Д
<i>Minois dryas</i> (Scopoli, 1763)	Сатир Дриада, Дриада	–	–	–	–	ДХ
<i>Moma alpium</i> (Osbeck, 1778)	Совка-лишайниця	–	–	–	–	К
<i>Mormo maura</i> (Linnaeus, 1758)	Совка темна	–	–	–	–	Д
<i>Muschampia cribrellum</i> (Eversmann, 1841)	Товстоголовка решітчаста	–	I	–	–	–
<i>Muschampia tessellum</i> (Hübner, 1803)	Товстоголовка мозаїчна	–	K	–	–	–
<i>Mycteropus puniceago</i> (Boisduval, 1840)	Совка-міктероплюс	–	–	–	–	Д
<i>Neolycaena rhymnus</i> (Eversmann, 1832)	Хвостюшок Еверсмана, Синявець римнус	–	–	–	НО	–
<i>Neozephyrus quercus</i> (Linnaeus, 1758)	Легіт [Голуб'янка-зефір] дубовий	–	–	–	–	К
<i>Neptis rivularis</i> (Scopoli, 1763)	Пасманець струмковий, Стрічкач спірейний, Чорнявка спірейна	–	–	–	–	Х
<i>Neptis sappho</i> (Pallas, 1771)	Пасманець Сапфо, Стрічкач темно-бурій, Чорнявка темно-бура	–	–	–	–	ДХ
<i>Noctua fimbriata</i> (Schreber, 1759)	Совка облямована	–	–	–	–	ДС
<i>Noctua haywardi</i> (Tams, 1926)	Совка Гайварда	–	–	–	РД	–
<i>Nola cucullatella</i> (Linnaeus, 1758)	Шовкопряд карликовий каптурний	–	–	–	–	Д
<i>Nothris lemmiscellus</i> (Zeller, 1839)	Нотріс чорний	–	–	–	–	Д
<i>Nymphalis antiopa</i> (Linnaeus, 1758)	Жалібниця	–	–	–	–	ДСХ
<i>Nymphalis vaualbum</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Сонцевик фау-біле	–	–	–	НО	–
<i>Nymphula nitidulata</i> (Hufnagel, 1767) [<i>N. stagnata</i> Donovan, 1806]	Парапоїнкс напівводяний	–	–	–	–	Д
<i>Odezia atrata</i> (Linnaeus, 1758)	Г'ядун чорний	–	–	–	–	Д
<i>Odontognophos dumetata</i> (Treitschke, 1827)	Г'ядун-гнофос чагарниковий	–	–	–	–	Д
<i>Oncocnemis confusa</i> (Freyer, 1839)	Совка-онкокнеміс невіразна	–	–	–	–	Д
<i>Orgyia antiquoides</i> (Hübner, 1822)	Щіткохвіст вересовий	–	–	–	–	Д
<i>Orgyia dubia</i> (Tauscher, 1806)	Щіткохвіст сумнівний	–	–	–	–	Д
<i>Orgyia recens</i> (Hübner, 1819)	Щіткохвіст плямистий	–	–	–	–	Д
<i>Orthostixis cribraria</i> (Hübner, 1799)	Г'ядун решітчастий	–	–	–	–	Д
<i>Ostrinia palustralis</i> (Hübner, 1796)	Вогнівка болотяна	–	–	–	–	Д
<i>Panchrysis deaurata</i> (Esper, 1787)	Панхризія золочена	–	–	–	–	Д
<i>Panolis flammea</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Совка соснова	–	–	–	–	Д
<i>Papilio machaon</i> (Linnaeus, 1758)	Махаон	–	–	–	ВР	–
<i>Parahypopta caestrum</i> (Hübner, 1808)	Деревоточець спаржевий	–	–	–	–	Д
<i>Parascotia fuliginaria</i> (Linnaeus, 1761)	Параскотія попеляста	–	–	–	–	Д
<i>Parnassius apollo</i> (Linnaeus, 1758)	Аполлон	VU	R	2	ЗК	–
<i>Parnassius mnemosyne</i> (Linnaeus, 1758)	Мнемозина	–	*	2	ВР	–
<i>Pelosia muscerda</i> (Hufnagel, 1766)	Лишайниця мишина	–	–	–	–	Д
<i>Pericallia matronula</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця велика	–	–	–	ВР	–
<i>Periphanes delphinii</i> (Linnaeus, 1758)	Совка сокиркова	–	–	–	ВР	–
<i>Periphanes treitschkei</i> (Frivaldsky, 1835)	Совка Трейчке	–	–	–	РД	–
<i>Philereme transversata</i> (Hufnagel, 1767)	Г'ядун сірий затінковий	–	–	–	–	Д
<i>Phlogophora meticulosa</i> (Linnaeus, 1758)	Совка агатова	–	–	–	–	Д
<i>Phragmatobia luctifera</i> (Denis, Schiffermüller, 1775) [P. caesarea Goeze 1781]	Ведмедиця цезарська	–	–	–	–	Д
<i>Phyllodesma ilicifolium</i> (Linnaeus, 1758)	Коконпряд сірий вїмчастий	VU	V	–	–	Д
<i>Phymatorus hecta</i> (Linnaeus 1758)	Тонкопряд папоротевий	–	–	–	–	Д
<i>Phytometra viridaria</i> (Clerck, 1759)	Совка зеленувата	–	–	–	–	Д
<i>Plebeius agestis</i> (Denis, Schiffermüller, 1775)	Синявець могильний	–	–	–	–	Д
<i>Plebeius argyrognomon</i> (Bergsträsser, 1779)	Синявець Аргирогномон	–	*	–	–	Д
<i>Plebeius eumedon</i> (Esper, 1780)	Синявець Евмедон	–	–	–	–	Д
<i>Plebeius pylaon</i> (Fischer von Waldheim, 1832)	Синявець Пилаон	–	–	–	ВР	Д
<i>Plebeius pyrenaica</i> (Boisduval, 1840) [Agriades]	Синявець піренейський	–	–	–	ВР	Х
<i>Poecilocampa populi</i> (Linnaeus, 1758)	Коконпряд тополевий	–	–	–	–	Д
<i>Polyommatus amandus</i> (Schneider, 1792)	Синявець приязний	–	–	–	–	Х
<i>Polyommatus bellargus</i> (Rottemburg, 1775)	Синявець коношиновий [красивий]	–	–	–	–	Х

<i>Polyommatus coridon</i> (Poda, 1761)	Синявець Коридон [сріблястий]	–	–	–	–	ДХ
<i>Polyommatus eroides</i> (Friedländer, 1835) [<i>P. boisduvalii</i> Herrich-Schäffer, 1844]	Синявець балканський [Буадовалія, ероїдес]	–	–	–	ЗК	–
<i>Polyommatus semiargus</i> (Rottburg, 1775)	Синявець темно-синій [лісовий]	–	–	–	–	Д
<i>Polyommatus thersites</i> (Cantener, 1835)	Синявець Терсит	–	–	–	–	Д
<i>Proserpinus proserpina</i> (Pallas, 1772)	Бражник Прозерпіна	DD	V	2	РД	–
<i>Proterebia phegea</i> (Borkhausen, 1788)	Чорнушка Фегея	–	–	–	ВР	–
<i>Pseudochazara euxina</i> (Kusnezov, 1909)	Сатир евксинський [кримський]	VU	–	–	РД	–
<i>Pseudophilotes bavius</i> (Eversmann, 1832)	Синявець Бавій	–	–	–	ВР	Д
<i>Pseudophilotes vicrama schiffmuelleri</i> (Hemming, 1929)	Синявець Шифермюллера	–	–	–	–	Д
<i>Pseudoterpna pruinata</i> (Hufnagel, 1767)	П'ядун зеленуватий терновий	–	–	–	–	Д
<i>Ptilophora plumigera</i> (Denis, Schiffmüller, 1775)	Чубатка пишновуса	–	–	–	–	Д
<i>Pyrausta rectefascialis</i> Toll, 1936	Вогнівка чорна білосмуга	–	–	–	–	Д
<i>Pyrausta sanguinalis</i> (Linnaeus, 1767)	Вогнівка кривава	–	–	–	–	Д
<i>Pyropteron chrysidiforme</i> (Esper, 1782)	Скляниця червонокрила	–	–	–	–	Д
<i>Rhyparia purpurata</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця пурпурова	–	–	–	–	КС
<i>Saturnia pyri</i> (Denis, Schiffmüller, 1775)	Сатурнія велика, Павиноочка грушева	–	Е	–	ВР	ДП
<i>Schinia cardui</i> (Hübner, 1790)	Совка чортополохова [шетинконога горлицева]	–	–	–	–	Д
<i>Scirpophaga praelata</i> (Scopoli, 1763)	Вогнівка велика біла	–	–	–	–	Д
<i>Sedina buetneri</i> (E. Hering, 1858)	Седіна Бютнера	–	–	–	–	Д
<i>Smerinthus ocellatus</i> (Linnaeus, 1758)	Бражник очкастий	–	–	–	–	П
<i>Spatalia argentina</i> (Denis, Schiffmüller, 1775)	Чубатка срібляста	–	–	–	–	Д
<i>Sphingonaepiopsis gorgoniades</i> (Hübner, 1819)	Бражник карликовий	–	–	–	РД	–
<i>Spilosoma lutea</i> (Hufnagel, 1766)	Ведмедиця жовта	–	–	–	–	Д
<i>Staurophora celsia</i> (Linnaeus, 1758)	Совка розкішна	–	–	–	РД	–
<i>Stauropus fagi</i> (Linnaeus, 1758)	Чубатка-ставропус букова	–	–	–	–	Д
<i>Synaphe bombycalis</i> (Denis, Schiffmüller, 1775)	Вогнівка бомбицина	–	–	–	–	Д
<i>Synaphe moldavica</i> (Esper, 1794)	Вогнівка молдавська	–	–	–	–	Д
<i>Thumatha senex</i> (Hübner, 1808)	Лишайниця пізня	–	–	–	–	Д
<i>Tinthia tineiformis</i> (Esper, 1789)	Скляниця молеподібна	–	–	–	–	Д
<i>Titanio normalis</i> (Hübner, 1796)	Титанія звичайна	–	–	–	–	Д
<i>Tomares callimachus</i> (Eversmann, 1848)	Іржавець [Томарес] Калімах	–	–	–	ВР	–
<i>Tomares nogelii</i> (Herrich-Schäffer, 1851)	Іржавець [Томарес] Ногеля	–	–	–	ВР	–
<i>Triphysa phryne</i> (Pallas, 1771)	Трифіза Фрина, Фрина	–	–	–	ВР	–
<i>Tyria jacobaeae</i> (Linnaeus, 1758)	Ведмедиця кривава	–	–	–	–	Х
<i>Ulochlaena hirta</i> (Hübner, 1813)	Улохлена волохата	–	–	–	–	Д
<i>Xylena vetusta</i> (Hübner, 1813)	Совка довгокрила	–	–	–	–	Д
<i>Zegris eupheme</i> (Esper, 1805)	Зоряниця [Зегрис] Евфема	–	–	–	ЗК	–
<i>Zerynthia polyxena</i> (Denis, Schiffmüller, 1775)	Поліксена	–	*	2	ВР	–
<i>Zygaena carniolica</i> (Scopoli, 1763)	Красик астрагаловий, Строкатка астрагалова	–	–	–	–	Д
<i>Zygaena cynarae</i> (Esper, 1789)	Красик смовдевий, Строкатка смовдева	–	–	–	–	Д
<i>Zygaena laeta</i> (Hübner, 1790)	Красик веселий, Строкатка весела	–	–	–	ЗК	–
<i>Zygaena loniceriae</i> (Scheven, 1777)	Красик жимолостевий, Строкатка жимолостева	–	–	–	–	Д
<i>Zygaena purpuralis</i> (Brünnich, 1763)	Красик пурпуровий, Строкатка пурпурова	–	–	–	–	Д
<i>Zygaena sedi</i> Fabricius, 1787	Красик понтійський, Строкатка понтійська	–	–	–	РД	–
HYMENOPTERA	ПЕРЕТІНЧАСТОКРИЛІ					
<i>Abia fulgens</i> (Zaddach, 1863)	Абія сяюча	–	–	–	РД	–
<i>Abia nitens</i> (Linnaeus, 1758)	Абія блискуча	–	–	–	РД	–

<i>Amevilla quadrifasciata</i> (de Villers, 1789)	Амегіла оперезана	–	–	–	–	Х
<i>Ammophila sareptana</i> Kohl, 1884	Амофіла сарептанська	–	–	–	РД	–
<i>Andrena chrysopus</i> Perez, 1903	Андрена золотогона	–	–	–	РД	–
<i>Andrena magna</i> Warncke, 1965	Андрена велика	–	–	–	РД	–
<i>Andrena morio</i> Brullé, 1832 [<i>Cubitalia</i>]	Андрена [Кубіталія] чорна	–	–	–	РД	Х
<i>Andrena ornata</i> Morawitz, 1866	Андрена ошатна	–	–	–	РД	–
<i>Andrena stepposa</i> Osichnyuk, 1977	Андрена степова	–	–	–	РД	–
<i>Aneugmenus fuerstenbergensis</i> (Konow, 1885)	Пильщик-аневгменус гайовий	–	–	–	–	К
<i>Anoplius samariensis</i> (Pallas, 1771)	Аноплій самарський	–	–	–	РД	–
<i>Anthophora atricilla</i> Eversmann, 1846	Антофора чорновійчаста	–	–	–	РД	–
<i>Anthophora robusta</i> (Klug, 1845)	Антофора коренаста	–	–	–	РД	–
<i>Anthidium florentinum</i> (Fabricius, 1775)	Бджола-шерстоткач	–	–	–	–	Х
<i>Apanteles validus</i> (Thomson, 1895)	Апантелес міцний	–	–	–	–	К
<i>Archirileya inopinata</i> Silvestri, 1920	Архірілея чорна	–	–	–	РД	–
<i>Arge beckeri</i> (Tournier, 1889)	Арге Беккера [молочайний]	–	–	–	РД	–
<i>Auplopus carbonarius</i> (Scopoli, 1763)	Павуколов чорний	–	–	–	–	Д
<i>Batozonellus lacerticida</i> (Pallas, 1771)	Оса-батозонел жовтокрила	–	–	–	–	Д
<i>Bembix rostrata</i> (Linnaeus, 1758)	Бембекс носатий	–	–	–	–	Х
<i>Blasticotoma filiceti</i> Klug, 1834	Бластикотома папоротева	–	–	–	РД	–
<i>Bombus argillaceus</i> (Scopoli, 1763)	Джміль глинистий	–	–	–	ВР	–
<i>Bombus armeniacus</i> Radoszkowski, 1877	Джміль вірменський	–	–	–	ЗК	–
<i>Bombus confusus</i> Schenck, 1859 [<i>B. paradoxus</i> Dalla Torre, 1882]	Джміль незвичайний	–	V	–	–	–
<i>Bombus fragrans</i> (Pallas, 1771)	Джміль пахучий	–	–	–	ЗК	–
<i>Bombus humilis</i> Illiger, 1806 [<i>B. tristis</i> Seidl, 1837]	Джміль мінливий	–	–	–	–	С
<i>Bombus laesus</i> F. Morawitz, 1875	Джміль-лезус	–	–	–	ВР	–
<i>Bombus lapidarius</i> (Linnaeus, 1758)	Джміль кам'яний	–	–	–	–	Х
<i>Bombus muscorum</i> (Fabricius, 1775)	Джміль моховий	–	–	–	РД	–
<i>Bombus pomorum</i> (Panzer, 1805)	Джміль яскравий	–	–	–	ВР	–
<i>Bombus ruderatus</i> (Fabricius, 1775)	Джміль червонуватий	–	–	–	РД	–
<i>Bombus veteranus</i> (Fabricius 1793) [<i>B. equestris</i> (Fabricius, 1793)]	Джміль-ветеран	–	–	–	–	С
<i>Bombus zonatus</i> Smith, 1854	Джміль оперезаний	–	–	–	РД	–
<i>Caenolyda reticulata</i> (Linnaeus, 1767)	Ценоліда сітчаста	–	–	–	ВР	–
<i>Calameuta idolon</i> (Rossi, 1794)	Каламефта жовта	–	–	–	ВР	–
<i>Celonites abbreviatus</i> (Villers, 1789)	Целонітес кримський	–	–	–	ВР	–
<i>Cephus zahaikevitchi</i> Ermolenko, 1971	Цефус Загайкевича	–	–	–	ВР	–
<i>Cerceris tuberculata</i> (Villers, 1789)	Церцерис горбкуватий	–	–	–	РД	–
<i>Chalicodoma lefebvrei</i> (Lepelletier, 1841)	Бджола-муляр [Бджола-ліпниця] Лєфєвра	–	–	–	ЗК	–
<i>Characopygus scythicus</i> Dovnar-Zapolskij, 1931	Харакопиг скіфський	–	–	–	ЗК	–
<i>Chrysis fulgida</i> Linnaeus, 1761	Оса-блищанка сяюча	–	–	–	–	Д
<i>Cimbex femoratus</i> (Linnaeus, 1758)	Пильщик великий березовий	–	–	–	–	Д
<i>Colpa klugii</i> (Vander Linden, 1827) [<i>Campsoscolia</i>]	Кампсосколія жовтоволоса	–	–	–	ЗК	–
<i>Colpa sexmaculata</i> (Fabricius, 1781) [<i>Campsoscolia</i>]	Кампсосколія шестиплямиста	–	–	–	–	Д
<i>Corynis amoena</i> (Klug, 1834)	Пильщик-кориніс світло-жовтий	–	–	–	–	К
<i>Craesus alniastri</i> (Scharfenberg, 1805) [<i>C. varus</i> Villaret, 1832]	Пильщик-кроезус вільховий	–	–	–	–	К
<i>Cryptocheilus annulatus</i> (Fabricius, 1798)	Криптохіл кільчастий	–	–	–	РД	–
<i>Cryptocheilus rubellus</i> (Eversmann, 1846)	Криптохіл червонуватий	–	–	–	РД	–
<i>Dasypoda argentata</i> Panzer, 1809	Мохнонога бджола срібляста	–	–	–	–	Х
<i>Dasypoda mixta</i> Radoszkowski, 1886	Мохнонога бджола середня	–	–	–	–	Х
<i>Dasypoda spinigera</i> Kohl, 1905	Мохнонога бджола шипоносна	–	–	–	РД	–
<i>Discoelius zonalis</i> (Panzer, 1801)	Дисцелія зональна	–	–	–	РД	–
<i>Dolerus ciliatus</i> Konow, 1891	Долерус стеновий	–	–	–	РД	–
<i>Dolerus subalatus</i> Kerensky, 1926	Долерус короткокрилий	–	–	–	ВР	–

<i>Dolerus vernalis</i> Ermolenko, 1964	Долерус весняний	–	–	–	–	К
<i>Dolichomitus cephalotes</i> (Holmgren, 1860)	Доліхомітус головастий	–	–	–	РД	–
<i>Ephialtes manifestator</i> (Linnaeus, 1758)	Їздець-ефіальт шукач	–	–	–	–	ДС
<i>Eucera armeniaca</i> (Morawitz, 1878)	Евцера вірменська	–	–	–	РД	–
<i>Formica rufa</i> Linnaeus, 1761	Мурашка руда лісова	LR/nt	V	–	–	Д
<i>Halictus luganicus</i> Bluethgen, 1936	Галіктус луганський	–	–	–	РД	–
<i>Hedychrum nobile</i> (Scopoli, 1763)	Оса-блищанка благородна	–	–	–	–	Д
<i>Heptamelus ochroleucus</i> (Stephens, 1835)	Пильщик-гептамелюс папоротевий	–	–	–	–	К
<i>Hoplitis fulva</i> (Eversmann, 1852)	Гоплітіс рудий	–	–	–	РД	–
<i>Ibalia rufipes</i> Cresson, 1879	Горіхотворка велетенська	–	–	–	ВР	–
<i>Janus femoratus</i> (Curtis, 1830)	Янус червононогий	–	–	–	ВР	–
<i>Konowia markewitschi</i> (Ermolenko, 1960)	Коновія Маркевича	–	–	–	ЗК	–
<i>Larra anathema</i> (Rossi, 1790)	Ляра анафемська	–	–	–	НО	–
<i>Liometopum microcephalum</i> (Panzer, 1798)	Ліометопум звичайний	–	R	–	РД	–
<i>Megachile giraudi</i> Gerstaecker, 1869	Бджола-листоріз [Мегахіла] Жіро	–	–	–	РД	–
<i>Megalodontes medius</i> Konov, 1897	Мегалодонт середній	–	–	–	РД	–
<i>Megarhyssa perlata</i> (Christ, 1791)	Мегариса перлата	–	–	–	РД	–
<i>Megarhyssa superba</i> (Schränk, 1781)	Мегариса рогохвоста, Їздець-талеса	–	–	–	РД	С
<i>Melitta leporina</i> (Panzer, 1799)	Меліта заяча	–	–	–	–	X
<i>Melitta wankowiczi</i> (Radoszkowski, 1891)	Меліта Ванковича	–	–	–	ЗК	–
<i>Melitturga clavicornis</i> (Latreille, 1806)	Мелітурга булавовуса	–	–	–	ВР	–
<i>Microgaster procera</i> Ruthe, 1860	Мікрогастер стрункий	–	–	–	–	К
<i>Nomiapis diversipes</i> (Latreille, 1806)	Бджола-номія різнонога	–	–	–	–	X
<i>Onychopterocheilus pallasii</i> (Klug, 1805)	Онїхоптерохеїлюс Паласа	–	–	–	ЗК	–
<i>Orussus abietinus</i> (Scopoli, 1763)	Орусус паразитичний	–	–	–	ВР	–
<i>Pachycephus cruentatus</i> (Eversmann, 1847)	Пахіцефус степовий	–	–	–	ЗК	–
<i>Paravespa rex</i> (Schulthess, 1923)	Паравеспа царська	–	–	–	ВР	–
<i>Platycampus luridiventris</i> (Fallén, 1808)	Пильщик вільховий плоский	–	–	–	–	К
<i>Pleroneura coniferarum</i> (Hartig, 1837)	Плевроневра хвойна	–	–	–	ЗК	–
<i>Polochrum repandum</i> Spinola, 1806	Сапіга-полохрум	–	–	–	ВР	–
<i>Ponera coarctata</i> (Latreille, 1802)	Мурашка-понера	–	–	–	–	X
<i>Protapanteles desueta</i> (Papp, 1989)	Їздець незвичний	–	–	–	–	К
<i>Protosmia stigmatica</i> (Perez, 1896) [Andrena]	Андрена червоноплямиста	–	–	–	РД	–
<i>Pseudepipona tripunctata</i> (Fabricius, 1787) [Eumenes]	Евмен трицятковий	–	–	–	ВР	–
<i>Rhyssa persuasoria</i> (Linnaeus, 1758)	Їздець-риса	–	–	–	–	С
<i>Sceliphron destillatorium</i> (Illiger, 1807)	Пелопей звичайний	–	–	–	–	Д
<i>Scolia galbula</i> (Pallas, 1771)	Сколія односмага	–	–	–	ВР	–
<i>Scolia maculata</i> Drury, 1773	Сколія-гігант	–	–	–	НО	–
<i>Scolia schrencki</i> Eversmann, 1846	Сколія Шренка	–	–	–	–	Д
<i>Scolia sexmaculata</i> (O. F. Müller, 1766) [S. quadripunctata Fabricius 1775]	Сколія чотириплямиста	–	–	–	–	Д
<i>Siobla sturmi</i> (Klug, 1814)	Сіобла бальзамінова	–	–	–	РД	–
<i>Sirex juvencus</i> (Linnaeus, 1758)	Рогохвіст листяний синій	–	–	–	–	С
<i>Sphex flavipennis</i> Fabricius, 1793	Сфекс жовтокрилий	–	–	–	РД	–
<i>Sphex rufocinctus</i> Brullé, 1863	Сфекс рудуватий	–	–	–	НО	–
<i>Stelis annulata</i> (Lepeletier, 1841)	Стеліс кільчастий	–	–	–	РД	–
<i>Stilbum cyanurum</i> (Forster, 1771)	Стільб синюватий	–	–	–	–	Д
<i>Stizoides tridentatus</i> (Fabricius, 1781)	Стизоїд тризубий	–	–	–	РД	–
<i>Stizus bipunctatus</i> (F. Smith, 1856)	Стіз двокрапковий	–	–	–	РД	–
<i>Stizus fasciatus</i> (Fabricius, 1781)	Стіз смугастий	–	–	–	РД	–
<i>Strongylogaster mixta</i> (Klug, 1817)	Пильщик-тринакс дриоптерисовий	–	–	–	–	К
<i>Strongylogaster struthiopteridis</i> (Malaise, 1931)	Пильщик-стронгильогастер папоротевий	–	–	–	–	К
<i>Tapinoma kinburni</i> Karavaiev, 1937	Тапінома кінбурнська	–	–	–	РД	–
<i>Tenthredo propinqua</i> Klug, 1817	Тентредо родич	–	–	–	НО	–
<i>Tetramesa punctata</i> Zerova, 1965	Тетрамеза пунктирна	–	–	–	РД	–

<i>Trachusa pubescens</i> (Morawitz, 1873)	Трахуза волохата	–	–	–	РД	–
<i>Trichiosoma latreillii</i> Leach, 1817	Пильщик-тріхіозома Латрейля	–	–	–	–	К
<i>Trichiosoma tibiale</i> Stephens, 1835	Пильщик-тріхіозома цибата	–	–	–	–	К
<i>Trichiosoma vitellina</i> (Linnaeus, 1761)	Пильщик-тріхіозома рудобока	–	–	–	–	К
<i>Trichrysis cyanea</i> (Linnaeus, 1758)	Тріхризис синій	–	–	–	–	Д
<i>Urocerus augur</i> (Klug, 1803)	Рогохвіст-авгур	–	–	–	РД	–
<i>Xiphydria picta</i> Konov, 1879	Ксифідрія строката	–	–	–	ВР	-
<i>Xylocopa iris</i> (Christ, 1791)	Бджола-тесляр [Ксилокопа] райдужна	–	–	–	ЗК	-
<i>Xylocopa valga</i> Gerstaecker, 1872	Бджола-тесляр [Ксилокопа] звичайна	–	–	–	РД	-
<i>Xylocopa violacea</i> (Linnaeus, 1758)	Бджола-тесляр [Ксилокопа] фіолетова	–	–	–	РД	-
DIPTERA	ДВОКРИЛІ					
<i>Asilus crabroniformis</i> (Linnaeus, 1758)	Ктир шершенеподібний	–	–	–	ВР	–
<i>Caliprobola speciosa</i> (Rossi, 1790)	Дзюрчалка-каліпробола чудова	–	–	–	–	Х
<i>Callicera macquarti</i> Rondani, 1844	Красновуска Маккара	–	–	–	ЗК	–
<i>Clitellaria ephippium</i> (Fabricius, 1775)	Львинка-потаміда	–	–	–	–	Х
<i>Coenomyia ferruginea</i> (Scopoli, 1763)	Ценомія іржаста	–	–	–	–	Х
<i>Conops flavipes</i> Linnaeus, 1758	Великоголовка жовтонога	–	–	–	–	Д
<i>Ctenophora festiva</i> (Meigen, 1804)	Ктенофора прикрашена	–	–	–	ВР	–
<i>Dasypogon diadema</i> (Fabricius, 1781)	Ктир-діадема	–	–	–	–	Д
<i>Laphria flava</i> (Linnaeus, 1761)	Ктир-лафрія руда	–	–	–	–	К
<i>Laphria gibbosa</i> (Linnaeus, 1758)	Ктир-лафрія горбата	–	–	–	–	ДКХ
<i>Merodon crassifemoris</i> Paramonov, 1925	Зубарик грубоклубий	–	–	–	ЗК	–
<i>Merodon femoratooides</i> Paramonov, 1925	Зубарик стегнуватий	–	–	–	ВР	–
<i>Merodon nigritarsis</i> Rondani, 1845	Зубарик чорнолапий	–	–	–	РД	–
<i>Molobratia teutomus</i> (Linnaeus, 1767)	Ктир тевтонський	–	–	–	–	Д
<i>Pelecocera latifrons</i> Loew, 1856	Пелекоцера широколоба	–	–	–	ВР	–
<i>Psarus abdominalis</i> (Fabricius, 1794)	Псарус череватий	–	–	–	ЗК	–
<i>Satanas gigas</i> Eversmann, 1855	Ктир велетенський	–	–	–	ВР	–
<i>Spilomyia saltuum</i> (Fabricius, 1794)	Дзюрчалка-танцівниця	–	–	–	–	Х
<i>Tachina grossa</i> (Linnaeus, 1758)	Тахіна велика	–	–	–	–	Х
<i>Temnostoma meridionale</i> Krivosheina, Mamayev, 1962	Пилкоротиця південна	–	–	–	ВР	–
<i>Tipula maxima</i> Poda, 1761	Комар-довгоніг великий	–	–	–	–	К
<i>Urophora dzieduszyckii</i> Frauenfeld, 1867	Урофора Дзедушицького	–	–	–	РД	–
<i>Volucella bombylans</i> (Linnaeus, 1758)	Дзюрчалка-джмелевидка	–	–	–	–	Х
<i>Volucella inflata</i> (Fabricius, 1794)	Дзюрчалка-джмелевидка здута	–	–	–	–	Х
CHELICERATA	ХЕЛІЦЕРОВІ					
<i>Argiope bruennichi</i> (Scopoli, 1772)	Аргіопе Брюнніха	–	–	–	–	Д
<i>Argyroneta aquatica</i> (Clerck, 1758)	Павук-сріблянка	–	–	–	–	Д
<i>Atypus affinis</i> Eichwald, 1830	Атипус широкий	–	–	–	–	Д
<i>Dolomedes fimbriatus</i> (Clerck, 1758)	Мисливець каймистий	–	–	–	–	Д
<i>Euscorpium carpathicus</i> (Linnaeus, 1767)						
[<i>E. tauricus</i> C.L. Koch 1837]	Скорпіон кримський	–	–	–	ВР	–
<i>Galeodes araneoides</i> (Pallas, 1772)	Сольпуга звичайна	–	–	–	ВР	–
<i>Scolopendra cingulata</i> Latreille, 1789	Сколопендра кільчаста	–	–	–	–	Д

2. Фауна кишковопорожнинних, червів та молюсків.

Назва (лат.)	Назва (укр.)	МСОП	ЄС	БЕ	ЧУ	РегУкр
COELENTERATA	КИШКОВОПОРОЖНИННІ					
<i>Odessia maeotica</i> (Ostroumoff, 1896) [<i>Moerisia</i>]	Меризія азовська	–	–	–	ЗК	–
<i>Olindias inexpectata</i> (Ostroumov, 1896)	Оліндіас несподіваний	–	–	–	ВР	–
ANNELIDA	КІЛЬЧАСТІ ЧЕРВИ					
HIRUDINEA	П'ЯВКИ					
<i>Archaeobdella esmonti</i> Grimm, 1876	Археобдела каспійська	–	–	–	ВР	–

<i>Batrachobdella algira</i> (Moquin-Tandon, 1846)	Жабоп'явка алжирська	–	–	–	ЗК	–
<i>Dina stschegolewi</i> (Lukin, Epshtein, 1960)	Глотківка Щоголева	–	–	–	ВР	–
<i>Fadejewobdella quinqueannulata</i> (Lukin, 1929)	Псевдотрохета п'ятикільчаста	–	–	–	ВР	–
<i>Hirudo medicinalis</i> Linnaeus, 1758	П'явка медична	LR/nt	I	3	ЗК	ПС
<i>Hirudo verbana</i> Carena, 1820	П'явка аптечна	–	–	–	ЗК	–
<i>Trocheta subviridis</i> Dutrochet, 1817	Трохета потайна	–	–	–	ЗК	–
<i>Trocheta bykowskii</i> Gedroyc, 1913	Трохета Биковського	–	–	–	ВР	–
OLYGOCHAETA	МАЛОЩЕТИНКОВІ ЧЕРВИ					
<i>Dendrobaena mariupolienis</i> Wyssotzky, 1898	Дендробена маріупольська	–	–	–	–	Д
<i>Eisenia gordejefi</i> (Michaelsen, 1899)	Ейзенія Гордєєва	–	–	–	ЗК	Д
NEMATHELMINTES	КРУГЛІ ЧЕРВИ					
NEMATODA	НЕМАТОДИ					
<i>Axonolaimus sera</i> Tchesunov, 1976	Аксонолайм замковий	–	–	–	ВР	–
<i>Chromadorina bioculata</i> (Schultze in Carus, 1857)	Хромадорина двоока	–	–	–	ЗК	–
MOLLUSCA	М'ЯКУНИ					
BIVALVIA	ДВОСТУЛКОВІ					
<i>Ostrea edulis</i> (Linnaeus, 1758)	Устриця їстівна [звичайна]	–	–	–	ЗК	–
<i>Unio crassus</i> Retzius, 1788	Перлівниця товста	LR/nt	V	–	–	–
GASTROPODA	ЧЕРЕВОНОГІ					
<i>Arianta aethiops</i> (M. Bielz, 1851)	Аріанта ефіопська	–	–	–	ВР	–
<i>Chondrina avenacea</i> (Bruguiere, 1792)	Хондріна вівсяна	–	–	–	ВР	–
<i>Chondrula bielzi</i> (Kimakowicz 1890)	Хондруля Більца	–	–	–	ВР	–
<i>Drobacia banatica</i> (Rossmässler, 1838)	Дробація банатська	–	–	–	ЗК	–
<i>Granaria frumentum</i> (Draparnuad, 1801)	Гранарія зернова	–	–	–	ЗК	–
<i>Helix lucorum</i> Linnaeus, 1758	Слимак великий строкатий	–	–	–	ВР	–
<i>Helix pomatia</i> Linnaeus, 1758	Слимак виноградний	–	R	3	–	С
<i>Hypanis laeviuscula</i> (Eichwald, 1829)	Гипаніс левіускула	–	–	–	ВР	–
<i>Hypanis plicata</i> (Eichwald, 1829)	Гипаніс складчастий	–	–	–	ВР	–
<i>Lymnaea clavata</i> Westerlund, 1885	Ставковик булавоподібний	–	–	–	ВР	–
<i>Lymnaea pachyta</i> Westerlund, 1890	Ставковик потовщений	–	–	–	ВР	–
<i>Oxychilus kobelti</i> (Lindholm, 1910)	Оксихілюс кобельта	–	–	–	ЗК	–
<i>Peristoma merduenianum</i> Krynicki, 1833	Перистома мердвенева	–	–	–	ЗК	–
<i>Petasina bielzi</i> (E.A. Bielz 1859)	Петасіна Більца	–	–	–	ВР	–
<i>Pomatias rivularis</i> (Eichwald, 1829)	Равлик кришечковий струмковий	–	–	–	ВР	–
<i>Prostenomphalia carpathica</i> Baidaschnikov, 1985	Простеномфалія карпатська	–	–	–	ЗК	–
<i>Trichia</i> (Plicuteria) <i>lubomirskii</i> (Ślósarski, 1881)	Трихія [Плікутерія] Любомирського	–	–	–	ВР	–
<i>Trochulus villosulus</i> (Rossmässler, 1838)	Трохулюс опушений	–	–	–	ВР	–
<i>Turricaspia lincta</i> Milashevitch, 1908	Турикаспія лінкта	–	–	–	ВР	–
<i>Segmentina nitida</i> (O.F. Müller, 1774)	Сегментина блискуча	–	V	–	–	–
<i>Serrulina serrulata</i> (L. Pfeiffer, 1874)	Серуліна зубчаста	–	–	–	ЗК	–
<i>Vertigo angustior</i> Jeffreys, 1830	Вертиго вузький	LR/cd	V	–	–	–

Висновок. Безхребетні (Invertebrata) – сукупна назва тварин, що не мають хребта. Введено Ж. Б. Ламарком на початку 19 ст. ділення царства тварин на безхребетних і хребетних не має систематичного значення (оскільки роз'єднує єдиний тип хордових, не всі представники якого мають хребет), проте широко прийнято. До безхребетних відносять типи найпростіших, губок, кишковопорожнинних, голкошкірих, моллюсків, кілька типів нижчих черв'яків (сколецид), кільчастих черв'яків, членистоногих і ряд інших, всього до 1-2 млн видів тварин, тоді як тип хордових, що включає підтип хребетних, налічує всього бл. 45 тис. видів. Вважають, що число видів безхребетних може бути значно більшим. Найчисленніші серед безхребетних є членистоногі, основну масу видів яких складають комахи.

Література.

1. Безхребетні тварини під охороною Бернської Конвенції / Під ред. І. В. Загороднюка. – Київ, 1999. – 60 с.
2. Red Data Book of European butterflies (Rhopalocera) // Nature and Environment. – 1999. – № 99. – 264 p.

Запитання.

1. Скільки видів членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків занесені до ЧКУ? Які ряди переважають?
2. Назвіть по кілька представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, що занесені до ЧКУ?
3. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до БЕ?
4. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до МСОП?
5. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до ЄС?
6. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до БО?
7. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до ВА?
8. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до РегУкр?

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Рамкову конвенцію про охорону та сталий розвиток Карпат. Європейську ландшафтну конвенцію»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Природоохоронні директиви Європейського Союзу»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Лекція 8.

Практичне застосування охоронних категорій фауни.

Мета. Ознайомити студентів із практичним застосуванням охоронних категорій фауни.

Вступ. Червоні переліки застосовують у трьох основних напрямках: а) при боротьбі зі знищенням природних середовищ існування видів дикої фауни (забудова, зриття, вирубування, інші типи господарського освоєння); б) при обґрунтуванні створення об'єктів ПЗФ України; в) в оперативній роботі (з метою припинення незаконного здобування, збуту, ввозу/вивозу за кордон рідкісних видів фауни тощо).

План.

1. Боротьба зі знищенням природних середовищ існування фауни.

Зміст лекції.

1. Боротьба зі знищенням природних середовищ існування фауни.

Нерідко виникає необхідність захисту місцезнаходжень фауни поза межами існуючих заповідних об'єктів або на тих їх ділянках, де дозволені певні типи господарської діяльності. У боротьбі зі знищенням таких місцезнаходжень найефективнішим виявився метод використання червонокнижного статусу того чи іншого виду: по певній території складають акт (експертний висновок) про наявність певних видів (виду), що знаходяться під юридичною охороною. При складанні актів необхідно вказати усі види тварин на цій території, які мають охоронні категорії. Проте треба пам'ятати, що розміри компенсації за заповідяну шкоду поки що визначені тільки для червонокнижних видів.

Стаття 11 Закону «Про Червону книгу України» зобов'язує адресата у випадку отримання відповідної інформації (напр., щодо перебування видів, занесених до Червоної книги України) адекватно враховувати її при прийнятті рішень. Цей закон та, зокрема, стаття 11 є підставою для офіційного звернення щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів, які перебувають/зростають у певній місцевості.

Послідовність дій при цьому може бути такою.

Залучаючи небайдужих до питань охорони природи фахівців (зоологів, ботаніків), необхідно звернутися з (рекомендованим) листом до Державної екологічної інспекції (зауважте, саме до інспекції, а не до держуправління охорони навколишнього природного середовища)

Міністерства охорони навколишнього середовища з вимогою виїхати на місце запланованої або розпочатої господарської діяльності, що може зашкодити популяції червонокнижного об'єкту.

У листі переконливо та грамотно обґрунтовують необхідність виїзду екологічного інспектора (згідно Закону «Про Червону книгу України»), вказавши реальну загрозу існуванню того чи іншого рідкісного/зникаючого виду. Вкрай бажано включити у виїзну групу представника місцевого органу влади (сільради, райради), представника землекористувача (лісгоспу, радгоспу тощо) та землевпорядника зі схемою території. Наявність інспектора принципово важлива.

Необхідно пам'ятати, що більшість проблем, пов'язаних з виїздом на місце, зумовлено відсутністю транспорту. Тому для здійснення виїзду краще самим забезпечити машину.

У присутності запрошених осіб спеціаліст проводить підрахунок чисельності певного виду. При цьому складають точну карту його розміщення (популяції, колонії (-ій), поселень, схованок тощо). Відомості про наявність і чисельність об'єкта (-ів) на території станом на день виїзду та метод оцінки чисельності заносять в акт. Його підписують усі учасники виїзду: спеціаліст (-и), що здійснює (-ють) обстеження (вказуючи місце роботи, спеціалізацію та вчене звання; цю частину можна замінити експертним висновком), представники державних установ (з вказівкою їх посад) та землекористувач. Акт має бути складений від імені інспектора Держекоінспекції в регіоні (із зазначенням посадки). До акту додають графічну схему місцезнаходження.

Якщо вчені не можуть взяти участь у виїзді, вони можуть скласти експертний висновок (з позначенням розташування популяції на схемі території) завчасно, а під час обстеження території за участю екоінспектора інформацію, викладену в експертному висновку, підтверджують та заносять до акту.

Якщо з якихось причин представник місцевої влади, землекористувач або землевпорядник не захотіли / не змогли бути присутніми при складанні акта, його все одно можна скласти у присутності державного екологічного інспектора та експерта.

Складений акт – своєрідний паспорт, гарантія збереження об'єкту, про існування якого має бути добре відомо як землекористувачу, районній, обласній радам, так і Держуправлінню охорони навколишнього природного середовища в області, на території якої знаходиться об'єкт. Але у більшості випадків акт дієвим буде лише за належної уваги з боку громадськості та/або науковців.

Необхідно регулярно стежити за тим, що відбувається з описаним місцезнаходженням. При отриманні інформації про загрозу його існуванню, копію акту з відповідним листом надсилають до держуправління охорони навколишнього природного середовища і держекоінспекції з попередженням про вжиття заходів у випадку протизаконного погодження руйнівної діяльності.

Зауважимо, що районні та обласні ради для полегшення процедури узгодження антиекологічних проектів часто створюють свої кишенькові екологічні комісії (наприклад, екологічна рада при Київській міській раді). Тому при укладанні запитів для з'ясування, хто узгодив господарське освоєння та, відповідно, знищення того чи іншого місцезнаходження, необхідно це враховувати (тобто треба звертатися не тільки в обласні управління Мінприроди, але й до виконавчих органів місцевих рад).

У подальшому необхідно вимагати від Держекоінспекції припису землекористувачу на припинення дій, які несуть загрозу популяції (а також створення, наприклад, заказника). Закон зобов'язує її вчинити саме так, а наявність акту/експертного висновку не дозволить проігнорувати загрозу об'єктам, що охороняються згідно законодавству України (і в першу чергу, Закону «Про Червону книгу»).

Іноді можна почути, що землекористувач, дізнавшись, що якесь поселення тварин/популяція рослин перешкоджає його планам, просто тихо знищить перепону. Це, звичайно, можливо, але практика показує, що через невпевненість землекористувача у наслідках цього, зазвичай не відбувається.

Нижче наводимо приклад акту (місце та прізвища вигадані).

АКТ

щодо обстеження закинутих каменоломень на території Лісо-Водицького лісництва Зеленовського ЛПГ на предмет зимівлі рукокрилих

Мною, інспектором Державної екологічної інспекції у Хмельницькій області П. П. Іванченко, за участі запрошеного експерта з рукокрилих О. І. Іванової та у присутності командира Дружини охорони природи «Зелене Сучасне» Д. І. Шевчука, проведено обстеження закинутих каменоломень з видобутку вапняку (три окремі штольні) у кв. 99 Лісо-Водицького лісництва у Зеленовському районі Хмельницької області.

Викладені у листі-зверненні Дружини охорони природи від 23 грудня 2007 р. за № 145/1 факти повністю підтвердились.

У каменоломнях зимує 210 особин підковоноса малого (*Rhinolophus hipposideros*): у північній штольні — 80 особин цього виду, у південній — 60, у середній штольні — 70. Облік проведено шляхом прямого підрахунку зимуючих рукокрилих. Загальна схема розміщення штолень із зазначеними цифрами кількості виявлених особин додається.

17.02.2008.

Підписи

Інколи виклик інспектора є справою більш ніж проблематичною (наприклад, його виїзд «затягується», а ви не маєте часу та можливості змусити його взяти участь у рейді, що зазвичай можна вирішити зверненням до прокуратури). У такому разі радимо, не втрачаючи часу, оформити на вказану популяцію/колонію експертний висновок (готується експертами в галузі тієї чи іншої групи). За формою він відрізняється від акту, бо починається словами «експертний висновок», потім наводиться опис цінності території у зв'язку з тим-то (наявністю таких-то видів, занесених до таких-то списків) і, що найважливіше, має закінчуватись фразою про неприпустимість дій (необхідно перерахувати), що призведуть до руйнування місцезнаходження, скорочення чисельності колонії, субпопуляції тощо. В експертному висновку, подібно до акту, необхідно максимально повно описати чисельність та розміщення об'єкту. Важливо також вказати (з посиланням на відповідні закони) на необхідність оголосити описану територію об'єктом природно-заповідного фонду України. Експертний висновок пишеться науковцями. У кінці мають стояти прізвища, вчені звання та підписи вчених експертів, які мають бути підкріплені печатками відповідних наукових установ. Експертний висновок має бути надрукований на бланку наукової організації, де працюють експерти. У кінці має бути висловлено звернення, наприклад: «Просимо ознайомити з наданою нами інформацією власників та користувачів ділянок, прилеглих до зазначеної, та поінформувати нас про те, що наша інформація взята Вами до відома. Відповідь просимо надати, відповідно до вимог чинного законодавства, у місячний термін, надіславши її за адресою».

Готовий експертний висновок розсилається (рекомендованими листами) за всіма адресами аналогічно до вищезазначеного акту.

Певну силу також матиме відповідно оформлена (з усією конкретикою, яку дозволяють обставини) наукова стаття. Можна застосовувати і весь пакет документів: акт, експертний висновок, карту-схему та статті або інші типи повідомлення. У будь-якому випадку підсумком має стати: адресат ознайомився з інформацією про цінність ділянки, про неприпустимість її руйнування та дав офіційну відповідь про те, що він не дозволить/припинить дії, які можуть їй зашкодити.

Наприклад, для збереження каменоломень «DMT0–4» – одного з ключових підземних місцезнаходжень рукокрилих України – науковцями Інституту зоології НАН України та Національного університету біоресурсів і природокористування України складено інформаційні листи про цінність та неприпустимість їх руйнування і видозміни. Листи, також підписані заступником голови Комісії з питань Червоної книги України, було надіслано до Державного управління охорони навколишнього природного середовища у Вінницькій області та сільради, на землях якої знаходиться об'єкт. Через півроку після надсилання листів та отримання відповідей одне з місцевих підприємств почало нелегальну розробку каменю в копальнях. Увага до питання збереження кажанів у цьому місцезнаходженні з боку голови сільради (!) і

співробітників обласного управління Мінприроди та їх поінформованість дозволили зупинити протизаконні дії.

Для охорони особливо цінної ділянки старовікового бору, де трапляються рідкісні види кажанів, на території Гутянського лісгоспу (Харківська область) була застосована дещо інша схема. Детальну інформацію про поширення колоній кажанів в окремих виділах та кварталах Гутянського лісгоспу, зібрану колективом зоологів Національного природного парку «Гомільшанські ліси» та Харківського університету імені В. Н. Каразіна на чолі з заступником директора С. В. Влащенко, було передано до Державного кадастру тваринного світу України. Після цього від голови Групи з ведення кадастру було направлено лист до керівництва лісгоспу із зазначенням видів рубок, які можуть призвести до знищення кажанів на цій ділянці. Відповідно, Гутянський лісгосп вніс зміни до планів відводу лісосік на зазначених ділянках та відмінив заплановану лісовідновлювальну рубку.

Висновок. Практику роботи з екоінспектором та фіксації стану популяції у вигляді акту вперше застосовано на Миколаївщині Національним екологічним центром України за ініціативи С. В. Таращука. Тоді було закартовано популяції чотирьох видів орхідей. У подальшому цей метод успішно почали використовувати і члени дружини охорони природи м. Києва для збереження ботанічних об'єктів Київщини. Це врятувало низку популяцій рослин від цілковитого знищення.

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. – 2006. – 60 p.
3. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. – Gland, Cambridge: IUCN. – 2001. – ii + 30 p.
4. Wildlife in a changing world – an analysis of the 2008 IUCN Red List of Threatened Species / Eds.: J.-C. Vie, C. Hilton-Taylor, S. N. Stuart, S.N. – Gland, Switzerland: IUCN, 2009. – 180 p.

Запитання.

1. Який метод виявився найефективнішим у боротьбі зі знищенням природних середовищ існування фауни?
2. Яка послідовність дій офіційного звернення щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів?
3. Як складають акт щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів?
4. Хто може складати акт щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів?
5. Напишіть приклад акту щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів?

Підготувати на практичне заняття інформацію про «ІВА-програми»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Лекція 9.

Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України.

Мета. Ознайомити студентів із обґрунтуванням створення об'єктів ПЗФ України та використання її в оперативній роботі.

Вступ. Червоні переліки застосовують у трьох основних напрямках: а) при боротьбі зі знищенням природних середовищ існування видів дикої фауни (забудова, зриття, вирубування, інші типи господарського освоєння); б) при обґрунтуванні створення об'єктів ПЗФ України; в) в оперативній роботі (з метою припинення незаконного здобування, збуту, ввозу/вивозу за кордон рідкісних видів фауни тощо).

План.

1. Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України.
2. Використання в оперативній роботі.

3. Основні джерела в інтернеті.

Зміст лекції.

1. Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України.

Створення нових об'єктів ПЗФ регламентується Законом України «Про природно-заповідний фонд України». Методика оголошення об'єктів ПЗФ місцевого значення (найбільш «підйомних» для громадськості) визначена Положенням про порядок оголошення заказників, пам'яток природи та заповідних урочищ, затвердженим Наказом № 30 від 25.12.2003 Держслужби заповідної справи Мінприроди, та, з точки зору практики, описана І. Ю. Парнікосою зі співавторами (2006).

У той же час, без образи для наших науковців, зазначимо, що вони дуже часто сприймають обґрунтування створення нового об'єкту ПЗФ як якомога детальнішу наукову працю і не враховують, що згідно статті 11 Закону «Про Червону книгу України»:

«перебування (зростання) на певній території рідкісних та таких, що знаходяться під загрозою зникнення видів тваринного та рослинного світу, занесених до Червоної книги України, є підставою для оголошення її об'єктом природно-заповідного фонду України загальнодержавного значення».

Отже, має значення сама наявність котрогось з червонокнижних видів: кількість видів, «необхідну» для заповідання, не зазначено. Відповідно, якщо на якійсь території є хоча б один червонокнижний вид, цього вже достатньо для обґрунтування створення об'єкту ПЗФ.

Проте саме при укладанні обґрунтування треба максимально повно охарактеризувати склад фауни та флори місцезнаходження у відповідності з їх статусом за усіма червоними переліками та міжнародними конвенціями, з посиланням на відповідні закони.

2. Використання в оперативній роботі.

На території нашої країни дуже поширена варварська експлуатація тваринних ресурсів у зв'язку з їх трофейними, харчовими чи іншими властивостями. Наразі незаконні промисел і збут стосуються усіх груп фауни. Для боротьби з цим має значення, яку охоронну категорію має той чи інший вид і де саме відбувається промисел та/або збут.

Законодавчу базу для боротьби з промислом/збутом об'єктів тваринного світу складають закони «Про тваринний світ», «Про Червону книгу», «Про природно-заповідний фонд», Лісовий кодекс України, закони про приєднання України до міжнародних конвенцій та угод тощо. Вкрай важливим є Закон України «Про тваринний світ», в якому в розділі III введено поняття «спеціального використання» об'єктів тваринного світу:

«До спеціального використання об'єктів тваринного світу належать усі види використання тваринного світу (за винятком передбачених законодавством випадків безоплатного любительського і спортивного рибальства у водних об'єктах загального користування), що здійснюються з їх вилученням (добуванням, збиранням тощо) із природного середовища».

«Спеціальне використання об'єктів тваринного світу здійснюється лише за відповідними дозволами чи іншими документами, що видаються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України».

Здобування, знищення та збут тварин регулюється, зокрема, **Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП):**

- стаття 76 «Знищення корисної для лісу фауни»;
- стаття 85 «Порушення правил використання об'єктів тваринного світу»;
- стаття 87 «Порушення вимог щодо охорони середовища перебування і шляхів міграції, переселення, акліматизації та схрещування диких тварин»;
- стаття 88 «Незаконне вивезення з України і ввезення на її територію об'єктів тваринного і рослинного світу»;
- стаття 88-1 «Порушення порядку придбання чи збуту об'єктів тваринного або рослинного світу, правил утримання диких тварин у неволі або в напіввільних умовах»

(зокрема, це стосується видів тварин або рослин, що занесені до Червоної книги України або охороняються відповідно до міжнародних договорів України);

- стаття 88-2 «Порушення правил створення, поповнення, зберігання, використання або державного обліку зоологічних, ботанічних колекцій та торгівлі ними»;
- стаття 89 «Жорстоке поводження з тваринами»;
- стаття 90 «Порушення вимог щодо охорони видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України»;
- стаття 91 «Порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду»;

а також Кримінальним кодексом України:

- стаття 248 «Незаконне полювання»;
- стаття 249 «Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом»;
- стаття 252 «Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду».

Складати протоколи за фактами адміністративних правопорушень за наведеними вище статтями КУпАП можуть органи Мінприроди (ст. 85, 88, 88-1, 88-2, 90), органи рибоохорони (ст. 85, 88-1), органи мисливського господарства (ст. 85, 88-1), служби державної охорони природно-заповідного фонду України (ст. 91), органи Державної прикордонної служби України (частини друга, четверта і п'ята статті 85). Крім того, протоколи про адміністративні правопорушення мають право складати: члени громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону (ст. 89), громадські інспектори з охорони довкілля (ст. 89 (щодо диких тварин)), посадові особи органів Державної прикордонної служби України (частини перша і третя ст. 85).

Проте зазначених осіб поблизу може не бути. Тому, зокрема, якщо мова йде про торгівлю, то тут можна звернутися до міліції. Представник міліції має відреагувати на ваше звернення, оскільки згідно Закону України «Про поліцію» він зобов'язаний:

- «виявляти, запобігати, припиняти та розкривати злочини, вживати з цією метою оперативно-розшукових та інших профілактичних заходів, передбачених чинним законодавством»;
- «припиняти адміністративні правопорушення і здійснювати провадження у справах про них»;
- «для забезпечення громадського порядку працівники поліції зобов'язані вживати заходів незалежно від їх підпорядкування».

Остання стаття допоможе, якщо працівники поліції відмовляються реагувати, посилаючись на те, що це не їхня територія. Якщо ж і це не діє, треба попросити їх представитися, показати посвідчення, записати їхні дані і звернутися з «профілактичним» листом до керівництва МВС у вашому місті. Торгівця можна притягнути до відповідальності згідно КУпАП за статтею 159 «Порушення правил торгівлі на ринках» або статтею 160 «Торгівля з рук у невстановлених місцях». В обох випадках ви вимагаєте скласти адмінпротокол на особу, яка торгувала тваринами, акцентуючи увагу, що робите це саме через торгівлю тваринами. Ви можете виступити свідком і маєте записати номер протоколу та прізвище міліціонера, що його склав, щоб потім мати можливість відстежити подальшу долю цього документа.

Крім того, варто пам'ятати, що поліція, згідно п. 5 статті 10 «Закону про поліцію», зобов'язана припиняти будь-які адмінпорушення. Поза цим у випадку, якщо ви, вимагаючи від порушника припинити дії зі знищення фауни, зазнали від нього образи, поліція може затримати його за хуліганство.

Має значення, й де саме відбувається винищення, заготівля об'єктів тваринного світу. Якщо це відбувається на території лісгоспу, порушник може бути затриманий лісовою охороною та притягнутий за статтею 76 КУпАП «Знищення корисної для лісу фауни». Якщо дії відбуваються

на території заповідного об'єкту, то правопорушення може припинити працівник служби охорони об'єкту ПЗФ, діючи відповідно до статті 61 Закону України «Про природно-заповідний фонд» та за статтею 91 КУпАП «Порушення правил охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду». Він же має складати протокол про порушення норм законодавства. Зауважимо, що обчислення шкоди, завданої практично будь-якому виду тваринного світу на території об'єктів ПЗФ, проводять згідно спеціальних такс.

Право затримати і притягнути порушника до відповідальності за статтею 85 КУпАП «Порушення правил використання об'єктів тваринного світу» має Державна прикордонна служба (у разі порушення правил використання об'єктів тваринного світу в межах прикордонної смуги та контрольованого прикордонного району, у територіальних водах морів, внутрішніх водах та виключній (морській) економічній зоні України) та лісова охорона.

Кілька слів з приводу дозволів. Згідно статті 19 Закону «Про Червону книгу України», спеціальне використання (добування, збір) об'єктів рослинного і тваринного світу, занесених до Червоної книги України, здійснюється на основі спеціального дозволу. Єдиний порядок їх видачі встановлено Наказом Мінприроди № 3 від 01.02.1993. Дозвіл – це офіційний документ, що підтверджує право наукових організацій та деяких інших закладів у виняткових випадках на використання червонокнижних видів. Дозволи видають тільки науковим організаціям та закладам, робота яких пов'язана з такими видами і підтверджена науковими програмами. Згідно п. 2.5 вищевказаного документу, заяви окремих громадян на здобування (збір) тварин чи рослин, занесених до Червоної книги, не розглядаються! Причому стаття 19 у 2008 р. доповнена новою частиною такого змісту: «Спеціальне використання (добування, збирання) об'єктів Червоної книги України з метою отримання прибутку забороняється» (згідно Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про Червону книгу України» щодо покращання охорони рідкісних видів тварин та рослин»).

У зв'язку з цим довідки, видані сільськими і селищними радами, які можуть пред'явити торгівці, не дають права на збір та реалізацію об'єктів Червоної книги України. Тому громадяни, які здійснюють добування, збір, транспортування і збут червонокнижних об'єктів на основі довідок, виданих місцевими органами самоврядування, мають бути притягнуті до адміністративної відповідальності за статтями 88, 88-1 та 90 КУпАП з вилученням незаконно здобутих об'єктів.

3. Основні джерела в інтернеті.

Отримати додаткову інформацію стосовно охорони фауни, законодавчих актів, що її регламентують, новин природоохоронної діяльності в Україні та за кордоном можна на вказаних нижче веб-сайтах.

- <http://www.menr.gov.ua> – сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища України;
- <http://www.rada.gov.ua> – законодавство України на сайті Верховної Ради України;
- <http://mail.menr.gov.ua/publ/redbook/redbook.php> – видання Червоної книги України 1994 р.;
- <http://www.emotionlife.com.ua/shop/index.php?productID=707> – видання Червоної книги України 2009 р.;
- <http://redlist.org.ua> – сайт «Червона книга України»;
- <http://www.iucnredlist.org> – червоні списки Міжнародного союзу охорони природи;
- <http://www.grid.unep.ch/bsein/redbook/index.htm> – «Червона книга Чорного моря»;
- http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/index_en.htm – сайт Єврокомісії з інформацією про європейські червоні списки, природоохоронні директиви Євросоюзу тощо;
- <http://conventions.coe.int> – сайт Ради Європи з інформацією по Бернській конвенції;
- <http://www.cms.int> – сайт Бонської конвенції;
- <http://www.eurobats.org> – сайт EUROBATS;
- <http://www.accobams.org> – сайт ACCOBAMS;
- <http://www.unep-aewa.org> – сайт АЕВА;
- <http://www.cites.org> – сайт Вашингтонської конвенції;
- <http://www.ramsar.org> – сайт Рамсарської конвенції;

- <http://www.wetlands.org/rsis> – база даних Рамсарського списку на сайті Wetlands International;
- <http://www.cbd.int> – сайт Конвенції про охорону біологічного різноманіття;
- http://www.blacksea-commission.org/_convention.asp – сторінка Бухарестської конвенції;
- <http://whc.unesco.org/en/list> – сайт з переліком та описом об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО;
- <http://www.bc-europe.org> – сайт «Збереження метеликів Європи»;
- <http://www.kazhan.org.ua> – «Український центр охорони кажанів»;
- <http://www.birdlife.org.ua> – «Українське товариство охорони птахів»;
- <http://www.dolphin.com.ua> – ресурс про дельфінів Чорного моря;
- <http://www.lucanus.org.ua> – «Раритетна фауна Карпат»;
- <http://www.biodiversity.ru> – «Центр охорони дикої природи»;
- <http://www.biodat.ru> – сайт, присвячений збереженню біорізноманіття.

Висновок. Червоні переліки застосовують у трьох основних напрямках: а) при боротьбі зі знищенням природних середовищ існування видів дикої фауни (забудова, зриття, вирубування, інші типи господарського освоєння); б) при обґрунтуванні створення об'єктів ПЗФ України; в) в оперативній роботі (з метою припинення незаконного здобування, збуту, ввозу/вивозу за кордон рідкісних видів фауни тощо).

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. – 2006. – 60 p.
3. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. – Gland, Cambridge: IUCN. – 2001. – ii + 30 p.
4. Wildlife in a changing world – an analysis of the 2008 IUCN Red List of Threatened Species / Eds.: J.-C. Vie, C. Hilton-Taylor, S. N. Stuart, S.N. – Gland, Switzerland: IUCN, 2009. – 180 p.

Запитання.

1. Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України.
2. Використання створення об'єктів ПЗФ в оперативній роботі.
3. Якими кодексами регулюється здобування, знищення та збут тварин? Назвіть основні статті і їх зміст.

Підготувати на практичне заняття інформацію про «АССОВАМС угоду. АЕВА угоду»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Питання для контрольної роботи із дисципліни «Місцева фауна»:

1 – варіант.

1. Бернська конвенція: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.
2. Ссавці, комахи, риби: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.
3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернською конвенцією наступних рядів: **Lepidoptera, Piciformes, Artiodactyla.**

2 – варіант.

1. Бонська конвенція: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.
2. Птахи, рептилії, молюски: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.
3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернською конвенцією наступних рядів: **Odonata, Ciconiiformes, Carnivora.**

3 – варіант.

1. Дочірні угоди Бонської конвенції: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.
2. Ссавці, амфібії, черви, молюски: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Hymenoptera, Anseriformes, Rodentia.**

4 – варіант.

1. Вашингтонська конвенція (CITES) : основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Птахи, амфібії, рептилії, павукоподібні: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Coleoptera, Falconiformes, Chiroptera.**

5 – варіант.

1. Рамсарська конвенція: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Ссавці, риби, комахи: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Diptera, Galliformes, Soricomorpha.**

6 – варіант.

1. Ріодежанейрська конвенція: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Птахи, рептилії, молюски: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Odonata, Gruiformes, Carnivora.**

7 – варіант.

1. Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Ссавці, комахи, черви: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Orthoptera, Charadriiformes, Chiroptera.**

8 – варіант.

1. Бухарестська конвенція: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Ссавці, павукоподібні, черви, молюски: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Homoptera, Columbiformes, Rodentia.**

9 – варіант.

1. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Ссавці, птахи, молюски: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Hemiptera, Strigiformes, Carnivora.**

10 – варіант.

1. Європейська ландшафтна конвенція: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Рептилії, амфібії, комахи, молюски: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Coleoptera, Piciformes, Chiroptera.**

11 – варіант.

1. Природоохоронні директиви Європейського Союзу: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Ссавці, амфібії, черви: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Neuroptera, Passeriformes, Soricomorpha.**

12 – варіант.

1. ІВА-програма: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Птахи, рептилії, моллюски, павукоподібні: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Lepidoptera, Squamata, Carnivora.**

13 – варіант.

1. АССОВАМС угода: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Ссавці, комахи: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Hymenoptera, Anura, Rodentia.**

14 – варіант.

1. АЕВА угода: основні постулати, види, які охороняються і які країни підтримують дану угоду.

2. Птахи, риби, комахи: місцева фауна території, де Ви проживаєте і які види занесені до різноманітних Червоних списків і охоронних угод.

3. Напишіть представників, які занесені до Червоної книги (їх охоронний статус) та охороняються Бернської конвенцією наступних рядів: **Diptera, Caudata, Carnivora.**

Програмові вимоги з дисципліни «Місцева фауна»:

1. Червона книга України.
2. Регіональні червоні списки.
3. Категорії видів Червоної книги України 1994 р.
4. Категорії видів Червоної книги України 2009 р.
5. Зелена книга України та охорона фауни.
6. Міжнародні червоні списки.
7. Європейський червоний список.
8. Червона книга Чорного моря.
9. Структура категорій МСОП.
10. Охоронні категорії видів фауни України.
11. Бернська конвенція.
12. Бонська конвенція.
13. Дочірні угоди Бонської конвенції.
14. Вашингтонська конвенція (СІТЕS).
15. Рамсарська конвенція.
16. Ріодежанейрська конвенція.
17. Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини.
18. Бухарестська конвенція.
19. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат.
20. Європейська ландшафтна конвенція.
21. Природоохоронні директиви Європейського Союзу.

22. ІВА-програма.
23. АССОВАМС угода.
24. АЕВА угода.
25. Ссавці: поширені види, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
26. Орнітофауна: поширені види, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
27. Фауна плазунів: поширені види, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
28. Фауна амфібій: поширені види, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
29. Фауна міног та риб: поширені види, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
30. Фауна членистоногих: поширені види, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
31. Фауна кишковопорожнинних: поширені види, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
32. Фауна черв'яків: поширені види, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
33. Фауна молюсків: поширені види, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
34. Боротьба зі знищенням природних середовищ існування фауни.
35. Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України.
36. Використання в оперативній роботі.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Бернська конвенція.
2. Бонська конвенція.
3. Дочірні угоди Бонської конвенції.
4. Вашингтонська конвенція (CITES).
5. Рамсарська конвенція.
6. Ріодежанейрська конвенція.
7. Конвенція ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини.
8. Бухарестська конвенція.
9. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат.
10. Європейська ландшафтна конвенція.
11. Природоохоронні директиви Європейського Союзу.
12. ІВА-програма.
13. АССОВАМС угода.
14. АЕВА угода.
15. Ссавці: поширені види на території проживання, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
16. Орнітофауна: поширені види на території проживання, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
17. Фауна плазунів: поширені види на території проживання, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
18. Фауна амфібій: поширені види на території проживання, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.

19. Фауна міног та риб: поширені види на території проживання, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
20. Фауна членистоногих: поширені види на території проживання, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
21. Фауна кишковопорожнинних: поширені види на території проживання, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
22. Фауна червів: поширені види на території проживання, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.
23. Фауна молюсків: поширені види на території проживання, охоронні статуси і приналежність до різних угод охорони видів і Червоної книги України.

Завдання для проведення практичних занять:

Практична робота № 1.

Тема: Національні червоні списки.

План.

1. Червона книга України.
2. Регіональні червоні списки.

Література.

1. Червона книга Української РСР. – Київ: Наукова думка, 1980. – 504 с.
2. Червона книга України. Тваринний світ. – Київ: Українська енциклопедія, 1994. – С. 1-464.
3. Червона книга України. Тваринний світ. – Київ: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.

Запитання.

1. Що таке Червона книга України? Для чого вона потрібна?
2. Що потрібно для занесення (або виключення) видів у Червону книгу України?
3. Перелічіть категорії видів Червоної книги України 1994 р.
4. Перелічіть категорії видів Червоної книги України 2009 р.
5. Яка є відповідальність за пошкодження або знищення видів, які занесені до ЧКУ?
6. Що таке регіональні червоні списки? Яка їх мета?
7. Підготувати інформацію про «Бернську конвенцію»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Практична робота № 2.

Тема: Зелена книга України та охорона фауни. Міжнародні червоні списки.

Червона книга Чорного моря.

План.

1. Зелена книга України та охорона фауни.
2. Міжнародні червоні списки.
3. Європейський червоний список.
4. Червона книга Чорного моря.

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Парнікоза І., Загороднюк І., Дулицький А., Годлевська О. Рекомендації до укладання регіональних червоних списків // Раритетна теріофауна та її охорона. – Луганськ, 2008. – С. 49-52. (Праці Теріологічної школи. Вип. 9).
3. Black Sea Red Data Book. – UNOPS, GEF and UNDP, 1999. – 413 p.

4. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. – 2006. – 60 p.

Запитання.

1. Що таке Зелена книга України? Для чого вона потрібна?
2. Які є 5 рослинних угруповань, що потребують охорони?
3. Що таке Червоний список Міжнародного союзу охорони природи? Його призначення і мета?
4. Які є категорії видів за МСОП?
5. Коли вийшов перший Європейський червоний список?
6. Що таке Європейський червоний список? Його мета і призначення.
7. Перелічіть категорії Європейського червоного списку 1991 р.?
8. Яка мета і призначення створення Червоної книги Чорного моря?
9. Підготувати на практичне заняття інформацію про «Бонську конвенцію. Дочірні угоди Бонської конвенції»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Практична робота № 3.

Тема: Охоронні категорії видів фауни України. Ссавці.

План.

1. Охоронні категорії видів фауни України.
2. Ссавці.

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Загороднюк І. В. Роди звірів східноєвропейської фауни та їх українські назви. Частина 1. Загальні положення. Комахоїдні, кажани та хижі // Вісник Національного науково-природничого музею НАН України. – 2001. – Вип. 1. – С.113-132.
3. Ссавці України під охороною Бернської конвенції / Під ред. Загороднюка І. В. – Київ, 1999. – 224 с. (Праці Теріологічної школи, Вип. 2).
4. Mammal Species of the World / Eds.: Wilson D. E., Reeder D. M. – Johns Hopkins University Press, 2005. – 2142 p. (<http://nmmnhgoph.si.edu/msw>).

Запитання.

1. Розшифруйте і поясніть скорочення: МСОП, ЄС, БЕ, БО, ВА, У, РегУкр?
2. Скільки видів ссавців занесені до ЧКУ? Які ряди переважають?
3. Назвіть кілька представників ссавців, що занесені до ЧКУ?
4. Назвіть представників ссавців, які занесені до БЕ?
5. Назвіть представників ссавців, які занесені до МСОП?
6. Назвіть представників ссавців, які занесені до ЄС?
7. Назвіть представників ссавців, які занесені до БО?
8. Назвіть представників ссавців, які занесені до ВА?
9. Назвіть представників ссавців, які занесені до РегУкр?
10. Підготувати на практичне заняття інформацію про «Вашингтонську конвенцію (CITES). Рамсарську конвенцію»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Практична робота № 4.

Тема: Птахи.

План.

1. Орнітофауна.

Література.

1. Водно-болотні угіддя України. Довідник. – Київ, 2006. – 312 с.
2. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
3. Птахи України під охороною Бернської конвенції / Під ред. Гавриця Г. Г. – Київ, 2003. – 395 с.
4. Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Анотований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). – Київ–Львів, 2007. – 111 с.
5. Birds in Europe. Population Estimates, Trends and Conservation Status. – Bird Life International, 2004. – 374 p.
6. Important Bird Areas and potential Ramsar sites in Europe. – BirdLife International, 2001. – 126 p.

Запитання.

1. Скільки видів птахів занесені до ЧКУ? Які ряди переважають?
2. Назвіть кілька представників птахів, що занесені до ЧКУ?
3. Назвіть представників птахів, які занесені до БЕ?
4. Назвіть представників птахів, які занесені до МСОП?
5. Назвіть представників птахів, які занесені до ЄС?
6. Назвіть представників птахів, які занесені до БО?
7. Назвіть представників птахів, які занесені до ВА?
8. Назвіть представників птахів, які занесені до РегУкр?

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Ріодежанейрську конвенцію. Конвенцію ЮНЕСКО про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Практична робота № 5.

Тема: Плазуни та амфібії. Міноги та риби.

План.

1. Фауна плазунів та амфібій.
2. Фауна міног та риб.

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Земноводні та плазуни під охороною Бернської конвенції / Під ред. І. В. Загороднюка. – Київ, 1999. – 108 с.
3. Мовчан Ю. В. До характеристики різноманіття іхтіофауни прісноводних водойм України (таксономічний склад, розподіл по річковим басейнам, сучасний стан) // Збірник праць Зоологічного музею. – 2005. – № 37. – С. 70-82.
4. Мовчан Ю. В. Зауваження до складу іхтіофауни України (нечисленні, рідкісні, зниклі і нові види) та сучасні зміни в номенклатурі її таксонів // Збірник праць Зоологічного музею. – 2006. – № 38. – С. 34-43.
5. Писанець Є. М. Земноводні України (посібник для визначення амфібій України та суміжних країн). – Київ: Вид-во Раєвського, 2007. – 192 с.
6. European Red List of Amphibians / Compilers: Temple H. J., Cox N. A. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – viii+32 p.
7. European Red List of Reptiles / Compilers: Cox N. A., Temple H. J. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – vii+32 p.

Запитання.

1. Скільки видів земноводних, плазунів, риб і міног занесені до ЧКУ? Які ряди переважають?
2. Назвіть по кілька представників земноводних, плазунів, риб і міног, що занесені до ЧКУ?
3. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до БЕ?
4. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до МСОП?
5. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до ЄС?
6. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до БО?
7. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до ВА?
8. Назвіть представників земноводних, плазунів, риб і міног, які занесені до РегУкр?

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Бухарестську конвенцію»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Практична робота № 6-7.

Тема: Безхребетні.

План.

1. Фауна членистоногих.
2. Фауна кишковопорожнинних, червів та молюсків.

Література.

1. Безхребетні тварини під охороною Бернської Конвенції / Під ред. І. В. Загороднюка. – Київ, 1999. – 60 с.
2. Red Data Book of European butterflies (Rhopalocera) // Nature and Environment. – 1999. – № 99. – 264 р.

Запитання.

1. Скільки видів членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків занесені до ЧКУ? Які ряди переважають?
2. Назвіть по кілька представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, що занесені до ЧКУ?
3. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до БЕ?
4. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до МСОП?
5. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до ЄС?
6. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до БО?
7. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до ВА?
8. Назвіть представників членистоногих, кишковопорожнинних, червів і молюсків, які занесені до РегУкр?

9. Підготувати на практичне заняття інформацію про «Рамкову конвенцію про охорону та сталий розвиток Карпат. Європейську ландшафтну конвенцію»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Підготувати на практичне заняття інформацію про «Природоохоронні директиви Європейського Союзу»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Практична робота № 8.

Тема: Практичне застосування охоронних категорій фауни.

План.

1. Боротьба зі знищенням природних середовищ існування фауни.

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. – 2006. – 60 p.
3. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. – Gland, Cambridge: IUCN. – 2001. – ii + 30 p.
4. Wildlife in a changing world – an analysis of the 2008 IUCN Red List of Threatened Species / Eds.: J.-C. Vie, C. Hilton-Taylor, S. N. Stuart, S.N. – Gland, Switzerland: IUCN, 2009. – 180 p.

Запитання.

1. Який метод виявився найефективнішим у боротьбі зі знищенням природних середовищ існування фауни?
2. Яка послідовність дій офіційного звернення щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів?
3. Як складають акт щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів?
4. Хто може складати акт щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів?
5. Напишіть приклад акту щодо організації довготривалої охорони червонокнижних об'єктів?
6. Підготувати на практичне заняття інформацію про «ІВА-програми»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.

Практична робота № 9.

Тема: Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України.

План.

1. Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України.
2. Використання в оперативній роботі.
3. Основні джерела в інтернеті.

Література.

1. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії (довідник для семінарів з зоології, екології та охорони природи). – Ужгород: Ліра, 2004. – 48 с.
2. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. – 2006. – 60 p.
3. IUCN Red List Categories and Criteria: Version 3.1. IUCN Species Survival Commission. – Gland, Cambridge: IUCN. – 2001. – ii + 30 p.
4. Wildlife in a changing world – an analysis of the 2008 IUCN Red List of Threatened Species / Eds.: J.-C. Vie, C. Hilton-Taylor, S. N. Stuart, S.N. – Gland, Switzerland: IUCN, 2009. – 180 p.

Запитання.

1. Обґрунтування створення об'єктів ПЗФ України.
 2. Використання створення об'єктів ПЗФ в оперативній роботі.
 3. Якими кодексами регулюється здобування, знищення та збут тварин? Назвіть основні статті і їх зміст.
- Підготувати на практичне заняття інформацію про «АССОВАМС угоду. АЕВА угоду»: основні постулати, види, які занесені і які країни підтримують дану угоду.